

ÅRSRAPPORT 2023

INNHOLDSFORTEGNELSE

Del I Leders beretning.....	5
Del II Introduksjon til virksomheten og hovedtall	6
Samfunnsoppdraget vårt.....	6
Virkemidler og tjenestoområder	6
Samarbeid med andre aktører	7
Omtale av organisasjonen og ledelsen	8
Utvalgte nøkkeltall.....	9
Del III Aktiviteter og resultater	11
Overordnet vurdering av måloppnåelse	11
Barnehage- og skolemiljø.....	12
Overordnet vurdering av status på barnehage- og skolemiljø.....	12
Rapporter og undersøkelser.....	13
Håndhevingsordningen.....	13
Oppfølging av statsforvalteren	13
Risikobaserte tilsyn og avdekkede brudd på regelverket	14
Utvikling av barnehage- og skolemiljø.....	14
Kompetanseutvikling.....	15
Overordnet vurdering av status på kompetanseutvikling.....	15
Kvalitet og deltagelse i videreutdanning for ansatte i barnehage og skole	17
Videreutdanning for barnehagelærere	17
Videreutdanning for lærere	18
Videreutdanning for yrkesfaglærere.....	19
Utdannings- og rekrutteringsstipend.....	20
Styrerutdanning	20
Rektorutdanning.....	20
Moduler for ledere i barnehage og skole	21
Andel med relevant utdanning i barnehage	21
Kvalitet og deltagelse i tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling	21
Oppbygging av kompetanse på inkludering og spesialpedagogikk i kommuner og fylkeskommuner.....	22
Ansattes digitale kompetanse	23
Læring og vurdering.....	23
Overordnet vurdering av status for læring - en negativ trend i elevenes læringsresultater	23
Gjennomføring i videregående opplæring.....	24
Forvaltning av læreplanverket.....	24
Støtte arbeidet med læreplaner	25
Videreutvikling av innhold og struktur	26
Skolevalg og demokrati	27
Voksenfeltet	27
Prøvefeltet	28
Eksamen	29
Forsøk og utprøvinger på vurderingsfeltet.....	31
Standpunktvurdering.....	32

Forvaltning av rammeplan for barnehagen.....	32
Rammeplan for SFO.....	33
Arbeid for utsatte grupper.....	34
Etatssamarbeidet for utsatte barn og unge.....	35
Retten til spesialpedagogisk støtte.....	35
Nyankomne flyktninger.....	35
Nasjonale minoriteter.....	36
Kriminalomsorgen.....	37
Likestilling.....	37
Utvikling i sektor på sentrale områder.....	37
Innføring av ny opplæringslov.....	38
Forskriftsarbeidet.....	38
Støtte til innføring av ny opplæringslov og forskrift.....	39
Sektorenes bruk av kunnskapsgrunnlag.....	40
Digitalisering og teknologisk utvikling.....	41
Øvrige styringsparametere.....	42
Sektorenes bruk av nasjonale fellesløsninger og standarder.....	42
Sektorenes bruk av digitalt pedagogisk barnehagemateriell og digitale læremidler.....	43
Sektorenes bruk av direktoratets verktøy og publiseringer.....	43
Økonomisk tilsyn av private barnehager og private skoler.....	44
Kommunikasjon.....	45
Del IV Styring og kontroll.....	46
Overordnet vurdering av styringen.....	46
Risikovurdering i 2023.....	46
Styring av statsforvalterne på utdanningsområdet.....	47
Styring av De samiske videregående skoler og Sørsamisk kunnskapspark.....	47
Fellesføringer og krav til årsrapporten.....	48
Del V Vurdering av fremtidsutsikter.....	52
Del VI Årsregnskapet 2023.....	54
Ledelseskommentar til årsregnskapet 2023.....	54
Prinsippnote til årsregnskapet.....	56
Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsåret 2023.....	57
Note A: Forklaring av samlet tildeling utgifter for 2023.....	58
Note B: Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år.....	59
Opplysninger om avgitte belastningsfullmakter på inntektskapitler.....	59
Forklaring til brukte fullmakter.....	60
Oppstilling av artskontorrapportering for 2023.....	62
Note 1: Innbetalinger fra drift.....	63
Note 2: Utbetalinger til lønn.....	63
Note 3: Andre utbetalinger til drift.....	63
Note 4: Finansinntekter og finansutgifter.....	64
Note 5: Utbetaling til investeringer.....	64
Note 6: Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten.....	64
Note 7: Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten.....	64

Note 8: Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen	65
Vedlegg 1: Oversikt over pågående og avsluttede oppdrag og løpende oppgaver for Utdanningsdirektoratet.....	66
Pågående oppdrag per 31. desember 2023	66
Fullførte oppdrag i 2023	69
Oppgaver i VØI og annet løpende	72
Vedlegg 2: Rapportering om arbeid for likestilling og mangfold samt aktivitets- og redegjørelsesplikten	75
Del 1: Tilstand for kjønnslikestilling.....	75
Del 2: Andre diskrimineringsgrunnlag	78
Del 3: Vårt arbeid for likestilling og mot diskriminering.....	78

DEL I LEDERS BERETNING

For Utdanningsdirektoratet har 2023 vært et år med høy aktivitet og mye utviklingsarbeid, samtidig som det har vært utfordrende. Gjennom våre leveranser har vi vist hvordan Utdanningsdirektoratets medarbeidere bidrar til å bedre forutsetningene for opplæring og trivsel i barnehager og skoler i Norge. Min vurdering er at direktoratet har hatt god måloppnåelse på aktivitetene vi har gjennomført i 2023, og jeg er fornøyd med det vi har fått til.

Samtidig har det i 2023 vært en negativ utvikling i resultatene for lesing, skriving og regning og gjennom bekymringsverdige tall på mobbing og fravær. Det har også vært flere dilemmaer knyttet til digitalisering i skolen, og vanskeligheter i forbindelse med gjennomføring av eksamen våren 2023. Dette er resultater vi ikke kan slå oss til ro med. Det er særlig alvorlig at lærings- og trivselsresultatene peker i feil retning. Utdanningsdirektoratet har en stor virkemiddelportefølje og vi må gjennomgå denne for å sikre at vi har best mulig helhet og sammenheng i virkemidlene våre. Vi må tenke nytt rundt hvordan vi skal innrette våre egne leveranser for å bidra til trygge og gode barnehage- og skolemiljø, høy kvalitet i opplæringen, og om vi har de riktige virkemidlene. I tillegg må vi jobbe med kunnskapsgrunnlaget vårt for å forstå utviklingen bedre.

Regelverket er bunnplanken i arbeidet vårt for å sikre trivsel og læring i barnehager og skoler. Dersom regelverket hadde blitt fulgt, ville mange av utfordringene vært mindre, noe som ville vært til stor gevinst for barn, unge og voksne i utdanningsløpet. Samtidig er det reelle og forståelige grunner til manglende regelverksetterlevelse, slik som ressurser, kompetanse og økonomi hos barnehage- og skoleeier. I 2023 har derfor arbeid med innføring av ny opplæringslov vært et viktig satsingsområde for oss. Dette arbeidet vil fortsette i 2024. Innføringen av ny opplæringslov gir oss en anledning til å jobbe proaktivt på enda flere fronter enn tidligere for å formidle og forklare regelverket og støtte sektor i etterlevelse.

Barnehager og skoler vil ikke kunne skjermes mot de brede utviklingstrekkene nasjonalt og globalt. Derfor setter vi pris på en bred samfunnsdebatt om skolen, og at det er et offentlig engasjement om hvordan vi best innretter hverdagen til barn og unge. Digitalisering og raske teknologiske endringer er en av de store utviklingstrendene som skolen må forholde seg til. Det er ikke nødvendigvis enkelt for enkeltstående kommuner og fylkeskommuner å ivareta alle krav som digitalisering av skolehverdagen fører med seg. Den teknologiske utviklingen kan derfor bidra til å dekke et behov for at staten skal støtte og normere de lokale forvaltningsnivåene når det gjelder bruk av digitale tjenester. Vi tar denne forventningen på alvor. Samtidig ser vi også at denne delen av porteføljen må balanseres opp mot arbeidet vårt med læring og vurdering, regelverksoppfølging, kompetanseutvikling og kunnskapsproduksjon. Dette vil innebære hardere prioriteringer av tiltakene våre.

Fellesskapene i barnehager og skoler er blant våre aller viktigste samfunnsinstitusjoner. Hvert år starter flere tusen barn og unge i barnehage og skole og tar del i disse viktige fellesskapene. I tiden fremover vil det være viktig for Utdanningsdirektoratet å bidra til at nedgangen i lærings- og trivselsresultatene stanser. I 2023 har vi vist frem hvilken målrettet innsats som gjøres av direktoratet innenfor krevende fagområder, samtidig som at året har gitt oss sterke indikasjoner på hvilke utfordringer vi i enda større grad må evne å håndtere i tiden fremover.

Oslo, den 15.03.2024

Marten Rosenkrantz

DEL II INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

Samfunnsoppdraget vårt

Utdanningsdirektoratet er underlagt Kunnskapsdepartementet. Vi er departementets utøvende organ for barnehage, skole og fagopplæring, og skal sette opplæringspolitikken ut i praksis. Vi skal bidra til at barn og unge trives, mestrer og lærer i et inkluderende læringsmiljø. Utdanningsdirektoratet styrer statsforvalterne på utdanningsområdet. I tillegg har Utdanningsdirektoratet også virkemidler som brukes direkte av barnehager, skoler, barnehage- og skoleeiere og barnehagemyndighet.

Kunnskapsdepartementet har fastsatt fem brukereffekt mål for direktoratet:

- Mål 1: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter ivaretar barn og unges utvikling, læring og trivsel i barnehager, skoler og lærebedrifter
- Mål 2: Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov
- Mål 3: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter forstår, formidler og etterlever regelverket
- Mål 4: Barnehageeiere og skoleeiere arbeider kunnskapsbasert i utviklingen av sine barnehager og skoler og overfor lærebedrifter
- Mål 5: Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter utnytter de mulighetene digitaliseringen gir i læringsarbeid og administrative prosesser

Virkemidler og tjenesteområder

Utdanningsdirektoratet er et fagdirektorat med flere ulike roller. Vi er faglig rådgiver for Kunnskapsdepartementet, vi er et fagorgan for sektorene, og vi har i tillegg en gjennomføringsrolle ved at vi utøver myndighet, iverksetter vedtatt politikk, og styrer statsforvalterne på utdanningsområdet. I tillegg skal vi støtte, veilede og fremme ønsket utvikling i sektorene basert på oppdatert kunnskap.

Våre hovedleveranser er:

- Utvikle og forvalte rammeplaner, læreplaner og annet regelverk på barnehage- og opplæringsområdet
- Veilede og støtte sektorene
- Forvalte store tilskuddsordninger
- Samarbeide med lærerutdanningene om etter- og videreutdanningstilbud for ansatte i barnehage og skole
- Utvikle og forvalte prøve- og vurderingssystemet
- Gjennomføre tilsyn med private skoler
- Gjennomføre økonomisk tilsyn med private barnehager
- Være overordnet nasjonal fagmyndighet for sektorene
- Utvikle og forvalte digitale, sektorrettede tjenester
- Utvikle og formidle kunnskap om bruk av teknologiske muligheter i sektorene
- Behandle søknader om godkjenning av nye skoler etter privatskoleloven

- Behandle søknader om rettferdsvederlag som gjelder grunnopplæringen

Samarbeid med andre aktører

Det er flere aktører som har ansvaret for å realisere målene i utdanningssektoren. Departementet har fastsatt sektormål som sier hva de ulike aktørene skal få til i fellesskap.

De tre overordnede målene for kunnskapssektoren er:

- Kunnskap legger grunnlag for demokrati, velferd, omstilling og bærekraft
- Samfunnet og arbeidslivet har tilgang på relevant kompetanse
- Kunnskapssektoren utjevner sosiale og geografiske forskjeller

De tre hovedmålene beskriver samfunnsoppdraget til Kunnskapsdepartementet og blir utdypet gjennom undermål for de ulike politikkområdene.

- Flere synlige og fremragende forskningsmiljøer
- Flere deltar i internasjonale lærings- og forskningsmiljøer
- Kunnskapssektoren har tilbud av høyere kvalitet
- Kompetanseheving og livslang læring er mer tilgjengelig for alle over hele landet
- Sterkere felles opplærings- og utdanningsmiljøer som fremmer inkludering, motivasjon og mestring
- Medarbeidere i kunnskapssektoren har mer relevant kompetanse
- Opplæring og utdanning som gir flere relevant kvalifisering
- En mer samordnet og tidligere innsats for alle barn og unge

Det overordnede målbildet for barnehagen og grunnopplæringen skal danne grunnlag for prioriteringer av temaområder og av faglige mål, og for utviklingen av nye tiltak og virkemidler. Dette krever også et godt og systematisk samspill på tvers av sektorene. Samarbeidet vårt med de ulike aktørene i sektorene, både sentralt og lokalt, har derfor høy prioritet og skal gjennomsyre arbeidet vi gjør. På ledernivå er direktoratet en del av direktørnettverket, der ti direktorat innenfor velferdssektoren er representert. Formålet med nettverket er blant annet å bidra til dialog og samarbeid på tvers av sektorgrensene.

Vi har i flere år samarbeidet med andre direktorat for å samordne innsatsen slik at alle barn og unge får den støtten og hjelpen de trenger for å mestre livet sitt. Sammen med 12 andre direktorater på oppvekstfeltet jobber vi i etatssamarbeid for å løse utfordringene med tverrgående oppfølging av utsatte barn og unge. Dette følger av kjernegruppen for utsatte barn og unge som er etablert i departementene, og følger opp arbeidet fra 0-24-samarbeidet som ble avviklet i 2021.

Flere av våre mest sentrale virkemidler, som videreutdanningsordningene og kompetanseordningene, er avhengige av at vi samarbeider med universitets- og høyskolesektoren (UH) for å oppnå gode resultater. Videre har vi et utstrakt samarbeid med universitetets- og høyskolesektoren i fagfornyelsen.

Direktoratet har delegert et faglig koordinerende ansvar for opplæringen innen kriminalomsorgen til Statsforvalteren i Vestland. Vi følger opp denne koordinerende rollen gjennom løpende kontakt med statsforvalteren.

I tillegg har vi et omfattende samarbeid med Statped innenfor fagfeltene spesialpedagogikk og spesialpedagogisk hjelp.

Omtale av organisasjonen og ledelsen

Morten Rosenkvist tiltrådte som direktør i Utdanningsdirektoratet 16. januar 2023. Vi har ansatte på fire kontorer; i Oslo, på Hamar, i Tromsø og i Molde.

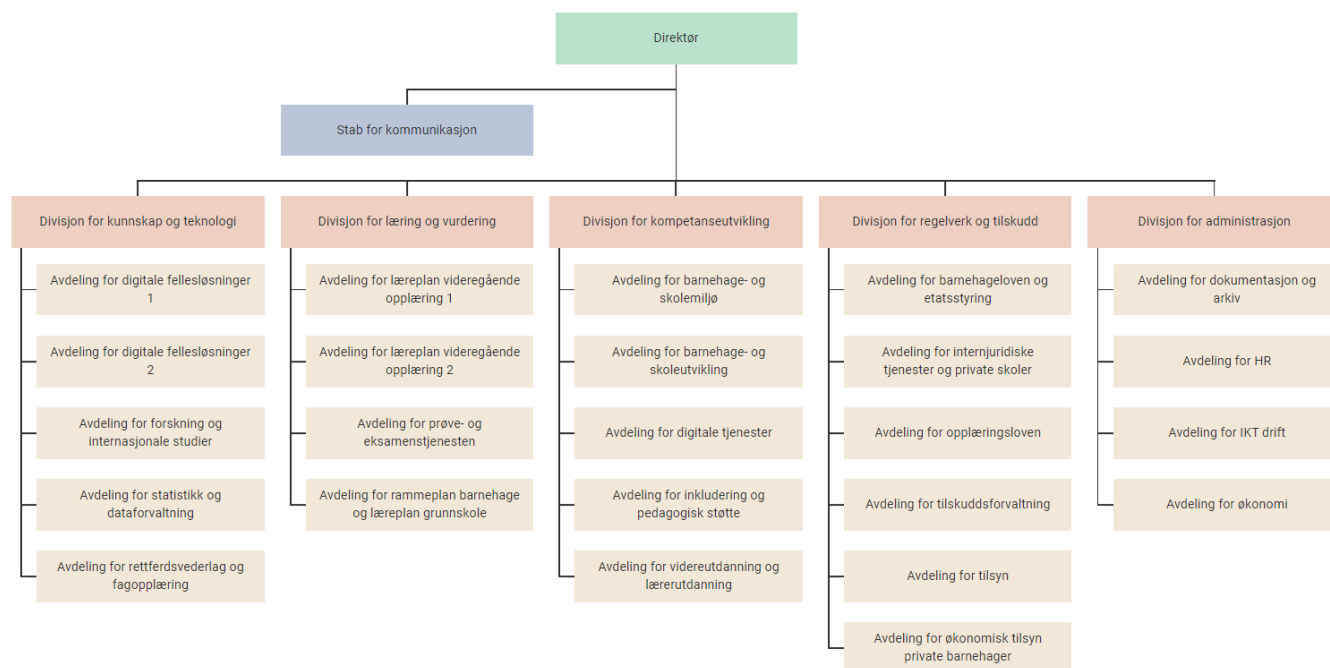
OVERSIKT OVER ÅRSVERK (ÅRSGJENNOMSNIITT)

Kategorier	2022	2023
Avtalte årsverk	387	375
Utførte årsverk	329	339

OVERSIKT OVER FORDELING ANTALL ANSATTE MELLOM KONTORENE

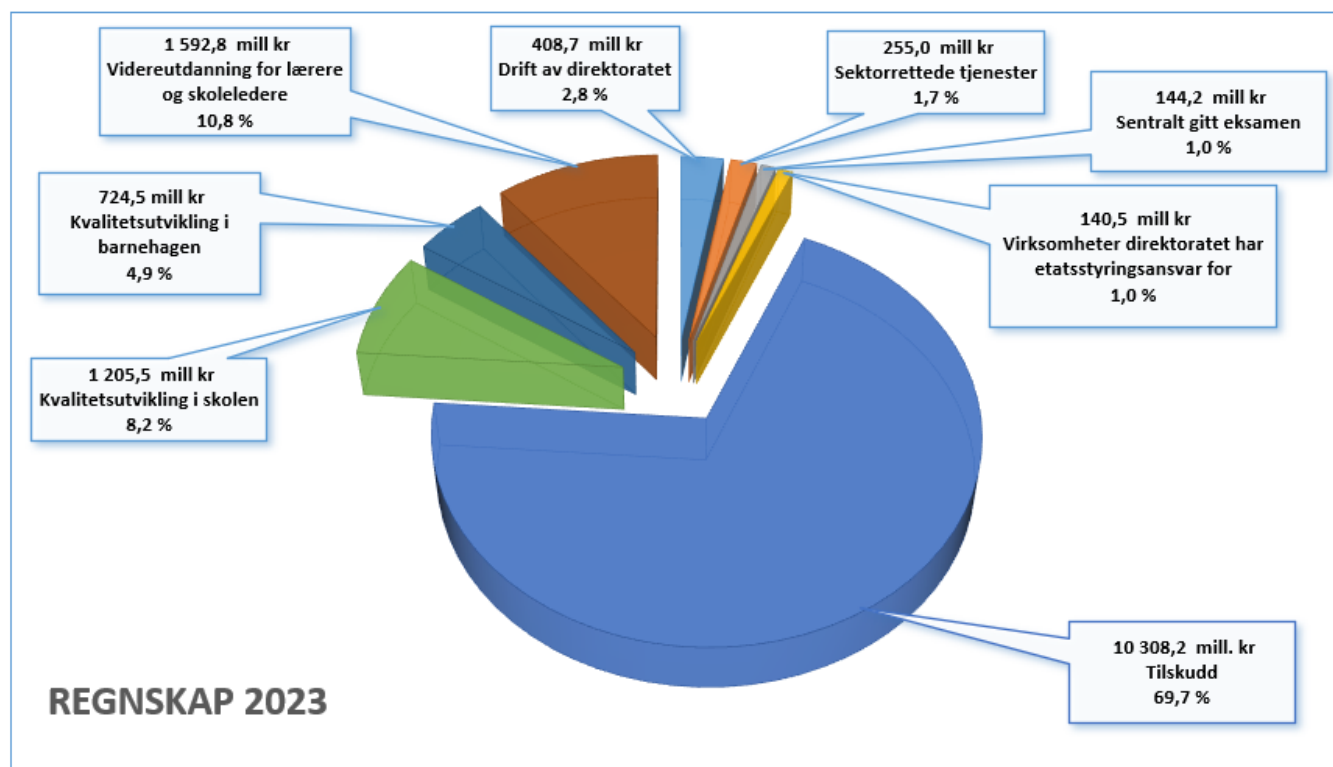
Kontor	Antall ansatte per 31.12.2022	Antall ansatte per 31.12.2023
Oslo	306	300
Hamar	25	24
Tromsø	16	16
Molde	45	43
I alt	392	383

Utdanningsdirektoratet er delt inn i fem divisjoner med til sammen 24 avdelinger. I tillegg har vi en stab for kommunikasjon.

Utvalgte nøkkeltall

Nøkkeltall fra årsregnskapet	2022	2023
Antall utførte årsverk	329	339
Samlet tildeling post 01-99 i kr 1 000	14 015 475	14 921 360
Utnyttelsesgrad post 01-29 i prosent	97,0 %	97,2 %
Driftsutgifter i kr 1 000	1 406 318	1 489 918
Lønnsandel av driftsutgifter i prosent	22,9 %	23,7 %
Lønnsutgifter per årsverk i kr 1 000	977	1 043
Lønnsutgifter per årsverk i kr 1 000 ekskl. honorarer, styrever, råd og utvalg	920	981
Konsulentandel av driftsutgifter i prosent	18,3 %	15,3 %

10,3 mrd. kroner av tildelingene i 2023 gikk til ulike tilskuddsordninger utgiftsført på tilskuddsposter innenfor barnehage, offentlig grunnsopplæring, private skoler og folkehøgskoler, og noen andre formål. Note 7 i årsregnskapet viser at vi utgiftsførte om lag 12 mrd. kroner innenfor tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten. Forskjellen skyldes at note 7 viser hva som er utgiftsført på tilskuddskontoer og ikke kun for tilskuddsposter. Om lag 2 mrd. kroner er utgiftsført på tilskuddskontoer, hovedsakelig på tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, på driftsposter innenfor kvalitetsutvikling i barnehage, skole og innenfor videreutdanning. Som det kommer frem av diagrammet over, består tilskuddsforvaltningen av omtrent 70 prosent av ressursene til direktoratet. Den største satsingen utover dette er videreutdanning for lærere og skoleledere.

For mer informasjon om direktoratets tilskuddsforvaltning, vises til egen årsrapportering, som oversendes Kunnskapsdepartementet i april.

DEL III AKTIVITETER OG RESULTATER

OVERORDNET VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Utdanningsdirektoratets mål for 2024

- Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter ivaretar barn og unges utvikling, læring og trivsel i barnehager, skoler og lærebedrifter
- Barnehageeiere og skoleeiere har ansatte med kompetanse som fremmer utvikling, læring og trivsel tilpasset barn og unges behov
- Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter forstår, formidler og etterlever regelverket
- Barnehageeiere og skoleeiere arbeider kunnskapsbasert i utviklingen av sine barnehager og skoler og overfor lærebedrifter
- Barnehageeiere, skoleeiere og barnehagemyndigheter utnytter de mulighetene digitaliseringen gir i læringsarbeid og administrative prosesser

Vårt samfunnsoppdrag er at barn, unge og voksne skal lære, mestre og trives i inkluderende fellesskap. Trygt og godt barnehage- og skolemiljø er en forutsetning for læring og utvikling. Nedgang i lærings- og trivselsresultatene er derfor alvorlig. Det har vært tilfelle i året som har gått.

I henhold til regelverket er det barnehage- og skoleeier som har ansvar for å sikre rettighetene til barn og unge innenfor barnehage og grunnopplæring, mens Utdanningsdirektoratets rolle i hovedsak er å støtte og hjelpe barnehage- og skoleeiere. Vi skal bidra til at kommunene og fylkeskommunene kan løse oppgavene sine. På noen områder har vi, direkte eller gjennom statsforvalterembetene, også ansvaret for å kontrollere oppgaveutførelsen til barnehage- og skoleeiere.

Utdanningsdirektoratet har hatt høy aktivitet i året som har gått. Vi leverer mange bidrag inn til sektor og til politikkutvikling innenfor både barnehage og skole. Samtidig er det altså mye som tyder på at barn og unges læring og trivsel er i negativ utvikling. Selv om de fleste elever trives på skolen, viser Elevundersøkelsen negative tendenser både når det gjelder mobbing, utvikling i elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing og regning, fravær blant elevene og elevers opplevelse av motivasjon i egen hverdag. Vi må få mer kunnskap om årsakene til utviklingen, og tilpasse virkemidlene våre i møtet med nye utfordringer.

Året som har gått har underbygget at det er utfordringer knyttet til måloppnåelse på alle brukereffektmålene våre. All den tid vi er et sektordirektorat, har vi også et ansvar for kontinuerlig å utforske om vi bruker fagkunnskapen og ressursene våre på en slik måte at det gir mest mulig effekt for sektor. På noen områder, slik som kompetanseutvikling, når vi ikke alle målgrupper like godt. Vi må derfor jobbe videre med å finne løsninger som er ressurseffektive

og treffsikre. Innenfor regelverk vet vi at det er vanskeligheter med etterlevelse i sektor. Sektoren stilles også overfor store utfordringer i forbindelse med rask teknologisk utvikling og digitalisering, noe som i 2023 blant annet ga seg utslag i utfordringer med gjennomføring av våreksamen. I tillegg er det et enda større potensial enn i dag når det gjelder vår analyse og formidling av kunnskap, deriblant å nå ut med praksisnær og nyttig kunnskap til sektor. Disse utfordringene betyr at måtene vi har jobbet på ikke nødvendigvis vil være de riktige arbeidsmåtene eller prioriteringene i tiden fremover. Samtidig som vi ivaretar statens ansvar for å sikre barn og unges rett til læring, mestring og trivsel, må vi også jobbe for å ikke innskrenke handlingsrommet til kommunene.

Nedenfor har vi delt opp rapporteringen i fem områder: Barnehage- og skolemiljø, kompetanseutvikling, kvalitetsutvikling, arbeid for spesielt utsatte grupper og strategisk utvikling i sektor, herunder digitalisering. Rapportering om regelverket og kunnskapsgrunnlaget er integrert gjennom hele teksten. På alle disse områdene arbeider vi for å oppfylle samfunnsoppdraget om å styrke barn og unges læring og trivsel gjennom et bredt spenn av aktiviteter.

BARNEHAGE- OG SKOLEMILJØ

Overordnet vurdering av status på barnehage- og skolemiljø

De to siste årene har vi sett en negativ utvikling i elevenes skolemiljø, slik det måles i Elevundersøkelsen. Elevenes motivasjon og trivsel synker parallelt. Dette er i tråd med funn fra andre undersøkelser, og det ser ut til å være en trend vi også ser i flere land. Andelen elever som sier at de blir mobbet i Elevundersøkelsen har steget betydelig, og nå sier 15,9 prosent av elever på 5. trinn at de blir mobbet. Andelen elever som blir mobbet synker utover i skoleløpet, men er likefullt på 6,1 prosent på vg3. NTNU samfunnsforskning har analysert spørsmålene om mobbing i Elevundersøkelsen. Analysen viser blant annet at totalt 10 prosent opplever å bli utsatt for mobbing, at alle former for mobbing øker og at skolens tiltak ofte ikke hjelper.

I tillegg vet vi at psykososialt barnehagemiljø er en utfordring. Tilbakemeldinger fra statsforvalterne peker på at det bør jobbes mer systematisk med dette over tid i barnehagene. Systematisk arbeid over tid er også viktig i skolen for å sikre et trygt og godt skolemiljø. Andre viktige forutsetninger er god klasseledelse, voksne som er til stede og bryr seg, og godt samarbeid mellom hjem og skole. Vi ser at de skolene som jobber godt med skolemiljøet legger stor vekt på elevmedvirkning og å bygge et godt miljø. Det å bygge et lag rundt og med barn og elever, har vist seg å ha god effekt og er også forbundet med bedre ferdigheter og bedre psykisk helse.

Vår oppgave som direktorat er å bruke de rette virkemidlene for å sette barnehage- og skoleeiere i stand til å gi gode og likeverdige tilbud. Regelverket er vårt viktigste virkemiddel for å bidra til trygge og gode barnehage- og skolemiljø. Grunnleggende i regelverket er at alle rett til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø, og at barnehagen og skolen har forebyggingsplikt og en aktivitetsplikt for å sørge for at barn og elever får oppfylt denne rettigheten. I 2023 har direktoratet hatt økt bevissthet om virkemiddelbruken vår, og vi forener i større grad de juridiske og de pedagogiske virkemidlene slik at de skal virke bedre i barnehager og skoler. Det er potensielt mye læring og veiledning gjennom tilsyn og i enkeltsaker som kan bidra til bedre

forebyggende innsats på lengre sikt. Samtidig kan et ensidig fokus på kontroll av regelverket kan gå på bekostning av det forebyggende og systemiske arbeidet med trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Derfor jobber vi kontinuerlig med å treffe riktig balanse i innsatsen og kommunikasjonen ut mot sektorene.

Rapporter og undersøkelser

Manglende regelverksetterlevelse handler i stor grad om manglende kompetanse og kapasitetsutfordringer hos skoleeierne, ifølge en rapport fra Proba samfunnsanalyse om etterlevelse av opplæringsloven. Når det gjelder endringene i elevenes motivasjon og trivsel, vil vi fremover jobbe mer med kunnskapsgrunnlaget. I løpet av 2024 kommer det flere rapporter fra NTNU samfunnsforskning som ser nærmere på resultatene fra Elevundersøkelsen, og vi har også lyst ut et forskningsoppdrag på elevers trivsel og skolemiljø slik at vi får mer kunnskap om utviklingen. Forskerne skal blant annet se på hvordan skolene jobber med skolemiljøet, og hva som hemmer og fremmer utviklingen av et inkluderende, trygt og godt skolemiljø der elevene trives.

Håndhevingsordningen

Vi har i løpet av 2023 behandlet 29 klagesaker knyttet til psykososialt skolemiljø, hvorav fem avvisningssaker. Utfallet blant de resterende ble medhold i fire saker, delvis medhold i seks saker, og ikke medhold i 14 saker. Vi prioriterer disse sakene foran alle andre saksbehandlingsoppgaver, noe vi mener at sikrer elevene effektiv og rettssikker saksbehandling. Sett i forhold til antall meldte saker hos statsforvalterne, får vi relativt få klagesaker. Dette har vært en tendens helt siden håndhevingsordningen ble innført. Dette kan ha sammenheng med at sakene kan endre seg mens sakene er til behandling hos statsforvalteren, at statsforvalteren jevnt over fatter gode vedtak, og at skolen kan forbedre arbeidet sitt når elev eller foreldre melder saken sin til statsforvalteren. Vi vil oversende oppsummering av årsrapportene fra statsforvalterne til Kunnskapsdepartementet i april.

Oppfølging av statsforvalteren

Vi bidrar til at statsforvalterne har mest mulig riktig og lik regelforståelse når de gjennomfører veiledningsarbeidet sitt ut mot sektor og når de behandler skolemiljø saker. I 2023 har vi gjort flere utviklingstiltak i samarbeid med statsforvalterne. Hensikten er å bidra til likebehandling mellom embetene, og å bidra til mer lik praksis for behandling av skolemiljø saker. Eksempler på slike tiltak er ny saksbehandlerveileder, og fast praksis for å sende kopi av våre klagevedtak til alle embetene. Vi svarer også løpende på prinsipielle spørsmål fra embetene om regelverket i form av tolkningsuttalelser. Ut fra hva vi ser i vedtakene til statsforvalterne, ser det ut som dette har hatt en positiv effekt og at det bidrar til likebehandling.

Vi ser at antall meldte skolemiljø saker til statsforvalteren har økt det siste året. Dette har i de aller fleste embetene ført til lenger saksbehandlingstid. Den økte saksbehandlingstiden er ikke i tråd med intensjonen bak håndhevingsordningen. Vi har derfor jobbet målrettet for å hjelpe statsforvalterne med å korte ned saksbehandlingstiden i skolemiljø saker. Et av tiltakene er å besøke alle embetene i løpet av høsten 2023 og våren 2024. Formålet er å drøfte situasjonen med hvert enkelt embete, og øke vår felles forståelse om hva som skal til for at

håndhevingsordningen skal bli raskere og mer rettssikker. I møtene foreslår vi også effektiviseringstiltak på bakgrunn av den informasjonen vi har om hvert enkelt embetes saksbehandling. Endringene i den nye opplæringsloven er også tema i disse møtene.

Risikobaserte tilsyn og avdekkede brudd på regelverket

Vi har i løpet av 2023 gjennomført seks stedlige privatskoletilsyn med temaet skolemiljø og internkontroll. Vi har avdekket regelverksbrudd i samtlige av disse tilsynene. I tillegg har vi revidert Felles nasjonalt tilsyn (FNT).

Vi har også gjennomført tilsyn med spesialkompetansen, gjennomføring av Elevundersøkelsen, spesialundervisning og internkontroll, styrets ansvar, planlegging av spesialundervisning og skolens/styrets arbeid med elevenes utbytte av opplæring. I disse tilsynene avdekket vi brudd på regelverket i 60 prosent av tilfellene. Dersom skolene ikke oppfyller regelverket på disse temaene, kan det føre til store negative konsekvenser for elevene. Vår vurdering er at tilsynene har bidratt til å sikre bedre regelverksetterlevelse i privatskolene.

Utvikling av barnehage- og skolemiljø

Utdanningsdirektoratet har i 2023 jobbet med å videreutvikle kompetansetiltak og forbedring av støtteressursene til sektor. Vi ønsker å skape en bred forståelse av hva som gir trygge og gode barnehage- og skolemiljø, og at barnehagemiljø er like viktig som skolemiljø. Vi har mange målrettede og kompenserende tiltak med hensyn til barnehage- og skolemiljø, men den viktigste innsatsen er inkluderende praksis. Derfor er inkluderende praksis en gjennomgående målsetting i alle etter- og videreutdanningstilbud for barnehage og skole. Dette rapporterer vi på i en egen del om kompetanseutvikling.

I 2023 har vi hatt større oppmerksomhet på videregående skole enn tidligere, og vi ser behov for at virkemidlene våre treffer de ulike målgruppene våre bedre. For å få til dette trengs det en større differensiering av tiltakene våre. Dette vil vi jobbe videre med.

Tematikken trygt og godt barnehage- og skolemiljø har stor politisk oppmerksomhet rundt enkelte elementer og bred medieomtale. Vi formidler kunnskap til Kunnskapsdepartementet, til ansatte, ledere og eiere, og vi formidler regelverket i praksis på alle disse komplekse områdene. Vi har flere nettressurser, men de er ikke godt nok kjent i sektor. Derfor har vi en ambisjon om å gjøre disse ressursene bedre kjent. Ambisjonen er også at vi skal være tydeligere overfor sektor på hva som er god praksis.

Over mange år har det vært satt inn ulike tiltak for å bidra til å bygge trygge og gode miljø i barnehage og skole. Tiltakene har kommet med bakgrunn i ulike oppdrag og i ulike sammenhenger. Hver for seg har vi ganske mye kunnskap om disse tiltakene. Et stort oppdrag i året som har vært har handlet om å samordne alle tiltakene på barnehage- og skolemiljø. I dette arbeidet har det blitt gjennomført et innsiktarbeid som har fremskaffet oppdatert kunnskap fra sektor, som vi skal bruke i det videre arbeidet. Vi har levert anbefalinger til Kunnskapsdepartementet, som blant annet er knyttet til et oppdatert kunnskapsgrunnlag, en tydeligere rolle til statsforvalteren, samt å pilotere ressursteam som skal støtte kommuner i arbeidet med trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Vår vurdering er at vi har lyktes med å øke

forståelsen i sektor om betydningen av trygge og gode barnehage- og skolemiljø i de oppdragene vi har hatt gjennom året.

Dersom alle eiere lykkes med å etterleve regelverket, vil alle barn og elever være del av et trygt og godt barnehage- og skolemiljø. Denne tenkningen forsøker vi gjennom våre virkemidler å omsette til støtte for barnehager, skoler og skolefritidsordninger, slik at de får bistand til å forstå og anvende regelverket til det beste for barna og elevene. Juridiske virkemidler, økonomiske virkemidler og pedagogiske virkemidler understøtter dette.

KOMPETANSEUTVIKLING

Overordnet vurdering av status på kompetanseutvikling

Kompetanseutvikling for ansatte i barnehage og skole er viktige virkemidler for å sikre høy kvalitet og gode barnehage- og skolemiljø for alle barn og unge. Over år har Utdanningsdirektoratet bygget opp et system for kompetanseutvikling, som tar utgangspunkt i lokale behov og i partnerskap med universitets- og høgskolesektoren. Med grunnlag i rammeplan for barnehagen, læreplan for grunnopplæringen og gjeldende kompetansestrategier for barnehage og skole, utvikler vi tilbudene våre kontinuerlig slik at de skal møte fremtidens kompetansebehov.

Det er flere utfordringer på kompetansefeltet. En overordnet utfordring for eiere og ledere er at tiltakene har ulike innretninger, noe som bidrar til å skape et unødig skille mellom etter- og videreutdanning. Det går frem av kompetansestrategiene at videreutdanningene skal bidra til kollektiv læring og utvikling av profesjonsfelleskap på den enkelte barnehage, skole og hos eier. For arbeidet med barnehage- og skoleutvikling er det nødvendig å se etter- og videreutdanning i sammenheng, og derfor at eier bør se behovene for videreutdanningstiltak i sammenheng med tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling. Dette skjer ikke i alle tilfeller. En kunnskapsoppsummering om videreutdanning (Utdanningsdirektoratet, 2023) viser at det er utfordrende å omforme kompetanse fra videreutdanning til kollektiv læring og utvikling av profesjonsfelleskapene. Samtidig viser erfaringer og tilbakemeldinger fra de regionale etter- og videreutdanningsnettverkene i UH-regionene at lærerutdanningene i stadig større grad ser og diskuterer lokal kompetanseutvikling og videreutdanning i sammenheng. Det er lite systematisk kunnskap på nasjonalt nivå om hvordan videreutdanning kan gi bidrag til kollektiv læring og kobles tettere til barnehagens og skolens arbeid med kvalitetsutvikling, blant annet tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling.

Partnerskap mellom praksisfeltet og universitets- og høgskolemiljøer som kobler videreutdanning til lokal kompetanseutvikling kan bidra positivt til kunnskapsutviklingen på feltet. En tettere kobling mellom arbeidet i partnerskapene og videreutdanning kan styrke det doble formålet om å både videreutvikle kvaliteten på praksisen i barnehager og skoler og videreutvikle kvaliteten og relevansen i lærerutdanningene.

Med utgangspunkt i rapporteringer fra statsforvalterne og partnerskapene vurderer vi at tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling er i positiv utvikling, blant annet fordi partnerskapene fungerer bedre. Aktørene er positive til denne måten å samarbeide om kompetanseutvikling.

En av de største utfordringene for kompetansemodellen er kapasitet til aktiv deltakelse, både i barnehage- og skolesektoren, hos statsforvalterembetene og i universitets- og høgskolemiljøene. Organiseringen kan oppleves både kompleks og krevende, og mange eiere etterlyser bedre koordinering og samordninger av statlige støtteordninger på oppvekstfeltet. For universitetets- og høgskolesektoren (UH) understrekes behovet for langsiktighet slik at de kan planlegge organisering og ressursbruk inn mot ordningene. Når det gjelder statsforvalterne rapporterer de at store deler av deres kapasitet blir brukt til klagebehandling og tilsyn, selv om det er et premiss for ordningen at statsforvalteren jobber aktivt med å inkludere alle barnehage- og skoleiere i den.

Den desentraliserte modellen for kompetanseutvikling legger til grunn at nasjonale innsatser kanaliseres inn i modellen, samtidig som vi ser at modellen er under press av ulike innsatser på prioriterte områder. Kompetanseløftet er eksempel på en innsats som har fungert godt i parallell med kompetansemodellen, der vi også har lyktes godt med å få til helhet og sammenheng i de ulike virkemidlene. Barnehage og skole står overfor flere store utfordringer knyttet til den negative trenden i læring og trivsel, og det er et økende press om flere tematiske satsinger for å møte spesifikke utfordringer i sektor. Balansen mellom lokal handlefrihet og nasjonale prioriteringer og virkemidler for styring blir viktig. Flere enkeltinnsatser innebærer en risiko for mer fragmenterte virkemidler, og at satsinger blir konkurrerende. For de store utfordringene mener vi det vil gi best resultater å bruke de store virkemidlene, og heller utforske hvordan man kan sørge for at nasjonalt prioriterte utviklingsområder følges opp lokalt. Absorberingsevne i kommunene er helt avgjørende for at vi skal kunne få bærekraftige satsinger som gir resultater. Samtidig får vi tilbakemeldinger om at absorberingsevnen er overskredet for flere kommuner. Derfor må vi jobbe for at summen av innsatsene fra staten er håndterbar for målgruppen.

En viktig del av direktoratets kompetanseutviklingstiltak er digitale kompetansepakker. De skal gi faglig påfyll og støtte til å utvikle temabasert kompetanse og praksis i barnehager, skoler, PP-tjenesten, lærebedrifter og prøvenemnder. Vi ser gjennom rapporteringen fra partnerskapene i tilskuddsordningen at dette er et virkemiddel som benyttes. I 2023 var *inkluderende praksis* og *trygt og godt barnehage-, skole- og SFO-miljø* blant våre mest besøkte pakker, noe som tyder på at nasjonale signaler om prioriteringer følges opp av eierne.

I 2022 kom [NOU-en «Med videre betydning»](#). NOU-en peker på at dagens system er omfattende og fragmentert. Målet er å utvikle et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling. Behandlingen av NOU-en vil ha stor betydning for direktoratets videre arbeid på feltet. Et av områdene som beskrives er forvaltning av ordningene for lokal kompetanseutvikling og videreutdanning, hvor vi leverte anbefalinger i juni 2023. Dette kan på sikt ha konsekvenser for vår innretning av kompetansefeltet. Vi er i dialog med KD om utviklingen av et mer helhetlig system, og bidrar aktivt inn i arbeidet.

Videre kom [NOU-en «Et nytt system for kvalitetsutvikling»](#) i november 2023. Koblingen mellom de to feltene kompetanse- og kvalitetsutvikling er en forutsetning for i større grad å lykkes med å se helhet og sammenheng i barnehage og skole. En forutsetning for systematisk kvalitetsutvikling er relevant kompetanse. Vi har sett på grep for å styrke denne sammenhengen; hvordan verktøyene kan støtte lokal kompetanseutvikling, gjennom bl.a. å innhente systematisk brukerinnsett. Dette skal bidra til kompetanseplanlegging på eiernivå, som er en utfordring i dag. Ledelse i barnehage og skole er også viktig for å se disse systemutfordringene, og vi arbeider med utvikling av våre tiltak knyttet til ledere.

Kvalitet og deltagelse i videreutdanning for ansatte i barnehage og skole

Vi arbeider kontinuerlig med videreutdanning med utgangspunkt i gjeldende kompetansestrategier for barnehage og skole. Under beskrives de ulike videreutdanningstilbudene. Ansattes digitale kompetanse er en integrert del av alle tilbudene.

Videreutdanning for barnehagelærere

Videreutdanning for barnehagelærere inngår som ett av flere tiltak i strategien Kompetanse for fremtidens barnehage (revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2023-2025). 1765 barnehagelærere fikk tilbud om å ta videreutdanning studieåret 2023-2024. 1050 barnehagelærere fikk tilbud om å ta videreutdanning studieåret 2022-2023.

Søkere til studier i spesialpedagogikk og samiske fag ble prioritert i vår søknadsbehandling. Blant tilbudene i Utdanningsdirektoratets studiekatalog har det vært en stor økning i antall søknader til spesialpedagogikk. Digital kompetanse i barnehagen, ledelse av utviklingsarbeid og samisk språk, kultur og tradisjon i alle barnehager er nye tilbud i 2023.

Studietilbud	Antall registrerte søknader	Antall godkjente søknader	Antall godkjente fra Udir
Barns språkutvikling og språklæring	222	196	184
Digital kompetanse i barnehagen	128	112	112
Fysisk- motorisk utvikling og aktivitet	40	32	30
Ledelse av utviklingsarbeid	84	71	63
Pedagogisk ledelse og læringsmiljø	131	121	118
Realfag i barnehagen	18	16	16
Samisk språk, kultur og tradisjon i alle barnehager	30	24	24
Spesialpedagogikk	892	788	465
Tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk	106	92	92
Veilederutdanning	194	169	84
Veilederutdanning for praksislærere	428	370	298
Andre (selvvalgt)	336	305	279
Sum	2609	2296	1765

I 2023 ble deltakerundersøkelsen gjennomført for barnehagelærere som tok videreutdanning i 2022. Funnene viste at barnehagelærere er svært motiverte for å ta videreutdanning. De opplever kvaliteten på tilbudet som god, men når det gjelder bruk av digitale ressurser i utdanningen oppleves dette som noe mangelfullt. De fleste barnehagelærerne gir uttrykk for å sitte igjen med et praktisk læringsutbytte. Samtidig synes flere det er krevende å balansere studier med jobb og privatliv. Barnehageeiers tilrettelegging for deltakelse på studiene er viktig for opplevd læringsutbytte. Bruk av tilretteleggingsmidler varierer. De barnehagelærerne som

opplevde å bli involvert i tilretteleggingen, oppgir også at de i større grad enn andre fikk permisjon med lønn for å delta på studiesamlinger eller ta ut lesedager.

Videreutdanning for lærere

Ordningen videreutdanning for lærere er forankret i strategien *Kompetanse for kvalitet. Strategi for videreutdanning for lærere og skoleledere frem mot 2025*. Strategien ble først lansert i 2015, men ble revidert i juni 2023. I den reviderte strategien kommer det tydeligere frem at satsingen på videreutdanning skal bidra til at skoleeier skal kunne styrke kompetansen i alle fag.

Studieåret 2023-2024 var det 219 studietilbud i Utdanningsdirektoratets studiekatalog. De fleste tilbudene i katalogen var delvis nettbasert med samlinger, en god del var helt nettbaserte tilbud. For første gang var det i 2023 studietilbud med hybrid løsning, det vil si at deltakerne kunne velge å delta digitalt på de fysiske samlingene.

I 2023 ble deltakerundersøkelsen gjennomført for lærere som tok videreutdanning studieåret 2022-2023. Funnene i deltakerundersøkelsen viser at lærerne i all hovedsak opplever et godt læringsutbytte av å ta videreutdanning. Lærerne i undersøkelsen oppgir å være motiverte og opplever at utdanningen også kommer elevene til gode. Som ved tidligere deltakerundersøkelser indikerer resultatene at det er store forskjeller mellom skoler når det gjelder kultur for kunnskapsdeling. Over halvparten sier at skoleledelsen ønsker at de skal ta videreutdanning, men kun to av fem opplever at skoleledelsen etterspør det de har lært eller tilrettelegger for at de kan dele.

I tillegg til de årlige deltakerundersøkelsene ble det våren 2023 gjennomført en kvalitativ oppfølgingsundersøkelse for å undersøke hvordan deltakere som har tatt videreutdanning for barnehagelærere, lærere og yrkesfaglærere vurderer betydningen av utdanningen halvannet år etter at de var ferdige. Hovedfunnene viser at videreutdanningen er høyt verdsatt og at den nye kunnskapen har hatt mye å si for motivasjonen, at deltakerne har tatt i bruk nye metoder, og at de har opplevd større faglig tyngde. Rapporten viser eksempler på at de som har tatt videreutdanning har utviklet en rolle som endringsagent på arbeidsplassen, men at en plan for kunnskapsdeling er avgjørende for endring. Tidspress i arbeidshverdagen, særlig for barnehagene, går på bekostning av fordypning, refleksjon og muligheter til å omsette kunnskap i praksis. Informantene forteller om en utbredt delingskultur i barnehage og skole. For at videreutdanning skal kunne brukes til en kollektiv profesjonsutvikling, kreves det både innsats fra deltakerne selv, og en systematisk tilrettelegging fra ledelsen.

Til tross for forslaget om å lovfeste et unntak fra kravet om relevant kompetanse i undervisningsfag for lærere med lærerutdanning fra før 2014, ble de nasjonale prioriteringer for engelsk, matematikk, norsk, norsk tegnspråk og samisk videreført for studieåret 2023-2024. Som i 2022 var også søknader til spesialpedagogikk og de praktiske- og estetiske fagene prioritert, samt søknader fra kommuner i oppfølgingsordningen og Finnmark fylke.

Fag	Antall registrerte søknader	Antall godkjente fra eiere	Antall godkjente fra Udir
Engelsk	864	641	641

Matematikk	973	733	733
Norsk	1027	764	765
Norsk tegnspråk	26	14	15
Samisk	15	13	13
Grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring	129	74	74
Praktiske og estetiske fag	1021	619	606
Spesialpedagogikk	2486	1660	1491
Andrespråkspedagogikk	732	484	353
Begynneropplæring	451	300	239
Naturfag	355	249	196
Profesjonsfaglig digital kompetanse	393	274	196
Programmering	711	549	409
Veilederutdanning	899	548	388
Andre fag	1029	684	518
Sum	11111	7606	6637

Det ble utbetalt 890 mill. kroner til vikarmidler og 241 mill. kroner til stipendmidler til skoleeiere i 2023. I tillegg ble det utbetalt 250 mill. kroner for studieplasser til universiteter og høyskoler.

Videreutdanning for yrkesfaglærere

Studieåret 2023-2024 fikk 328 yrkesfaglærere tilbud om videreutdanning med stipend eller vikarmidler gjennom *Yrkesfaglærerløftet - Strategi for fremtidens fagarbeidere* (2015). 15 søknader ble avslått på grunn av budsjetttramme for ordningen. Antall innvilgede søknader fordelte seg på fem universiteter og høyskoler. I tillegg til studietilbudene i Utdanningsdirektoratets studiekatalog er det innvilget 87 søknader til andre studietilbud ved fagskoler, universiteter og høyskoler.

Det ble i 2023 utbetalt 48 mill. kroner til stipend og vikarmidler, og 16,3 mill. kroner i tilskudd til UH for studieplasser.

I 2023 ble deltakerundersøkelsen gjennomført for yrkesfaglærere som tok videreutdanning i 2022. Hovedfunn fra undersøkelsen viste at:

- Lærerne har høy egenmotivasjon og ønske om faglig utvikling.
- Kolleger som tar samme studium, er viktig støtte.
- Skolens kultur for kunnskapsdeling varierer betydelig.
- Studiene innfrir forventinger til kvalitet og relevans.
- Andelen nettbaserte studier er høy for yrkesfaglærere sammenlignet med øvrige lærere

Utdannings- og rekrutteringsstipend

Ordningen skal bidra til kvalifisering av ansatte i skolen som ikke har godkjent lærerutdanning. Skoleeiere kan søke om utdanningsstipend for ansatte som trenger praktisk-pedagogisk utdanning eller yrkesfaglærerutdanning. De kan også søke om stipend for minoritetsspråklige lærere og stipend til ansatte med en tidligere påbegynt, men ikke fullført lærerutdanning. Den siste kategorien er en forsøksordning der seks ulike studiesteder deltar. Forsøket gikk opprinnelig fram til desember 2025, men har blitt forlenget fram til 31. desember 2026.

Skoleeiere kan også søke om rekrutteringsstipend for å kvalifisere personer uten godkjent lærerutdanning som de ønsker å rekruttere inn i skolen. Det ble innvilget stipend til i alt 539 nye deltakere i 2023. Av disse var det 21 stipend til fullføring av lærerutdanning og 18 stipend til minoritetsspråklige lærere. 411 lærere som har fullført praktisk-pedagogisk utdanning og yrkesfaglærerutdanning fikk utbetalt andre del av stipendet. Minoritetsspråklige lærere og de som skal fullføre tidligere påbegynt lærerutdanning kan søke om stipend for det antall semestre som trengs for å bli kvalifisert som lærer. De får da utbetalt stipend for ett år om gangen. I 2023 var det 18 som fikk utbetalt stipend som hadde blitt innvilget tidligere år. Totalt ble det utbetalt stipend for til sammen 82,8 mill. kroner i 2023.

Styrerutdanning

I 2023 var det 299 barnehageledere som startet på studiet. Dette er en deltakelse som ligger på om lag samme nivå som i 2022 og 2021. Styrerutdanningen har god måloppnåelse på kvalitet i utdanningen og deltakelse. I henhold til deltakerundersøkelsen er deltakerne i all hovedsak svært fornøyde med styrerutdanningen og mener at den er relevant for eget arbeid. Betydningen av utdanningen ser også ut til å vare over tid. Men det går også frem at tre av fire deltakere opplevde det som krevende eller svært krevende å kombinere styrerutdanningen med arbeid i barnehagen, og over halvparten av deltakerne sier at de i liten eller svært liten grad ble avlastet fra arbeidet. Dette knytter seg til kapasitetsutfordringer som ble skissert innledningsvis.

Rektorutdanning

Søkningen til rektorutdanningen var i 2023 god, og vi hadde det høyeste antall søkere siden 2018. 655 søkte rektorutdanning og 574 søknader ble godkjent av skoleeier. Alle godkjente søknader fikk tilbud om studieplass, og i alt 511 takket ja og begynte på utdanningen høsten 2023. De siste årene har andelen som fullfører rektorutdanningen vært på 91 %.

Deltakerundersøkelsen som ble publisert i mai 2023 viste at deltakerne på rektorutdanningen er høyt motiverte og faglig tilfredse med utdanningen. De aller fleste deltakerne mener at utdanningen har vært relevant, at den har vært teoretisk og praktisk orientert, og at kombinasjonen av teori og praksis har vært god. Deltakerne oppgir at de opplever at videreutdanningen har gitt stort læringsutbytte. Tilbydernes egne evalueringer av utdanningen gir det samme bildet som deltakerundersøkelsen.

Mange deltakere svarer at det er en utfordring å kombinere studier med jobb og savner bedre tilrettelegging på arbeidsplassen. Halvparten av respondentene rapporterer at de ikke fikk avlastning med oppgaver for å frigjøre tid til å jobbe med utdanningen mellom samlingene i utdanningsopplegget. Manglende tilrettelegging gir en umulig balanse mellom jobb, studier og fritid og er en viktig årsak til frafall. De fleste deltakerne har fått dekket utgifter i forbindelse

med utdanningen.

Resultater som ble publisert i 2023 fra det pågående forskningsprosjektet på den nasjonale skolelederutdanningen (2020-2024), som ledes av OsloMet, viser at rektorutdanningen bygger på prinsipper som i sum møter kravet om en tidsriktig og effektiv utdanning. Forskningen viser også at utdanningen gir avtrykk i deltakernes egen lederpraksis og i ledernes organisasjoner.

På bakgrunn av deltakerundersøkelsen, tilbydernes egne evalueringer og resultater fra forskningsprosjektet har direktoratet hatt møter med tilbyderne for å se hvordan kvaliteten på utdanningen kan forbedres og videreutvikles.

Moduler for ledere i barnehage og skole

Modulbaserte videreutdanninger for ledere har høy måloppnåelse når det gjelder kvalitet og deltakelse i de fem modulene Juss for ledere, Ledelse av utviklings og endringsarbeid, Barnehage- og skolemiljø og ledelse, Ledelse og digitalisering og Ledelse av profesjonelle læringsfellesskap. De tre førstnevnte er felles utdanningstilbud til barnehage- og skoleledere. De to siste er separate tilbud til skoleledere.

Deltakerne er i all hovedsak svært fornøyde med utdanningene og gir uttrykk for at de har høy relevans for eget arbeid. Motivasjon og arbeid mellom samlinger bidrar mest til læringsutbyttet. Men vi ser også utfordringer her. I deltakerundersøkelsen for modulene går det også frem at det er lettere å få dekket utgifter enn å få avlastning fra oppgaver og at kunnskapsdeling foregår innad, mer enn på tvers av enheter. Dette er en del av vurderingsbilde som gjelder flere videreutdanningstilbud. Skoleåret 2022-2023 startet 211 barnehageledere og 505 skoleledere på modulbasert videreutdanning. Tilsvarende tall for 2023-2024 er 259 barnehageledere og 440 skoleledere.

Andel med relevant utdanning i barnehage

	2019	2020	2021	2022	2023
Barnehagelærere (eller tilsv.)	42,4%	43,1%	43,6%	43,0%	42,4%
Annen pedagogisk utdanning	1,8%	1,8%	1,7%	1,8%	1,8%
Barne- og ungdomsarbeider	21,0%	21,7%	22,3%	22,7%	23,0%
Annen høyere utdanning	1,8%	1,9%	1,8%	1,6%	1,7%
Annen fagarbeiderutdanning	4,9%	5,0%	5,2%	5,0%	4,9%
Annen bakgrunn	28,0%	26,5%	25,5%	25,9%	26,2%

Kvalitet og deltakelse i tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling

Tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling omfatter regional ordning for barnehage, desentralisert ordning for skole, og Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis. I tillegg er det en egen tilskuddsordning som omfatter desentralisert ordning for

yrkesfag. Målet for tilskuddsordningene er økt kvalitet gjennom styrket kollektiv kompetanse i barnehager, skoler og lærebedrifter. Kompetanseutviklingstiltak skal være basert på lokale behov, og være organisert gjennom partnerskap med universitet eller høyskole. For tilskuddsordningen for yrkesfag er samarbeid med aktørene i fag- og yrkesopplæringen sentral.

Våre oppgaver og virkemidler i arbeidet med tilskuddsordningen kan oppsummeres slik:

- Tildeling til statsforvalter gjennom supplerende tildelingsbrev
- Fordele midlene til fylkeskommunene gjennom årlige tilskuddsbrev
- Regelmessige dialogmøter/samlinger på saksbehandlernivå med statsforvalterne og fylkeskommunene
- Utvikling, tilrettelegging og oppfølging av rapportering fra:
 - partnerskapene i samarbeid med statsforvalterne
 - fylkeskommunene i tilskuddsordningen for yrkesfag
- Oppfølging av forskningsbaserte evalueringer
- Dialog med sektor gjennom referansegruppe og samarbeidsmøter
- Oppfølging og dialog med UH-regioner og UH-nettverk

Oppbygging av kompetanse på inkludering og spesialpedagogikk i kommuner og fylkeskommuner

Kompetanseløftet er både en del av tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling og et sentralt virkemiddel for å styrke arbeidet med spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Statped er en viktig samarbeidspart i Kompetanseløftet. De deltar aktivt i alle samarbeidsforaene i fylkene, og deres kompetanse er også i økende grad etterspurt i partnerskapene. Det har vært stort fokus på det spesialpedagogiske feltet, for eksempel har spesialundervisning vært et prioritert tilsynsområde for å sikre bedre regelverksetterlevelse i sektor. Det har også vært en betydelig økning i andel lærere som har fått innvilget videreutdanning innenfor spesialpedagogikk. Både evalueringen av Kompetanseløftet og rapporteringen fra partnerskapene viser at det tar tid å oppnå endring av praksis og se konkrete resultater i form av bedre inkludering og tilrettelegging for barn og elever. Likevel viser rapporteringen fra partnerskapene og erfaringene fra de regionale konferansene at ordningen er i ferd med å bli godt etablert. Kompetanseløftet fungerer mange steder som en brekkstang for å få til god utvikling og samordning mellom de ulike tjenestene. Etableringen av UH-nettverk for Kompetanseløftet har bidratt til økt bevissthet og engasjement i UH for deltakelse i partnerskapene.

Økt tverrsektorielt samarbeid for å bygge et godt lag rundt barna og elevene har stor oppmerksomhet i partnerskapene. Både rapporteringen og innspill fra erfaringskonferansene viser til gode eksempler på hvordan kommunene legger til rette for dette i praksis, selv om det også oppleves som utfordrende og ressurskrevende. Dette har også synliggjort behovet for bedre tverrsektoriell samordning nasjonalt.

I arbeidet med Kompetanseløftet har PP-tjenesten vært en prioritert målgruppe. Kapasitetsutfordringer i PPT har også i 2023 blitt løftet frem på flere ulike arenaer. Både gjennom rapportering fra partnerskapene i Kompetanseløftet og delrapport 2 Evaluering av Kompetanseløftet. Kompetansekartlegging viser at PP-tjenesten har høy kompetanse på det

spesialpedagogiske feltet, men de har behov for mer kompetanse for å bidra i det systemrettede arbeidet. Denne kapasitetsutfordringen er noe vi følger tett med på videre inn i 2024, for å sikre at vi bygger relevant støtte rundt PP-tjenestens ansvarsområder i sektor og PP-tjenestens kompetansebehov.

Rapporten løfter også frem noen fokusområder knyttet til blant annet bruken av programteori, involvering av hele laget rundt barnet, utskiftninger, forankring og kapasitetsutfordringer som vil kunne påvirke og potensielt utfordre gjennomføringen av Kompetanseløftet.

For å møte utfordringene beskrevet over har vi i 2023 utviklet en bedre overbygging og sammenheng mellom våre ressurser på Udir.no. Dette gjelder særlig innenfor inkludering, spesialpedagogikk, barnehage- og skolemiljø, bekymringsfullt skolefravær og ny opplæringslov.

Ansattes digitale kompetanse

Alle ansatte i barnehager og skoler trenger digital kompetanse for å realisere mål i rammeplan og læreplan. I 2023 gjennomførte vi en omfattende oppdatering av [Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse](#) (PfDK-rammeverk). Oppdateringen ble gjort i samarbeid med lærerutdanningene, relevante forskningsmiljøer og parter i arbeidslivet. Rammeverk for lærere i skolen ble først publisert i 2017. Siden da har store teknologiske endringer preget samfunnet og påvirket lærerens digitale kompetanse og profesjon. Dette krevde oppdatering og var etterlyst av miljøene involvert i prosessen.

LÆRING OG VURDERING

Overordnet vurdering av status for læring - en negativ trend i elevenes læringsresultater

I 2023 har vi gjennom flere undersøkelser fått kunnskap om elevenes læringsresultater i flere ferdigheter og fag.

Undersøkelsen PIRLS viser en markant nedgang i norske tiåringers leseprestasjoner. Omtrent en femtedel av de norske tiåringene i 2021 har svake leseprestasjoner. Dette er nesten dobbelt så mange som i 2016. Sammenlignet med 2016 er det også færre elever med sterke leseprestasjoner.

Undersøkelsen ICCS viser at norske elever i 9. klasse skårer lavere på en kunnskapstest om demokrati og medborgerskap enn i 2016. Det er flere elever enn før på det laveste kunnskapsnivået.

PISA viser at norske 15-åringere presterer betydelig svakere i både lesing, matematikk og naturfag sammenlignet med PISA 2018. Stadig flere elever presterer på det laveste mestringsnivået på alle de tre fagområdene. Samlet sett presterer 41% av elevene på det laveste mestringsnivået på ett eller flere av fagområdene.

På de nasjonale prøvene gjorde elevene på 8. og 9. trinn det noe svakere enn forrige kull i både lesing og regning. Resultatene i engelsk endret seg lite. Det er små endringer i resultatene for

nasjonale prøver for 5. klasse sammenlignet med 2022. Årets elevkull presterer litt svakere i lesing enn fjorårets kull, mens prestasjonene endrer seg lite i regning og engelsk. Det var også en nedgang i grunnskolepoeng fra 2022 til 2023, fra 43,4 til 42,4 prosent. Særlig alvorlig er det at en så stor andel av elevene er på det laveste kunnskapsnivået. Det er stilt spørsmål ved om dette er resultater som kan skyldes restriksjonene som disse elevene hadde under årene med pandemi. PISA viste imidlertid en nedgang også i 2018, så vi har grunn til å tro at trenden startet før pandemien. Det er mulig at årene med pandemi har forsterket trenden. Faktorer som digitalisering, mindre lesing og barn og unges psykiske helse trekkes tidvis frem som mulige årsaker, uten at vi per nå har grunnlag for å trekke en entydig konklusjon.

Resultatene viser tydelig at det er et stort behov for å forstå drivkreftene som påvirker barn og unges læring, og fokusere på læringsresultatene i norsk skole. Vi må sikre at vi har læringsambisjoner på vegne av alle elever og spesielt for den økende andelen elever som ligger på det laveste nivået. Barn og unge som ikke har med seg grunnleggende ferdigheter når de går ut av skolen, vil ha utfordringer med å mestre samfunns- og arbeidsliv senere.

Gjennomføring i videregående opplæring

Samtidig som vi har flere og flere undersøkelser som viser en negativ trend i læringsresultater, går utviklingen i positiv retning når vi ser på gjennomføringstall i videregående opplæring. I 2023 viste gjennomføringstallene at 81 prosent av elevene som begynte på videregående i 2016 gjennomførte med studie- eller yrkeskompetanse innen seks år. Det er en økning på 0,6 prosentpoeng fra 2015-kullet. Aldri har flere ungdommer fullført og bestått. Andelen har økt årlig siden det første kullet i Kunnskapsløftet begynte i 2006. I løpet av perioden 2006–2016 har gjennomføringsandelen økt med 9 prosentpoeng. Justert for kullstørrelse innebærer dette at det årlig er 5900 flere ungdommer som fullfører videregående opplæring med studie- eller yrkeskompetanse. Gjennomføringstallet har aldri vært så høyt og samtidig har det aldri vært færre unge som er utenfor videregående opplæring.

Til tross for høye gjennomføringstall i videregående opplæring i 2023, vil vi ha en prioritert innsats fremover for å sikre fortsatt høy gjennomføring. Dette særlig som følge av at svake læringsresultater på barne- og ungdomstrinnet kan ha betydning for gjennomføringen i videregående opplæring. Særlig når vi ser den i sammenheng med den negative utviklingen i skolemiljø og økt fravær.

Forvaltning av læreplanverket

Forvaltning av læreplanverket følger to hovedspor. Vi jobber parallelt med å støtte det lokale arbeidet med læreplaner og med å følge med på kunnskapsgrunnlaget om læreplanverket LK20 og LK20S i bruk. Samtidig videreutvikler vi innhold og struktur på yrkesfaglige utdanningsprogram slik at opplæringen i større grad fyller det fremtidige kompetansebehovet i samfunnet og arbeidslivet. Med oppdrag om rammeverk for innhold og struktur i videregående opplæring (oppdrag 2023-024), har vi også startet arbeidet med utvikling av studieforberedende utdanningsprogram.

Støtte arbeidet med læreplaner

Innføringen av et nytt læreplanverk tar tid. Tid, prioriteringer og arbeid i profesjonelle læringsfelleskap er viktige stikkord for å lykkes. I 2023 har vi fått flere rapporter fra evalueringsprogrammet for fagfornyelsen og fra evalueringen av fagfornyelsen yrkesfag, og vi ser det også i sammenheng med innspill og kunnskapsgrunnlag vi får. Selv om evalueringene ikke er ferdige og sektor trenger mer tid til å jobbe med endringene, begynner det nå å tegne seg et tydelig inntrykk av status. Det store bildet er at skoler og skoleeiere prioriterer arbeidet. Blant annet ser vi dette gjennom hvilke temaer som prioriteres i desentralisert ordning for kompetanseutvikling. Foreløpig har vi ikke nok kunnskap om utviklingen i enkeltfag, men både rapporter og andre tilbakemeldinger peker på mulige utfordringer ved at kompetansemålene i noen fag, særlig i grunnskolen, er åpner enn før.

Et dilemma med hensyn til å vurdere måloppnåelsen for innføring av læreplanverket, er det store handlingsrommet som ligger lokalt. Et viktig spørsmål er hvordan Utdanningsdirektoratet, statsforvaltere og UH-sektoren kan støtte skoleeiere og skoler i deres kvalitetsarbeid og bidra til at kompetansen i sektor er tilstrekkelig, uten å legge begrensninger for handlingsrommet. Det blir viktig å se denne problemstillingen i sammenheng med tiltak for å støtte regeletterlevelse og kvalitetsutvikling og oppfølgingen av et nytt system for etter- og videreutdanning.

I 2024 vil vi fortsette arbeidet med å legge til rette for å drøfte kunnskapsgrunnlaget internt i direktoratet, med departementet og med partene i sektor og arbeidslivet, og vurdere hva som kan og bør være relevant oppfølging på kortere og lengre sikt. Vi ser også behov for å analysere og drøfte hvordan analysene av læreplanverket i evalueringen kan gi grunnlag for å videreutvikle læreplanverket på lengre sikt.

I 2023 har vi forberedt og igangsatt arbeidet med et oppdrag fra KD om å styrke det lokale arbeidet med LK20 og LK20S. Intensjonen er å inspirere lærere, skoleledere og kommunale og fylkeskommunale skoleeiere til videre arbeid med fagfornyelsen. Arbeidet legger vekt på Overordnet del og temaer som er felles for hele grunnopplæringen, mens det er gjort en faglig avgrensning til grunnskole og fellesfag i videregående opplæring. Arbeidet skal gjøres i samarbeid med partene i referansegruppa for fagfornyelsen. Så langt ser vi at arbeidet gir muligheter til å løfte fram sentrale budskap og innhold i læreplanverket, og at lærere, ledere og eiere er positive så lenge innholdet blir praksisnært og til nytte i deres konkrete arbeid. Vi legger vekt på å skape synlighet og engasjement rundt denne satsingen samtidig som vi understøtter hovedsporene i kompetanseordningene og andre satsinger og tiltak. Det er imidlertid krevende for oss å få på plass tiltak av høy kvalitet på kort tid, og på et tidspunkt hvor kunnskapsgrunnlaget fortsatt er fragmentert. Fordi prioriteringene i arbeidet med fagfornyelsen gjøres lokalt og det er variasjoner i tilnærminger og hvor langt de har kommet, er det også ressurskrevende å utvikle nasjonale tiltak som skal treffe godt. Blant annet er vi avhengig av få tilstrekkelig innspill fra sektor og sikre at partene i fagfornyelsen og partene i arbeidslivet bidrar til å nå ut lokalt gjennom sine kanaler.

Et av hovedgrepene for å gi støtte til innføring har vært kompetansepakker. De er mye brukt, men vi har visst lite om hvordan. I 2023 har vi fått noe mer kunnskap om bruken, gjennom evalueringene av fagfornyelsen, noen mindre evalueringer og noe brukerinnsikt. I tilknytning til oppdraget fra departementet om å styrke skolenes arbeid med fagfornyelsen, vil vi videreutvikle støtteressursene. Støtteressursene brukes mindre i videregående opplæring enn i grunnskolen, noe som taler for at ressursene kan bli mer differensierte. I tillegg har vi fått tilbakemelding fra

partene i arbeidslivet og fylkeskommuner om at kompetansepakker om innføring av læreplaner for vg3/opplæring i bedrift er for omfattende. Vi har derfor publisert en ny komprimert versjon som skal være bedre tilpasset målgruppa i prøvenemnder og lærebedrifter.

Videreutvikling av innhold og struktur

Vi videreutvikler innhold og struktur i både studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram basert på råd fra våre rådgivende organ. Videreutvikling av fag- og yrkesopplæringen skjer i samarbeid med partene i arbeidslivet. Som sekretariat for Samarbeidsrådet for yrkesopplæringen (SRY) og for ti faglige råd, tilrettelegger vi for trepartssamarbeidet på nasjonalt nivå.¹ Samfunns- og arbeidslivet er i hurtig endring, og fag- og yrkesopplæringen må kunne møte nye behov stadig raskere. De faglige rådene startet i 2023 arbeidet med en utviklingsredegjørelse for hvert yrkesfaglige utdanningsprogram. Hensikten er å få mer innsikt i hvilken betydning grønn omstilling og digitalisering får for utdanningene framover.

I 2023 var de faglige rådene involvert i utredninger av i underkant av 20 forslag til endringer i tilbudsstruktur eller læreplaner. Forslagene handler blant annet om etablering av nye lærefag, fordypninger i vg3, etablering av kryssløp, sammenslåing av vg2 programområder og endringer i læreplan. I tillegg har rådene vært involvert i oppdrag om prioritering av smale fag for utlysning av tilskudd til læremidler, og bidratt til kvalitetssikring av nye digitale verktøy som skal styrke fag- og yrkesopplæringen: Finn lærebedrift, Yrkesfaghåndboka, Dine muligheter med yrkesfag og Jobbkartet.

I 2023 ble Rådet for studieforbereende utdanningsprogram (2022-001) etablert, i tråd med tiltak i Fullføringsreformen. Dermed har statlige utdanningsmyndigheter fått et rådgivende organ for kunnskap og utvikling av de studieforbereende utdanningsprogrammene. Til nå har flere av Utdanningsdirektoratets oppgaver som berører studieforbereende utdanningsprogram vært presentert og drøftet i møter med rådet. Vi opplever at Rådet har etablert seg som en viktig arena for drøfting av spørsmål som berører det studieforbereende løpet. Det gir stor verdi å kunne dele erfaringer og belyse saker fra ulike perspektiver og fra ulike deler av sektoren. De fleste sakene som har vært forelagt Rådet har vært i en innledende utredningsfase hvor råd og innspill har omhandlet videre retning og nyttig kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet. Et eksempel på dette er arbeidet med gjennomgang av fag- og timefordelingen i videregående opplæring.

Oppdrag 2023-024 om gjennomgang av fag- og timefordelingen i videregående opplæring er en oppfølging av fullføringsreformen. Vi vil i det kommende omtale oppdraget som «nytt rammeverk for innhold og struktur i videregående skole». Med rammeverk mener vi bestemmelser om fag, fagenes omfang og innhold, tilbudsstruktur, og hvordan dette skal reguleres, for eksempel i forskrift. Denne beskrivelsen er et resultat av høstens arbeid med utfordringsbilde og ambisjonsnivå for oppdraget. Det er vår forståelse at oppdraget ikke kan løses gjennom forskriftsendring av fag- og timefordeling alene, men at vi må ha et bredere perspektiv der vi ser på ulike virkemidler utover forskrift, knyttet til innhold og struktur i videregående opplæring.

¹ Samarbeidet mellom myndighetene og arbeidslivets parter om fag- og yrkesopplæringen er forankret i Opplæringsloven. SRY skal gi råd om, og ta initiativ til å fremme fag- og yrkesopplæringen.

Høsten 2023 har vi arbeidet med kartlegging av interessenter og drøftet hensiktsmessige måter å involvere og forankre med sentrale parter. Vi har også utarbeidet en fremdriftsplan for utvikling av et målbilde og en strategi som skal gi retning for arbeidet og beskrive når og hvordan partene skal involveres. Vi er særlig opptatt av å bruke etablerte samarbeidsarenaer, som Rådet for studieforbereidende utdanningsprogram og SRY, på en hensiktsmessig måte, samtidig som vi etablerer rutiner for forankring med organisasjonene der det er nødvendig.

Oppdraget har et komplekst utfordringsbilde og et tiårsperspektiv. Det er en forutsetning for å lykkes med oppdraget at vi har et solid kunnskapsgrunnlag som utredningsarbeidet kan bygge på, og som bidrar til legitimitet. Våren 2024 lyser vi ut et forskningsoppdrag der vi innhenter nødvendig kunnskap for å kunne starte utredningsarbeidet. Samtidig bygger vi på den kunnskapen vi allerede har fra fagfornyelsen, evalueringen av fagfornyelsen og fagfornyelsen yrkesfag og den erfaringen vi har med forvaltning av den yrkesfaglige tilbudsstrukturen.

Skolevalg og demokrati

I 2023 var det kommune- og fylkestingsvalg. Utdanningsdirektoratet samarbeidet med SIKT om gjennomføring av skolevalget. Vår vurdering er at vi har høy måloppnåelse i gjennomføringen, der vi fikk til å spre forståelsen om at skolevalg er en del av demokratiopplæringen. Årsakene til at vi lyktes var et godt samarbeid med SIKT og felles oppdragsforståelse og prioritering på tvers i direktoratet.

Voksenfeltet

Oppfølging av Meld. St. 21 (2020–2021) *Fullføringsreformen* berører hele virksomheten på en rekke områder. En av ambisjonene for fullføringsreformen er at videregående opplæring skal bli bedre tilpasset voksne. Vårt arbeid med fullføringsreformen skal bidra til at ungdom og voksne bli kvalifisert til å møte kravene i videre utdanning og arbeidsliv. Innen 2035 forventes det at norsk arbeidsliv mangler 90.000 fagarbeidere. Dermed er behovet for fleksible opplæringsløp som tar hensyn til ungdom og voksnes ønsker, erfaringer og livssituasjon stort.

Selv om det først er med ikrafttredelse av ny opplæringslov at rettighetene i forberedende og videregående opplæring for voksne utvides, har 2023 vært et år med mye aktivitet på feltet. I 2023 har vi i større grad enn tidligere lyktes med å kommunisere bredden på feltet til sektor. Dette gjelder eksempelvis å vise sammenhengen mellom nye modulstrukturerte læreplaner (2022-024), vurderingsordninger, utredning av realkompetansevurdering (2023-001, HK-dir) og oppdrag om små fag i videregående opplæring (2023-020).

Etter råd fra Fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning (FKU), har Utdanningsdirektoratet og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) nedsatt et nasjonalt nettverk for modulstrukturert opplæring. Formålet med nettverket er å forberede implementering av modulstrukturert opplæring i videregående opplæring for voksne. Nettverket skal være møtepunkt for informasjons- og erfaringsdeling mellom nasjonale utdanningsmyndigheter og fylkeskommunen. Spesielt skal nettverket bidra til at erfaringene fra forsøksfylkene når ut til de andre fylkene. Nettverket besto opprinnelig av to representanter fra hver fylkeskommune, samt observatører fra KS og statsforvalteren. I 2024 intensiverer vi aktiviteten frem mot ikrafttredelsen 1. august 2024, og utvider antall representanter fra fylkene til tre. Vi ser at å støtte innføring av læreplaner og vurderingsordninger ikke er nok, og at

nettverket også blir en sentral arena for å formidle de nye mulighetene for kvalifisering av voksne som kommer med rettighetene i ny opplæringslov. Dette gjelder for eksempel inntak av voksne og viktigheten av realkompetansevurdering for effektiv opplæring av voksne. Utredningen av dagens bruk av realkompetansevurdering, som ble gjort i samarbeid med HK-dir, er første steg på veien mot å styrke ordningen, slik at realkompetansevurdering blir et effektivt og pålitelig virkemiddel.

De modulstrukturerte læreplanene er utformet for å bedre tilpasse seg den voksnes behov, utgangspunkt og livssituasjon. Læreplanene for videregående opplæring for voksne skal også bevare lik sluttkompetanse som i et ordinært løp. Disse læreplanene var på høring til 1. desember 2023. Arbeidet med å støtte innføring av modulstrukturert opplæring påvirkes av utsettelsen av høring av forskrift til ny opplæringslov. Et eksempel på dette er vurderingsordningene, som er en del av den nye forskriften. Kommunene, fylkene og partene i arbeidslivet venter fortsatt på avklaringer knyttet til rammer for opplæringen for voksne. Arbeidet med å utvide ordningen med flere modulstrukturerte lærefag bremses også av dette. Vårt mål er at modulstrukturert opplæring skal holde høy kvalitet, være relevant og i tråd med arbeidslivets behov. For å få til dette trenger vi et godt samarbeid med arbeidslivet, fylkeskommunene og kommunene.

I 2023 har de faglige rådene gitt råd om kriterier for nye lærefag som kan modulstruktureres, foreslått nye lærefag, behov for støtte til implementering av modulstrukturert opplæring, råd om vurderingsformer og eksamen. Flertallet av andre oppdrag som SRY var involvert i i 2023 er knyttet til oppfølging av Fullføringsreformen. Det gjelder blant annet vurderinger og råd om veivalg i videre utvikling av modulstrukturert opplæring og mer enhetlig og effektiv praksis for realkompetansevurdering.

Effektene av å modulstrukturere opplæringen er enda ikke kjent. Gjennom utviklingsarbeidet får vi nye typer læreplaner og nye vurderingsordninger. I tillegg skjer det andre endringer i videregående opplæring som vil påvirke modulstrukturert opplæring. Flere får rett på videregående opplæring, aldersgrensen for hvem som kan få opplæring for voksne senkes til 19 år og tidsavgrensningen for opplæring fjernes. Vi ser at dette er et stort utviklingsprosjekt, og at vi i de kommende årene må være forberedt på å gjøre justeringer på opplæringsmodellen.

Prøvefeltet

KARTLEGGINGSPRØVER 2023

Kartleggingsprøvene er prøver i lesing og regning for 1. og 3. trinn. Prøvene er frivillige for skolene å gjennomføre på 1. trinn, og obligatoriske på 3. trinn. Formålet med kartleggingsprøvene er å identifisere elever som trenger ekstra hjelp med lesing og regning. Resultatene er kun til bruk på skolenivå. 2023 var det første året med digital gjennomføring i alle kartleggingsprøvene. Digitalt format gir blant annet mulighet for interaktive oppgaver og oppgaver der eleven på grunn av lyd- og billedstøtte kan jobbe mer selvstendig. At prøvene er digitale gjør det også mulig med resultatvisninger som underbygger formålet med prøven.

I løpet av året har vi systematisk innhentet brukerinnsett fra både lærere og elever for å vurdere hvordan prøvene oppleves og om de gir god informasjon til skolene. På bakgrunn av denne innsikten blir prøvene noe justert i 2024.

NASJONALE PRØVER 2023 – UTVIKLING I ELEVENES GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER OG FAGLIGE KOMPETANSE

Høsten 2023 gjennomførte vi nasjonale prøver på 5., 8. og 9. trinn². Prøvene er obligatoriske, og skal gi skolen kunnskap om elevenes ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Informasjon fra prøvene skal danne grunnlag for undervisvurdering og kvalitetsutvikling på alle nivåer i skolesystemet.

Analyser av resultatene viste at elevene på 8. og 9. trinn gjør det noe svakere enn fjorårets kull både i lesing og regning. Jentene presterer litt bedre enn guttene i lesing, mens i regning er det motsatt. På 5. trinn presterer årets kull litt svakere i lesing, mens det kun er små endringer i regning og engelsk. Guttene presterer bedre enn jentene i regning og engelsk, mens det er motsatt i lesing.

Selv om gjennomføringen av prøvene lokalt var vellykket, opplevde vi flere tekniske utfordringer underveis. Disse ble håndtert gjennom etablerte beredskapsrutiner med leverandør. Gjennomføringen høsten 2023 var år to i nytt gjennomføringssystem og vi jobber fortsatt for å etablere en trygg forvaltning av systemet for gjennomføring av eksamen og prøver. Vi jobber kontinuerlig med alle leverandører på eksamen og prøver for å etablere en trygg forvaltning.

I 2023 innførte vi ny metode og nytt analyseverktøy for å måle utvikling over tid. Dette vil medføre at vi kan fange opp små variasjoner i resultatene i større grad enn tidligere. Vi forventer derfor å se større variasjoner i nasjonalt gjennomsnitt i årene som kommer, sammenlignet med hva vi har gjort tidligere år.

2023 var også preget av en diskusjon om resultatene fra 2014-2021 var korrekte. Et forskningsmiljø ved Universitetet i Oslo, Frisch-senteret, gjennomførte flere analyser som indikerte at trenden på nasjonalt nivå varierte mer enn tidligere rapportert. Særlig gjaldt dette prøvene i engelsk. Diskusjonen ble ved flere anledninger ført i mediene, i tillegg til direkte dialog mellom Frisch og Utdanningsdirektoratet. Årsaken til avviket har blitt utredet i direktoratet, med innspill fra blant annet Frisch og EKVA. Tidlige funn i utredningen indikerte at årsaken var knyttet til endringen av analysemetode, men konklusjonen viser at hovedårsaken ligger i analyseverktøyet vi benyttet fram til 2021. Vi startet arbeidet med å beregne nye nasjonale gjennomsnitt for nasjonale prøver i den aktuelle perioden, og jobber kontinuerlig for å videreutvikle og kvalitetssikre analyser og resultater med hjelp fra eksterne fagmiljø.

Eksamen

Eksamensgjennomføring er komplekst. Eksamensgjennomføringen våren 2023 var den første fullskala eksamensgjennomføringen for elever siden 2019. Våren 2023 gjennomførte vi dobbelt så mange eksamener som normalt, grunnet overgangsordning mellom to læreplaner (LK06 og LK20). I tillegg var det første gjennomføring i nytt digitalt system for de fleste av fagkodene etter nye læreplaner. Det oppstod flere utfordringer ved gjennomføring av våreksamen 2023, både sentral feil under pålogging under eksamen i norsk hovedmål og flere lokale feil som til sammen resulterte i et stort antall annulleringssaker. Høstens eksamensperiode var også den siste med eksamener etter LK06 for fellesfag og programfag på studieforberedende, og forløp som normalt.

²Engelskprøven gjennomføres ikke på 9. trinn

I forkant av eksamen våren 2023 vurderte vi at risikobildet for eksamensgjennomføringen var høyere enn vanlig. Derfor gjennomførte vi et omfattende risikoarbeid, hvor vi også involverte statsforvalterne og fylkeskommunene. Vi iverksatte ulike tiltak for å trygge gjennomføringen både faglig og teknisk. Videre gjennomførte tiltak f.eks. knyttet til kvalitetssikring av oppgaver, sensormangel, de digitale systemene og forberedelse av sektor på første ordinære eksamen etter pandemien. Ved utgangen av 2023 så vi behovet for å følge opp flere overordnede risikoer og sikre gjennomføringen lokalt. Som del av dette arbeidet ble det iverksatt tiltak for å innhente nødvendig informasjon for å kunne vurdere situasjonen bedre. Dette arbeidet blir fulgt opp videre i 2024.

22. mai oppstod det tekniske problemer hos leverandøren av gjennomføringssystemet EPS. Mange kandidater avla eksamen denne dagen, og de tekniske problemene fikk derfor konsekvenser for mange. Kandidater opplevde også feil lokalt. I etterkant mottok vi nesten 3000 annulleringssøknader. Søknadene har omfattet alt fra enkeltelever til mer enn tusen elever. De fleste søknadene viste at det hadde skjedd formelle feil i eksamensgjennomføringen, og at dette påvirket elevenes mulighet til å vise sin kompetanse på eksamensdagen. Vi erfarte også at mange skoleeiere og skoler ikke var godt nok kjent med regelverket om annullering og vår informasjon om dette. Søknadsbehandlingen har vært svært ressurskrevende. Dette har ført til at andre oppgaver ikke har blitt utført eller har blitt forsinket.

Flere av hendelsene fikk mye oppmerksomhet i media og vi brukte mye tid på å svare ut disse under eksamensgjennomføringen.

Som følge av erfaringene vi gjorde oss våren 2023, har vi satt i gang flere tiltak:

- I tildelingsbrevet for 2024 har statsforvalterne fått oppdrag om å rette særlig oppmerksomhet mot fylkeskommunens ansvar for å gjennomføre eksamen. Vi har utarbeidet et tilsynsopplegg for fylkeskommunens ansvar for å gjennomføre eksamen. Dette skal som hovedregel brukes, med mindre statsforvalterens risikovurdering tilsier at et annet virkemiddel er mer hensiktsmessig.
- Vi vil tydeliggjøre informasjonen om regler for søknader om annullering av eksamen som følge av formelle feil, og regler for dispensasjon fra kravet til eksamener på vitnemålet. Vi vil også utarbeide nytt søknadsskjema.

Fremover i 2024 vil vi prioritere:

- tiltak for å trygge gjennomføring av våreksamen
- tiltak for å trygge kvaliteten ved sentralt gitt eksamen
- gjennomføre utprøving av langtidsoppgaven
- gjennomføre forsøk uten karakter i orden og oppførsel

Gjennombrudd av lett tilgjengelige verktøy for kunstig intelligens, KI, utfordrer eksamensordningene våre. I de fleste eksamensfag viser kandidatene kompetanse gjennom å produsere tekst. Men dersom teksten er generert automatisk forteller den lite om kandidatens kompetanse. Dette vil være vanskelig å oppdage. Vi begynte derfor å utforske mulige risikoreduserende tiltak knyttet til KI, sammen med KS, fylkeskommunene og statsforvalterne.

Aktuelle tiltak på kort sikt, for eksamen 2024, er økt vakthold og veiledning av eksamensvaktene og stikkprøvekontroll. En stikkprøvekontroll kan gjøres av flere forhold, som kandidatenes

enheter, hvordan de benytter den underveis på eksamen, og vurdering av kandidatenes besvarelser. Vi ser på muligheten for å legge til en KI-detektor i eksamenstjenesten slik at sensor kan registrere dersom de mistenker bruk av KI. Vi vil lage en rutine for hvordan sensorene skal vurdere dette og hvordan vi håndterer besvarelser som blir merket med mistanke om bruk av KI.

På mellomlang sikt er det nødvendig å utrede endringer i skriftlig eksamen som kan gi elevene anledning til å vise sin kompetanse både med og uten digitale hjelpemidler. Vi ser det også nødvendig å utrede om det er behov for å gå bort fra systemet med at elever tar med egen enhet til eksamen. Det er her viktig å se dette i sammenheng med behovet for endring i annen skriftlig vurderingspraksis. Utfordringen med oversettelsesprogrammer og KI gjelder ikke bare eksamen, men også underveisvurderingen og vurderingssituasjoner til standpunkt.

For å ha en god sluttvurdering på lengre sikt er det nødvendig med mer gjennomgripende endringer i eksamensordningen, og mer forskning på eksamen slik den er i dag, for å styrke kunnskapsgrunnet om dagens ordning og alternative ordninger. Kombinasjonen av hjelpemiddelordningen og verktøy elevene skal ha tilgang til på den ene siden, og ikke-tillatte nettbaserte hjelpemidler og KI på den andre siden, blir stadig mer krevende. Tilgangen til ikke-tillatte hjelpemidler og KI offline, i kombinasjonen med at kandidatene gjennomfører eksamen på egen enhet, gjør i sum at denne delen av ordningen med skriftlig eksamen ikke lenger er håndterbar.

Forsøk og utprøvinger på vurderingsfeltet

I 2023 har vi jobbet videre med utprøving av en langtidsoppgave som alternativ eller supplement til dagens eksamen i videregående opplæring. I starten av året satte vi ned arbeidsgrupper i fagene matematikk 1P-Y, biologi 2 og politikk og menneskerettigheter. Gruppene utarbeidet tre fagspesifikke modeller for en langtidsoppgave som skal prøves ut på elever i første halvdel av 2024. Utprøvingen skal evalueres av NTNU. Utprøvingen skal gi oss kunnskap om hvorvidt langtidsoppgaven, på en bedre måte enn dagens eksamen, kan gi elevene mulighet til å vise kompetanse i tråd med nye læreplaner og nytt kompetansebegrep. Vi vil bruke erfaringer fra den første utprøvingen til å vurdere oppskalering til et forsøk, eller utprøvinger i andre fag og på andre trinn.

Fra skoleåret 2023-24 startet vi også opp et nasjonalt forsøk med vurdering i orden og oppførsel uten karakter. Forsøket skal gå over tre år og evalueres av NIFU. Deltakelse i forsøket innebærer at det ikke skal settes karakter på elevenes orden og oppførsel i forsøksperioden. Elevene skal likevel vurderes i orden og oppførsel, og NIFU har utarbeidet støtte til vurderingsarbeidet.

Vi hører også forslag om det skal være krav om sentralt gitt eksamen for alle som får opplæring etter modulstrukturerte læreplaner. Denne høringen ses i sammenheng med oppfølgingen av utredningen om å utrede mulige endringer i eksamensordningen for praksiskandidater. Utdanningsdirektoratet skal prøve ut muntlig-skriftlig eksamensform, og dette arbeidet ble forankret høsten 2023.

Standpunktvurdering

I 2023 fullførte vi et forarbeid for å få mer kunnskap om dagens ordning med standpunktvurdering, og mulige behov for forbedringer. Målene med forarbeidet var å få en felles forståelse av nåsituasjonen, å vurdere hvordan innhente mer kunnskap om praksis, og å drøfte relevante tilnærminger og tiltak for et langsiktig arbeid inkl. hvordan involvere fagmiljøene fra UH i dette arbeidet.

Forarbeidet har skjedd i tett samarbeid med Utdanningsdirektoratets referansegruppe på vurderingsfeltet³. Dette har bidratt til en felles forståelse for utfordringsbildet, og dermed et godt utgangspunkt for det videre arbeidet. I tillegg har vi fått innspill fra statsforvalterne, fagpersoner fra UH, kommunale og fylkeskommunale skoleeiere, lærere og skoleledere underveis i prosessen. Prosessen frem til nå har i mindre grad involvert elever, lærere og skoleledere på skolene, og kan derfor sees som en første fase i en bredere involvering av sektoren i et langsiktig arbeid.

Kunnskapen fra forarbeidet er oppsummert i et statusnotat, som blant annet beskriver ulike sider ved standpunktvurdering som sluttvurderingsordning, og noen utfordringer med ordningen per i dag. Forarbeidet har dessuten gitt innblikk i hva vi trenger mer kunnskap om. Høsten 2023 fikk NTNU tildelt et forskningsoppdrag som skal gi mer kunnskap om standpunktvurdering i praksis, om hvordan vurderingstekstene i læreplanene og kjennetegnene på måloppnåelse brukes, og hvordan de fungerer. Forskningsoppdraget har en tidsramme frem til vinteren 2025. Forarbeidet kan sees som en del av oppfølgingen av Meld. St. 21 (2020-21) Fullføringsreformen, og utgjør en del av kunnskapsgrunnlaget i Kvalitetsutvalgets arbeid og anbefalinger i NOU 2023:27. Det er også relevant for det pågående meldingsarbeidet i KD om 5. – 10. trinn.

Forvaltning av rammeplan for barnehagen

I 2023 har vi fått mer kunnskap om bruk av rammeplanen i praksis, gjennom sluttrapporten «Evalueringen av implementering av rammeplanen» (Homme 2023) og «Spørring til Barnehage-Norge». Rapportene viser at barnehagesektoren har lyktes godt med implementering av forskriften. Rammeplanen har fått en viktig plass i barnehagen, og kravene i rammeplanen er tydeligere. Samtidig er det lokale og pedagogiske handlingsrommet og sentrale temaer fra tidligere rammeplaner videreført. Videre sier rapportene at barnehagene både kjenner og bruker innholdet i rammeplanen. Fagområdene er godt kjent blant personalet, og barnehagene jobber godt med overganger. Evalueringen løfter også frem områder som personalet finner det utfordrende å jobbe med, som progresjon, samisk språk og kultur, digital praksis og barns medvirkning. Selv om evalueringen viser at det er stor oppslutning om innholdet i rammeplanen i sektor, peker den også på noen utfordringer. Fremover vil vi se om det er områder i rammeplanen som bør oppdateres eller justeres i tråd med ny kunnskap om barn, barndom og barnehage.

Vi har i 2023 videreført arbeidet med utvikling av støtteressurser til sektor. Vi har publisert tre moduler i en kompetansepakke om et flerspråklig barnehagemiljø, og har prioritert arbeid med samisk innhold og oppgaver i rammeplanen. Vi har også knyttet flere av forskningsartiklene i

³ Udires referansegruppe på vurderingsfeltet består av representanter fra Elevorganisasjonen, Norsk lektorlag, Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet, KS, Sametinget, Statsforvalterne, Fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning (FKU) og Universitets- og høyskolerådet (UHR).

Vetuva opp til hva rammeplanen sier om temaene. Dette knytter ny forskning og rammeplanenes føringer tettere sammen, noe vi har fått gode tilbakemeldinger på. I 2023 sendte vi også ut en fysisk støtteressurs, «Kortprat», til alle barnehager. Kortprat er ment å inspirere personalet til å dykke ned i innhold og oppgaver i rammeplanen «på nytt», samt å informere om direktoratets støtte og veiledningsmaterieell på udir.no.

Som supplement til kunnskap fra evalueringen har vi innhentet kunnskapsgrunnlag om bruk av og behov for veiledning og støtte til rammeplanen gjennom rapporten *Spørsmål til Barnehage-Norge* (2023). I spørningen forteller barnehagestyrene at de har behov for støttematerieell til alle temaene i rammeplanen som er med i undersøkelsen. Behovet synes å være størst når det gjelder tilrettelegging for barn som trenger ekstra støtte, barnehagens digitale praksis, livsmestring og helse, vurdering, progresjon og bærekraftig utvikling. Etikk, religion og filosofi er det området som oppleves som mest utfordrende å arbeide med i barnehagene. Støttematerieellet direktoratet har gjort tilgjengelig på sine nettsider, oppleves som nyttig i stor eller svært stor grad i to av tre barnehager, og materieellet benyttes i mer enn 80 prosent av barnehagene.

I 2024 ønsker vi å se nærmere på hvordan vi kan treffe sektorens behov for støtte og veiledning til rammeplanen best mulig. Dette vil vi se i sammenheng med oppdrag 2024-006 om helhetlig gjennomgang av hva slags støtte det er behov for i arbeidet med kvalitetsutvikling i barnehagesektoren. Vi trenger mer kunnskap om behovene, hva slags støtte og veiledning som er til nytte og hva vi skal prioritere fremover, blant annet i lys av at barnehagene melder om utfordringer knyttet til rammebetingelser og tid til felles kompetansearbeid.

Rammeplan for SFO

I 2023 har vi prioritert forvaltning av rammeplan for SFO og tiltak for å styrke kompetanse og kvalitet i SFO i lys av rammeplan og deltakelse i SFO. Internt har vi videreutviklet vår kompetanse på feltet, og samordnet arbeid med rammeplanen, støtteressurser og tiltak for kompetanse- og kvalitetsutvikling.

Som oppfølging av et oppdrag (2022-015) fra KD i 2022, satte vi i gang et samarbeid med et fagmiljø om pilotering av en etterutdanning for ledere i SFO. Målet med etterutdanningen er å bidra til kompetanseutvikling hos ansatte i SFO og til implementering av rammeplanen. Det var stor interesse for å delta i etterutdanningen, og vi utløste derfor en opsjon, slik at antallet deltakere utvides. En ny pulje blir igangsatt januar 2024. Det er en utfordring at vi når relativt få med et slikt tilbud (50 deltakere i 2023 og 50 deltakere i 2024), men samtidig vil denne piloten gi kunnskap og erfaringer til videre arbeid med kompetanse- og kvalitetsutvikling i SFO.

Første delrapport fra Evaluering av implementering av rammeplan for SFO (Caspersen og Utmo, 2022) viste at rammeplanen er godt kjent i sektor, og at rammeplanen viderefører etablert praksis i SFO. Andre delrapport (Caspersen og Utmo, 2023) viser at det er stor variasjon i hvordan de ulike SFO-ene jobber med rammeplanen. Andre funn er at rammeplanen er relativt løst koblet til det øvrige arbeidet i skolen, og at ansatte i SFO opplever begrensede muligheter til å prioritere utviklingsarbeid og finne rom til å jobbe på nye måter for å imøtekomme kravene i rammeplan, på grunn av rammebetingelser som tid, bemanning og økonomi. Evalueringen viser at SFO ikke alltid prioriteres like høyt som arbeid med barnehage og skole. I 2023 ble det også innført gratis 12 timers plass i SFO for barn på 2. trinn. Evalueringen trekker frem at innføringen

av gratis 12 timers plass for barn på 1. og 2. trinn, har medført at det aldri har gått flere barn i SFO enn nå. Mange SFO-er opplever at antallet barn har økt, uten at ressurser har økt i takt med dette. Evalueringen peker på at en mulig konsekvens er at det kan bli vanskelig å oppfylle rammeplanens intensjoner.

I 2023 har vi jobbet med støtteressurser til rammeplanen. Kunnskapsgrunnlag viser at det er en positiv vurdering av dette, men at ressursene ikke er godt nok kjent, særlig blant ansatte i SFO. Vi har også ferdigstilt oppdraget om å utrede mulige kompetansetiltak for ansatte i SFO. I utredningen har vi lagt hovedvekt på å ta i bruk kunnskapsgrunnlag for å vurdere relevante kompetansetiltak for de ulike ansattgruppene i SFO, som også kan støtte SFO-er med å forstå og bruke rammeplanen.

Sluttrapporten til evalueringen kommer i mai 2024, og vi jobber videre med funn fra rapportene. Vi har behov for mer kunnskap om praksis, siden rammebetingelsene for kvalitetsutvikling i SFO er annerledes enn barnehage og skole. Vi ser behov for mer dialog med departementet og partene i sektor rundt dette framover. Ut fra kunnskapsgrunnlaget ser vi også behov for at nasjonale myndigheter fortsetter å rette oppmerksomhet mot hva som kan bidra til kvalitetsutvikling i SFO. Siden kompetanse- og kvalitetsutvikling er nytt for SFO-sektoren, vil det være viktig å ha en utforskende tilnærming, som innebærer utprøving av kompetansetiltak for ansatte i SFO.

ARBEID FOR UTSATTE GRUPPER

For å nå målene om at alle barn, unge og voksne skal oppleve læring, mestring og trivsel, må vi ha et særskilt søkelys på utsatte grupper. Arbeid med utsatte grupper har vært et prioritert område også i 2023.

Gjennom [0-24 samarbeidet](#) ble *utsatte barn og unge* definert som barn og unge som har, eller står i fare for å få, utfordringer knyttet til helse, utdanning og/eller arbeid. Dette øker risikoen for varig utenforskap. En oversikt fra FHI anslo at om lag 200 000 barn og unge kunne defineres som utsatte. I tillegg kommer voksne som inngår i direktoratets arbeid.

De utfordringene utsatte barn og unge og deres familier står i, fordrer helhetlig og fleksibel innsats fra det offentlige tjenesteapparatet. Sektorinndeling innebærer at det kan være krevende å få til. Det er nødvendig med bedre samordning og samarbeid på tvers av sektorer, tjenester og forvaltningsnivåer for å etablere tilbud som i større grad inkluderer og gjør det mulig for alle barn og unge å lykkes og mestre sin hverdag.

Alle barn og unge skal ha like muligheter til å mestre og fullføre opplæringen, og *laget rundt barn og unge* blir ofte pekt på som et mulig grep for å lykkes med dette, for eksempel i [Meld. St 6 Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#). Laget rundt barn og unge må ikke forstås som en modell for arbeidet, men i større grad et tankesett der poenget er å sette barn og unge i sentrum, og at tjenestene tilpasses barnas behov. Det omfatter ulike profesjoner og yrkesgrupper og samarbeidet deres med ulike eksterne aktører. Forskningen er klar på at det kreves tydelig og felles forankring, gode systemer, strukturer og god ledelse. Det er fremdeles en utfordring i dette arbeidet at det er ulike oppfatninger av hva det vil si å

operasjonalisere laget rundt utsatte barn og unge, og det er behov for en tydeliggjøring av dette, både internt i vår sektor og på tvers av sektorer.

Etatssamarbeidet for utsatte barn og unge

Utdanningsdirektoratet har brukt mye ressurser på å bidra til etablering av etatssamarbeidet for utsatte barn og unge, som skal støtte opp om departementenes kjernegruppe for utsatte barn og unge (KUBU). Prioriteringer i arbeidet har vært å utarbeide felles mandat og en god organisering av samarbeidet. I tillegg har vi bidratt til å utvikle nye arbeidsformer for å legge til rette for god og effektiv gjennomføring av ulike oppgaver. En forutsetning for dette er at det fins strukturer som muliggjør mer systemisk arbeid mellom de ulike sektorene. Lykkes vi med å jobbe bedre systemisk med utsatte grupper, er vår tanke at vi også vil lykkes bedre i å håndtere konkrete utfordringer som ungdomskriminalitet eller psykisk helse. Målet er å få til bedre systemer for å istandsette kommuner til å realisere gode lag rundt barn og unge. Vi har særlig bidratt i arbeidet med psykisk helse, som er en av to definerte temasaker. Temasakene psykisk helse og barne- og ungdomskriminalitet blir videreført som prioriterte temaer i 2024.

I 2023 har vi jobbet med flere innsatser som er viktige supplement til de definerte oppdragene i etatssamarbeidet. Eksempler på dette er arbeidet med Digiung og arbeid med livshendelsen alvorlig sykt barn. Sektorsamarbeid er viktig, men også ressurskrevende. Det er nødvendig å sørge for at arbeidet settes i sammenheng med kjernevirksomheten. Vi har i 2023 jobbet med å bedre den interne organiseringen av dette arbeidet. Det vil blant annet si å se ulike prosesser i sammenheng, og avstemme ambisjoner og forventninger. Dette er krevende, fordi det er store ambisjoner fra flere andre sektorer om hva som skal iverksettes i barnehage og skole. Vi ser det som nødvendig at vi, både i direktoratet og på tvers av de ulike sektormyndighetene, formidler samstemte forventninger til kommunene om arbeidet med laget rundt utsatte barn og unge. Innsatser fra statlig hold må samordnes for å få best mulig effekt. Vår vurdering er at dette arbeidet fremdeles har forbedringspotensial, men at vi er på rett vei.

Retten til spesialpedagogisk støtte

I 2023 startet vi et arbeid med å utrede status for spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Informasjonen vi har samlet inn, viser at det er en del barn og elever som ikke får den tilretteleggingen de har behov for og krav på. Dette har blant annet sammenheng med manglende regelverkskompetanse på området, manglende økonomiske ressurser og mangel på personale med riktig kompetanse til å gjennomføre tilretteleggingen. For å støtte sektor oppdaterer vi regelverksinformasjonen på udir.no, og i 2024 vil vi vurdere hvilke andre virkemiddel vi kan benytte for å bidra til at flere barn og elever får den tilretteleggingen de har krav på.

Nyankomne flyktninger

Direktoratet jobber med å sikre gode tilbud for alle grupper av nyankomne, uavhengig av landbakgrunn og innvandringsårsak. 2023 har vært preget av krigen i Ukraina som har medført at ved utgangen av 2023 hadde Norge tatt imot nærmere 70 000 flyktninger. Vi har som sektormyndighet vært opptatt av at barn og unge raskt må få gode tilbud i barnehage og skole. Videre har vi jobbet for at hensynet til kapasitet og kompetanse i våre sektorer må vektlegges i

mottaks- og bosettingsarbeidet. For å følge situasjonen med ukrainske nyankomne har vi hatt jevnlig møter med KD og statsforvalterne om situasjonen.

Vi har bidratt inn i flere oppdrag om mobilisering og rekruttering til arbeid for nyankomne fra Ukraina. Vi har også hatt nye roller på minoritetsfeltet, gjennom å bidra i oppdrag som omhandler arbeidsmarkedstiltak for å få nyankomne raskt i arbeid, og gjennom å starte utvikling av en støtteressurs for voksne som ønsker å arbeide i våre sektorer.

I 2023 har vi hatt stor aktivitet når det gjelder utvikling av støtte og veiledning på feltet, og tiltak for å styrke språkutvikling blant minoritetsbarn. Gjennom arbeid med fagsamlinger for sektor har vi videreutviklet vårt samarbeid med NAFO, noe som bidrar til å styrke våre støttetiltak- og veiledningstiltak. Vi vil fremover se dette i sammenheng med støtte til innføring av ny opplæringslov.

Vi har i løpet av året styrket kunnskapsgrunnlaget om barnehage- og opplæringstilbudet for nyankomne barn og elever generelt, og barn og elever fra Ukraina spesielt. Kunnskapsgrunnlaget viser at det er til dels store variasjoner i kapasitet og kompetanse på feltet mellom og innad i kommuner og fylkeskommuner. Statsforvalterne formidler at kommuner strekker seg langt for å gi tilbud.

Nasjonale minoriteter

Direktoratet forvalter midler til ulike tiltak for nasjonale minoriteter i grunnopplæringen, i tillegg til støtte til utvikling av læremidler i faget kvensk eller finsk som andrespråk, til kvenske prosjekter i barnehagen og til grunnopplæring for romer i Lørenskog kommune. Det har vært rekordstor søkning på midlene både til utvikling av læremidler og til barnehageprosjektene. Omprioriteringer internt medførte at vi kunne innvilge alle søknadene som var kommet innen fristen, noe som har vært et stort løft for både språk og fag. Sammen med en revitalisering av prosjektet med kvensk på den digitale læringsplattformen digilær.no vil dette kunne bidra til å oppfylle våre forpliktelser knyttet til kvensk språk og på sikt bidra til å bedre rammevilkårene for kvensk eller finsk som andrespråk. Vår statistikk om antallet elever som tar kvensk eller finsk som andrespråk, viser at i denne kategorien er elevtallet fortsatt lavt og synkende totalt sett, men med en økning i andelen som tar kvensk. Det er også fremover et økt behov for videre satsing på kvensk eller finsk som andrespråk. For romer kan midlene til grunnskoleopplæring for romer i Lørenskog og et førskoleprosjekt for barn med romsk bakgrunn være viktige bidrag til å bedre skolegangen for denne elevgruppen.

Kunnskapsgrunnlaget knyttet til hvordan det går med barn og elever fra de nasjonale minoritetene i barnehager og skoler er begrenset, da vi ikke registrerer personer på bakgrunn av etnisitet. Vi har statistikk om antallet elever som tar kvensk eller finsk som andrespråk. I tillegg er tilbakemeldinger og innspill fra organisasjonene for de nasjonale minoritetene og andre som jobber tett på viktige kilder til kunnskap. NIM-rapporten *Holdninger til samer og nasjonale minoriteter* (2022) og Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport (2023) er også sentralt kunnskapsgrunnlag. Det er behov for mer kunnskap om de nasjonale minoritetene i barnehager og skoler.

Det finnes ikke én løsning på dette feltet. Vår tilnærming har vært at flere mindre tiltak sammen kan utgjøre en forskjell. Framover vil vi se på hvordan vi kan justere og videreutvikle tiltakene

våre på området.

Kriminalomsorgen

Riksrevisjonens undersøkelse av helse- utdannings- og velferdstilbudet til innsatte i fengsel (2022) viser at innsatte ikke mottar tjenester som sikrer et godt grunnlag for tilbakeføring til et selvstendig liv, og at tjenester i liten grad er koordinerte. For å bidra til at innsatte i fengsel skal motta tjenestene sine, basert på kunnskap om målgruppens behov og rettigheter, har vi i 2023 samarbeidet med Helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Husbanken og Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI). Statsforvalteren i Vestland deltar også i dette samarbeidet, ettersom Utdanningsdirektoratet har delegert ansvar til dette embetet på området.

Våren 2023 utarbeidet direktoratene sammen en felles plan for oppfølging av Riksrevisjonens funn. Planen inneholder hovedsakelig forbedringstiltak som er skalert for å kunne gjennomføres innenfor direktoratenes gjeldende rammer. Grunnet kriminalomsorgens tilretteleggerrolle er KDI involvert i de fleste av tiltakene. Dette utfordrer tilgjengelige utviklingsressurser i KDI og medfører i noen tilfeller begrenset fremdrift. Planen inneholder hovedsakelig forbedringstiltak som er skalert for å kunne gjennomføres innenfor direktoratenes gjeldende rammer.

I 2023 har Helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet samlet seg om et innovativt prosjekt, støttet av Stimulab. Dette prosjektet skal i 2024 samle ansatte, brukere, samarbeidspartnere og bidragsytere på tvers av virksomheter for å utforske, teste og forankre gode og bærekraftige løsninger.

Direktoratene har i 2023 sett behov for å videreutvikle organiseringen av det nasjonale samarbeidet gjennom en ny struktur for lederforankring, samhandling og koordinering. Dette gjennom etablering av en styringsgruppe og en nasjonal koordineringsgruppe for etatssamarbeidet. Gruppene ble konstituert i januar 2024.

Likestilling

Utdanningsdirektoratet har flere tiltak som handler om likestilling, elevmedvirkning, rasisme/hatefulle ytringer og diskriminering. I 2023 har vi blant annet jobbet med Dembra skole, Dembra lærerutdanning og innhold i kompetansepakker. Vi har også hatt mange bidrag i arbeid på tvers av nasjonale myndigheter, for eksempel i JD, KUD, Bufdir og IMDI sine handlingsplaner og utredninger. I tillegg har vi bidratt inn i opptrappingsplaner mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

UTVIKLING I SEKTOR PÅ SENTRALE OMRÅDER

Utdanningsdirektoratet jobber med videreutviklingen innenfor hele porteføljen. Det er likevel noen områder som skiller seg ut som sentrale for videreutvikling i 2024. Dette er arbeidet med å innføre en ny opplæringslov, videreutvikling av kunnskapsgrunnlaget og påvirkning fra

digitalisering og teknologisk utvikling. I dette kapittelet følger en fremstilling av status og utfordringer på disse områdene.

Innføring av ny opplæringslov

Som beskrevet innledningsvis i del III er regelverksetterlevelsen fortsatt for lav i sektor. Manglende regelverksetterlevelse fører til at mange elever ikke har et godt nok utbytte av opplæring og at de ikke opplever at skolemiljøet er tilstrekkelig trygt og godt. Derfor har vi vurdert at ny opplæringslov, som skal tre i kraft i august 2024, er mer enn justeringer i lovverket. Vi ser på innføring av ny opplæringslov som en mulighet til å belyse eksisterende lovverk, og gjøre regelverket mer kjent og mer tilgjengelig enn i dag. Knyttet til ny lov har vi dermed arbeidet innenfor to hovedspor; forskriftsarbeidet samt støtte til innføring.

Forskriftsarbeidet

I tildelingsbrevet for 2021 fikk vi i oppdrag å utarbeide forskrift til ny opplæringslov og forslag til endringer i forskrift til privatskoleloven (oppdrag 2021-002). I 2023 har dette arbeidet vært høyt prioritert i direktoratet.

Utgangspunktet for forskriftsarbeidet har vært å oppdatere forskriften slik at den er i samsvar med ny opplæringslov. Vi har vært opptatt av at reglene i den nye forskriften skal være enkle å finne, å forstå og å følge. For å sikre en god språklig sammenheng mellom loven og forskriften, har direktoratet fått god hjelp av Språkrådet om forskriftstekstene. Det har vært krevende å harmonisere språket i forskriften med den nye opplæringsloven, der ord og uttrykk forandret seg frem til loven ble vedtatt av Stortinget i juni. I tillegg er det fortsatt ikke tilstrekkelig harmoni mellom kravene til klart og korrekt språk i språkloven, og de kravene som stilles til språk i Justisdepartementets veiledning om lov- og forskriftsarbeid, *Lovteknikk og lovforberedelse*.

Mange av dagens forskriftsbestemmelser er foreslått videreført, men det har også vært behov for å gjøre endringer og tilføye nye bestemmelser. Dette skyldes særlig den nye og utvidede retten til videregående opplæring (fullføringsretten) og innføringen av modulstrukturerte læreplaner for voksne. Arbeidet har vært tidkrevende og direktoratet har også involvert og samarbeidet med ulike eksterne aktører, eksempelvis Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), statsforvalterne, fylkeskommuner og SRY. Med bakgrunn i ønske fra særlig partene i arbeidslivet hadde vi flere møter med en egen arbeidsgruppe opprettet av SRY, der forslag til nye bestemmelser ble diskutert.

Direktoratet sendte forslag til forskrift til ny opplæringslov til Kunnskapsdepartementet i juni 2023. Forslag til ny forskrift til privatskoleloven ble ettersendt til departementet i august. Forslag til forskrift til ny opplæringslov og forslag ny forskrift til privatskoleloven ble sendt på høring 17. november, som var senere enn opprinnelig planlagt. Forsinkelsen gjør at forskriften blir fastsatt sent, noe som gir sektoren liten tid til å sette seg inn i ny forskrift. Dette er uheldig og vil også innvirke på arbeidet vårt med støtte til innføring av nytt regelverk frem mot ikrafttredelsen. Konsekvensen er blant annet at omfanget av implementeringsaktiviteter før ikrafttredelsen i august 2024 blir lavere. For å avhjelpe dette noe har vi gjennomført flere informasjonsmøter om høringen frem mot høringsfristen 18. februar 2024. Formålet er at disse informasjonsmøtene skal bidra til økt bevisstgjøring om forskriftsforslagene og til å avklare

eventuelle misforståelser. Sen fastsetting av forskriften innvirker også på muligheten til å utvikle statistikk i tråd med ny opplæringslov, slik tildelingsbrevet for 2024 ber direktoratet om.

Støtte til innføring av ny opplæringslov og forskrift

Sommeren 2023 ble ny opplæringslov fastsatt. I arbeidet med støtte til innføring av loven har vi brukt Probas rapport *Kunnskapsgrunnlag om etterlevelse av opplæringsloven (2023)* aktivt for å velge tiltak og virkemidler. Rapporten underbygger at de største utfordringene med regelverket dreier seg om tilpasset opplæring, spesialundervisning, skolemiljø, kompetansekrav for lærere og klassestørrelse (lærernormen), samt vurdering av elever. Kunnskapsgrunnlaget peker først og fremst på ressurs- og kapasitetsproblemer blant faktorene som hindrer etterlevelse. Ulik økonomi og ulik prioritering i kommuner og fylkeskommuner gjør at det blir store forskjeller i tilbud til og oppfølging av barn og unge. Med tanke på det store etterslepet i regeletterlevelsen er arbeidet krevende. Derfor har det vært viktig for oss å formidle at enkelte deler av regelverket bør prioriteres først, uavhengig av om det er nytt eller ikke. Dette bærer også tildelingsbrevet til statsforvalterne preg av. Det er heller ikke tilstrekkelig med kun informasjon om nytt regelverk på udir.no, vi jobber med å prøve ut nye tiltak, og bruke alle tilgjengelige virkemidler. Dette er også bakgrunnen for at vi mener det er nødvendig å se på tiltak både på kort sikt, frem mot ikrafttredelse av ny opplæringslov, og på lang sikt. Arbeidet vil dermed strekke seg langt utover innføringen av ny lov i 2024.

Våren 2023 hadde vi workshops for statsforvalterne der vi blant annet dukket nærmere ned i funnene fra Proba og fikk ytterligere kunnskapsgrunnlag. Sommeren 2023 ble ny opplæringslov fastsatt. Høsten og vinteren 2023 har det vært mye fokus på å rigge støttearbeidet frem mot ikrafttredelse. Vi har bygget videre på en informasjonsside på udir.no som skal bestå av informasjon sektoren bør ha før ikrafttredelse. Der ligger det informasjon om blant annet lovprosessen, hva som er nytt i ny lov, nye ord og begrep og hva kommuner og fylkeskommuner må forberede seg på. Høringen av nye forskrifter ligger også her. Denne siden vil vi videreutvikle frem mot ikrafttredelse.

Vi har startet arbeidet med å revidere eksisterende informasjon på udir.no slik at informasjonen er oppdatert når den nye loven trer i kraft. Vi vurderer også behovet for nye tekster om regelverk og nye støtteressurser. Ved innføring av ny lov skal regelverket i utgangspunktet kun omtales på regelverkssidene våre. Vi vurderer også sektors behov for informasjon og veiledning om annet sentralt regelverk som har betydning for regeletterlevelsen i barnehager og skoler, som forvaltningsregler, og vi har publisert en ny veileder om internkontroll for barnehage- og opplæringssektoren.

Vi har holdt en rekke innlegg om ny lov og om støttearbeidet. I løpet av høsten har vi hatt workshops og samarbeidsmøter med både KS, lærerorganisasjonene, FUG, Elevorganisasjonen og Barneombudet og med utdanningsdirektørene. Vi har også planlagt en samling for statsforvalterne våren 2024.

Vi har opprettet et samarbeid med Lovdata om en pilot om å lage og kunngjøre lokale forskrifter. Vi har innhentet kunnskap fra Bufdir om deres erfaringer med implementering av ny barnevernslov og hatt møte med Statped som ønsker kompetanseheving på regelverket.

Vi har planlagt å se nærmere på bruk av filmer og andre kommunikasjonskanaler på ulike regelområder, og vi er i gang med å utarbeide et konkurransegrunnlag for å anskaffe leverandør som skal gjøre en ekstern evaluering av innføringen av opplæringsloven og støttetiltakene. Vi planlegger også flere tiltak i samarbeid med statsforvalterne for å sikre raske og like svar på spørsmål om det nye regelverket, og vi jobber også med å stimulere til nettverk for kommuner og fylkeskommuner som statsforvalterne skal koordinere.

Sektorenes bruk av kunnskapsgrunnlag

Utdanningsdirektoratet sørger for oppdatert kunnskap om de mest sentrale områdene på barnehage, grunnopplæring og voksne. Det skjer dels gjennom årlige statistikker som GSI, Basil, VIGO og brukerundersøkelser, og dels gjennom ulike forskningsoppdrag som kartlegger og evaluerer større endringer og satsinger i våre sektorer.

I 2023 har vi hentet mer kunnskap gjennom forskningsoppdrag om temaer som fagfornyelsen, nye rammeplaner i barnehagen og SFO, og innføringen av desentraliserte kompetanseordninger. Vi har også gjennomført egne undersøkelser knyttet til situasjonen for ukrainske barn og unge. Det ble i tillegg satt i gang flere nye prosjekter. Vi undersøker hvordan barnehagesektoren forstår, formidler og etterlever det nye regelverket om psykososialt barnehagemiljø, vi har satt i gang flere forskningsbaserte utprøvinger på vurderings-/eksamensfeltet og vi setter i gang forskning for å få mer kunnskap om barn og elevers trivsel i barnehage og skole. Vi setter også i gang et forskningsprosjekt i samarbeid med Statped for å få mer kunnskap om hvordan bruk av læremidler og læringsressurser for elever med sansetap bidrar til inkluderende læringsfellesskap.

Vi ser behov for mer kunnskap om sluttvurdering, og har derfor fremmet et forslag til KD om å sette i gang en større satsing på dette feltet. Vi fortsetter dialogen med KD om hvordan vi kan innrette en slik satsning på en god måte. Vi har fått et nytt oppdrag om å etablere et forskningsprogram for målrettet forskning på tema for og om digitalisering og digital kompetanse i sektor. Oppdraget kom senhøstes og arbeidet med dette er derfor skjøvet til 2024.

I løpet av året publiserte vi 52 ulike typer rapporter, som underveisrapporter fra forskning- og evalueringsprosjekter, kartleggingsrapporter og større avsluttende rapporter. Samtlige ble formidlet på udir.no, hvor vi prioriterte avsluttende rapporter. I tillegg gjennomførte vi formidlingsaktiviteter knyttet til en del av rapportene, som pressemeldinger, presseseminar og fagseminar.

Nye resultater fra PIRLS ble publisert i mai og resultater fra PISA og ICCS ble publisert november og desember. I alle disse studiene presterte norske elever svakere enn tidligere. Vi ser at resultatene har hatt et bredt nedslagsfelt i media og allmennheten, og at resultatene diskuteres både på sentralt og lokalt nivå.

I november 2023 ga vi ut magasinet Vetuva, som formidler ny relevant forskning til ansatte i barnehager. Tidligere evalueringer har vist at innholdet i dette magasinet oppleves som nyttig av brukerne. Vi planlegger en ny evaluering av magasinet i 2024.

Resultatene fra Elevundersøkelsen ble publisert i januar, med noen endringer i forhold til tidligere publiseringer. Formålet var blant annet å ivareta elevenes personvern. Endringene

innebar økt skjerming av data, at skolene fikk resultatene litt senere enn før, og at resultatene ble presentert på en annen måte. Det medførte at en del kommuner og skoler ikke kunne se sine egne resultater, noe som skapte reaksjoner. Vår vurdering i ettertid er at vi kunne kommunisert årsaken til endringene på en bedre måte, og at vi i for liten grad forutså problemene som oppsto lokalt. Høsten 2023 gjorde vi derfor flere grep før ny gjennomføring av Elevundersøkelsen. Vi innførte ny løsning for administrering og gjennomføring, med tilgangsstyring i Altinn. Vi gjennomførte flere webinarer og dialogmøter, og vi oppdaterte nettsidene med videoer og brukerveiledninger. Gjennomføringen på ny løsning denne høsten har gått fint, og det ser ut som endringene og kommunikasjonen har ført til at brukerne i større grad får se resultater fra egen skole, og har en bedre forståelse for de begrensningene som gjøres av hensyn til blant annet elevenes personvern.

Vi er også i gang med å utvikle en ny innsamlingsløsning for GSI og BASIL. Disse skal ferdigstilles i løpet av 2024.

Vår vurdering er at vi stort sett har kunnskap om de sentrale områdene i sektorene, men at det fortsatt er et potensial for å bearbeide og formidle kunnskapsgrunnlaget på en måte som gjør det lettere for skoleeiere og barnehageeiere å ta det i bruk. Vi vil derfor utforske nye konsepter for formidling, slik at kunnskapsgrunnlaget oppleves tilgjengelig og relevant for sektoren å ta i bruk.

Digitalisering og teknologisk utvikling

Teknologiske endringer skjer raskere enn før og har mer inngripende effekt på samfunnet og grunnopplæringen. Ny teknologi, og særlig kunstig intelligens (KI), skaper muligheter for læring og utvikling, men kan også ha negative konsekvenser for demokrati, deltakelse, likebehandling og personvern. Vi vet heller ikke nok om hvordan dette påvirker barn og unges læring. Ny teknologi berører både spørsmål om hva barn og elever trenger å lære og hva de må beskyttes mot. Dermed får den også konsekvenser for kompetansebehovene til ansatte i barnehager og skole og på kommunalt nivå. Det er stor variasjon blant norske kommuner, blant annet når det gjelder størrelse, noe som gir ulike forutsetninger for å håndtere kompliserte problemstillinger knyttet til for eksempel informasjonssikkerhet og personvern. Akkurat nå er generativ kunstig intelligens et eksempel på en teknologi som utfordrer eksisterende strukturer og praksis både i skole og øvrig samfunnsliv. Vårt nasjonale ansvar for grunnopplæringen tilsier at vi trenger å forstå de negative konsekvensene av KI, samtidig som vi utforsker mulighetene som KI kan ha for enkeltmennesket, skolen og samfunnet.

Den teknologiske utviklingen berører arbeidet vårt på flere måter. Vi får mange oppdrag knyttet til digitalisering og teknologisk endring, som for eksempel å gi anbefalinger om regulering av mobiltelefoner og smartklokker i skolen, bruk av kunstig intelligens og skjerming mot skadelig innhold. I tillegg har vi oppdrag om å utvikle støttetjenester for vurdering av personvern, informasjonssikkerhet og universell utforming, samt å utvikle en tjenestekatalog. Dette er eksempler på oppgaver og ansvar som i dag ligger hos skoleeier, men hvor kompleksiteten i oppgavene har blitt større enn hva den enkelte kommune har mulighet til å håndtere på egen hånd. Mange av problemene berører flere aktører samtidig, og er av en slik art at lokal oppgaveløsning blir lite effektivt. Indirekte får dette konsekvenser for direktoratets rolle og innretningen på våre virkemidler. Dette har vi utdypet i oppdrag om håndtering av konsekvensene av teknologiske endringer for grunnopplæringen, som ble oversendt

Kunnskapsdepartementet 1. mars 2024. I tillegg undersøkte vi i 2023 hvilke behov og forventninger sektoren har på dette området, og leverte en foreløpig oppsummering av dette og de dilemmaene det medfører til departementet. Arbeidet med å se på hvordan dette kan påvirke vår rolle og våre virkemidler fortsetter inn i 2024, og må ses i sammenheng med blant annet tiltakene under *Strategi for digital kompetanse og infrastruktur i barnehage og skole*.

I tillegg til oppfølging av digitaliseringsstrategien og aktive oppdrag har vi i 2023 også arbeidet videre med de faste oppgavene våre innenfor digitalisering. Her er de sektorrettede digitale tjenestene våre sentrale, blant annet systemene for prøver og eksamen, brukerundersøkelser, tilskudd og statistikk. Forvaltningen av slike tjenester har dette året vært preget av konsolidering og modernisering av eksisterende tjenester, samt profesjonalisering av forvaltningsapparatet. En utfordring med våre sektorrettede tjenester er at gevinstpotensialet primært ligger utenfor vårt handlingsrom. Dette innebærer at Utdanningsdirektoratet i liten grad kan høste gevinster av nye investeringer, samtidig som at kostnadene for investeringene stadig øker. Både teknologiutviklingen, eksterne forventninger og tekniske utfordringer forutsetter en kontinuerlig fornying og forbedring av tjenestene. Dette legger press på budsjetttrammene våre. Samtidig må vi også gjøre gode valg knyttet til sourcing på dette området.

En annen viktig oppgave innen digitalisering er forvaltningen av Feide og arbeidet med relevante standarder. Ett av tiltakene her har vært tilrettelegging for deling av opplysninger om gruppetilhørighet mellom skoleadministrative systemer og Feide. En konsekvens av økende bruk av digitale løsninger for elevene, er at foresatte opplever å ha mindre innsyn i elevenes skolearbeid. Vi arbeider derfor med å legge til rette for at foresatte via Feide får økt tilgang til elevenes arbeid. Dette er et langsiktig arbeid hvor vi nå legger grunnen for å starte med å levere tjenester til mange brukere i 2024 eller 2025.

Vi arbeider kontinuerlig med utvikling og innføring av standarder for deling av data om læring og læremidler. I 2023 har vi innført en norsk tilpasning av OneRoster - en internasjonal standard for organisering av skole og læring.

ØVRIGE STYRINGSPARAMETERE

Sektorenes bruk av nasjonale fellesløsninger og standarder

Utvikling og forvaltning av fellesløsninger i sektorene er en av Utdanningsdirektoratets faste oppgaver, gitt gjennom virksomhets- og økonominstruksen. Fellesløsninger er ett av flere virkemidler som tilrettelegger for økt samhandling mellom aktørene i sektoren, effektiv tjenesteproduksjon og tilgang til funksjonalitet som hver enkelt aktør ikke er i stand til å utvikle og forvalte på egen hånd. Fellesløsninger kan også være et tiltak for å møte direktoratets mandat om å sikre et likeverdig tjenestetilbud på tvers av geografiske og sosiale skiller.

Feide er grunnopplæringens viktigste nasjonale fellesløsning, og trykker sikker innlogging og datadeling. I utdanningssektoren var det 1,5 mill. brukere av Feide i 2023, en økning på 200.000

fra året før. Gjennom året var det 216 mill. innlogginger, hvorav 156 mill. av disse var fra brukere i grunnopplæringen.

Mange leverandører har i 2023 publisert sine underlag til tilgjengelighetserklæringer i Feide kundeportal. Tilbakemeldingen fra skoleeiere er at dette har støttet dem i vurdering av UU-status på læremidler. Det er besluttet at disse tilgjengelighetserklæringene skal migreres inn i UU-tilsynets løsning for tilgjengelighetserklæringer når den er ferdig utviklet. I 2023 har Feide kundeportal i tillegg pilotert underlag til databehandleravtaler og risikovurderinger.

Sektorens bruk av digitalt pedagogisk barnehagemateriell og digitale læremidler

Totalt er 276 digitale tjenester tilgjengelig for grunnopplæringen gjennom Feide. Dette er digitale læremidler, læringsverktøy og læringsmateriell som leverandørene publiserer gjennom Feide. Elevene får tilgang til gjennom sin Feide-Innlogging.

Sektorens bruk av direktoratets verktøy og publiseringer

Vi jobber med mange ulike typer verktøy og publiseringer mot sektor. Flere av disse er omtalt ulike steder i del III, herunder ulike typer kompetansepakker. Nettressursene som ligger på Udir.no er også gjenstand for kontinuerlig forbedring og videreutvikling. Dette er nærmere omtalt i øvrige kapitler i del III. Vi leverer også Digilær.no, som er en nasjonal plattform for nettundervisning med nettlærere. Høsten 2023 tok vi inn 320 elever i forsering matematikk 1T. For tospråklig fagopplæring ble det tatt opp totalt 300 elever, hvorav 20 elever til grunnprosjektet arabisk, tigrinja og somali og 230 elever i ukrainsk.

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for ståstedsanalyse for skole og PPT, og vi har også startet opp et arbeid med å utvikle ståstedsanalyse for SFO. Ståstedsanalysen er et prosessverktøy for støtte til kvalitetsarbeid. Verktøyet skal bidra til å vurdere og analysere enhetens ståsted og utviklingsbehov. Verktøyet kan styrke profesjonsfellesskapet i skolen, SFO og PPT gjennom å legge til rette for drøfting av sammenheng mellom resultat og praksis. Våren 2023 har vi blant annet lansert filmer som viser eksempler på bruk av verktøyet. Vi jobber også kontinuerlig med å gjøre mindre justeringer og videreutvikle systemet for å kunne tilby et brukerrettet og godt digitalt verktøy. For skoleåret 2022-2023 var det 780 opprettede ståstedsanalyser i alle statsforvalterembetene. Det er økning på 100 flere opprettede Ståstedsanalyser fra foregående skoleår. Det var 59 av om lag 220 PP-tjenester som brukte Ståstedsanalysen. Vi vet fortsatt lite om hvordan PPT bruker verktøyet, og vil undersøke dette nærmere som en del av utviklingsarbeidet.

Høsten 2023 startet vi et større utviklingsarbeid gjennom et forprosjekt for verktøyene RefLex, kvalitetsvurderingsverktøy (Ståstedsanalysen) og søknads- og oppfølgingssystem for videreutdanning (SOPPen). Formålet er å gi sektorene bedre støtte og sammenheng i arbeidet med kvalitetsutviklingsarbeidet. Det har blitt gjennomført 80 brukerintervjuer med personer fra barnehage, skole, SFO, PPT, kulturskolen og statsforvaltere. Forprosjektet har skissert flere mulige konsepter til de ulike verktøyene. Brukerinnsikten og skisser av konsepter har gitt oss bedre beslutningsgrunnlag for videreutvikling av verktøyene.

Utdanningsdirektoratet har i 2023 gitt støtte til kompetanseheving for en ny målgruppe i barnehagefaglig grunnkompetanse. Opplæringen er for nye assistenter uten erfaring og relevant kompetanse, slik at de får grunnleggende faglig påfyll. Opplæringen er utviklet som interaktiv e-læring, og ble lansert i august 2023. Over 1000 personer har tatt i bruk denne e-læringen.

Økonomisk tilsyn av private barnehager og private skoler

Det overordnede målet med det økonomiske tilsynet av private barnehager og private skoler er å sørge for at de private barnehagene og skolene følger og etterlever regelverket, slik at offentlige tilskudd og foreldrebetaling kommer barna og elevene til gode. Tiltakene som er satt inn for å oppnå dette er tilsyn og eventuell etterfølgende klagebehandling, veiledning av den private barnehagesektoren, forslag til regelverksendringer både gjennom høringer og direkte til Kunnskapsdepartementet, og systemutvikling for intern og ekstern bruk.

Utdanningsdirektoratet fikk ansvaret for det økonomiske tilsynet av private barnehager i 2022. Økonomisk rapportering skjer i etterkant av regnskapsårene, og det har kun vært én rapportering etter dette. Vi har sett endringer i kostnadsbildet for private barnehager, men det er for tidlig å si at det er vedvarende eller å konkludere med hvorfor det er slik. Trolig vil tilsynets eksistens ha en preventiv effekt i seg selv ved at det øker muligheten for at regelverksbrudd blir oppdaget.

I 2023 ble det åpnet økonomisk tilsyn med 6 prosent av de private barnehagene. Tilsyns- og veiledningsarbeidet har bedret Utdanningsdirektoratet sin risikoforståelse av sektoren. Mange tilsyn er omfattende, og tilsynsprosessen gir rom for tilbakemeldinger, i tillegg til at det er klagemuligheter. Dette medfører at en del av tilsynene går over årsskiftet. Vår oversikt over sektorene øker etter hvert som tilsynet får mer erfaring med eksisterende og nye tilsynstemaer.

Vi gjennomførte tilsyn med 19 prosent av de private skolene i 2023. Temaene vi førte tilsyn med er i kjernen av skolens virksomhet. Etter vår vurdering har vi ført tilsyn med relevante temaer og tilsynene har ført til at vi har pålagt endring av praksis der mangelfull regelverksetterlevelse får store konsekvenser for elevene.

Vår oppfatning og forståelse av risiko i sektorene er at størstedelen av barnehagene og skolene ønsker å etterleve regelverket, og gjør det. Vi ser at den største risikoen for økonomiske regelverksbrudd er knyttet til transaksjoner som barnehager og skoler gjør med nærstående parter. For små barnehager og private skoler dreier det seg om transaksjoner mellom barnehagen/skolen og eier på et personlig nivå. For barnehager og skoler som inngår i konsern eller kjeder gjelder det i større grad transaksjoner mellom selskaper.

Når det gjelder særlig skolenes økonomiforvaltning ser vi at selv om skolene i utgangspunktet ikke kan drive eller eie annen virksomhet enn skole, er det mange som gjør det. Tilsynene har avdekket mangler knyttet til beskrivelse av handel med nærstående, krav til avdelingsregnskap, krav til noter, og drift av tilleggsvirksomhet uten godkjenning. Vi har også kontrollert og fulgt opp alle private skolers årsregnskaper.

KOMMUNIKASJON

Vi har i 2023 jobbet aktivt med å kommunisere mer strategisk i krevende saker som negative trivsels- og læringsresultater, skolefravær og kunstig intelligens. Problemene som oppstod ved gjennomføring av våreksamen medførte et særlig høyt mediepress. I 2023 var Utdanningsdirektoratet nevnt i 8445 mediasaker, en økning på 48,5 prosent fra 2022. I tillegg hadde vi en stor økning i pressehenvendelser, og i løpet av året mottok vi 545 henvendelser fra ulike medier. Flertallet av henvendelsene handlet om eksamenstrøbbel, elevundersøkelsen, mobbing og synkende læringsresultater.

For å dele kunnskapsgrunnlaget og sikre at det har nytteverdi for våre målgrupper har vi i 2023 jobbet med formidling gjennom ulike format. Vi har vært særlig opptatt av å gi klare anbefalinger og råd til barnehage- og skolesektoren. På høsten gjennomførte vi en spørring, og resultatet viser et tydelig ønske om mer analyse og råd fra nasjonale myndigheter for å støtte og veilede de som jobber i sektorene.

En viktig forutsetning for at direktoratets virkemidler skal ha effekt, er at vi når ut med støtte og veiledning til sektorene. Vi bruker en miks av kanaler for å kunne tilpasse ulikt innhold til ulike målgrupper. Udir.no er vår mest besøkte kanal, med over 11 millioner besøk i 2023. I tillegg gjennomførte vi 203 masseutsendinger med informasjon til nytte for ulike aktører og deres arbeid i barnehage- og skolesektoren. Vi deler også våre råd og kunnskap gjennom andre kommunikasjonskanaler, som sosiale medier, pressemeldinger og nyhetsvarsler, samt arrangementer og webinarer. Kommunikasjonsaktivitetene våre er også en lyttepost som gir verdifull innsikt i tematikk og problemstillinger som berører våre sektorer.

For å sikre mer helhet og sammenheng i kommunikasjonen fra direktoratet startet vi høsten 2023 et arbeid med å skape helhetlig design i våre sektorrettede digitale tjenester. Kartlegging viser at det er stor variasjon i design av tjenestene og at dagens designprofil mangler føringer for digitale tjenester. Mangelen på helhet gir utfordringer knyttet til brukervennlighet, og medfører at arbeid med design og kode gjøres dobbelt. For å løse disse utfordringene er vi i gang med å etablere et felles designsystem i Utdanningsdirektoratet. Målet er å skape en bedre brukeropplevelse ved å gjøre det enklere for våre målgrupper å orientere seg i de digitale tjenestene, og samtidig forenkle og effektivisere arbeidet med utvikling og forvaltning av tjenestene.

DEL IV STYRING OG KONTROLL

OVERORDNET VURDERING AV STYRINGEN

Styring av Utdanningsdirektoratet tar utgangspunkt i regelverk for økonomistyring i staten, virksomhets- og økonomiinstruksen for Utdanningsdirektoratet, og det årlige tildelingsbrevet med tilleggsbrev gjennom året. Budsjettprosessen for direktoratet følger et fast årshjul som er tilpasset den statlige budsjettprosessen.

Utdanningsdirektoratet har en forsvarlig drift med god økonomistyring og tilfredsstillende regeletterlevelse. Samtidig har vi gjennom året som har gått identifisert områder med potensial for forbedring i virksomhetsstyringen. Det viktigste området dreier seg om strategisk styring. Direktoratet har en bred portefølje og svært mange aktiviteter på forskjellige områder. Dette medfører en risiko for at arbeid blir fragmentert og lite målrettet. Ettersom direktoratets økonomiske ressurser er under press, og barn og unges lærings- og trivselsresultater er i negativ utvikling, er det behov for tydeligere prioriteringer internt i virksomheten. I 2023 har vi tatt grep for å få til dette, blant annet gjennom å gjennomføre evalueringer i alle avdelinger for å få et bedre grunnlag for styring. Sammen med KD startet vi også en prosess for nye mål for direktoratet. Målene skal muliggjøre mer helhetlig styring og et bedre grunnlag for prioriteringer i tiden fremover. Basert på de nye målene planlegger vi i 2024 blant annet å videreutvikle direktoratets virksomhetsstyring.

Endringer i vår virksomhetsstyring vil også berøre departementets etatsstyring. Det er et mål for oss at forbedringene skal gi rom for økt strategisk dialog mellom departement og direktorat. Som ledd i det har vi i 2023 også bidratt inn i det felles prosjektet om styring, kommunikasjon og samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet.

Når det gjelder tilskuddsforvaltning, tilskuddskontroll og styring av underliggende virksomheter, viser vi til egne rapporter til departementet med frist 28. april 2023.

Risikovurdering i 2023

Utdanningsdirektoratets risikovurdering er i stort ikke endret siden tidligere leveranser til departementet, i andre tertialrapport og i dialogen om tildelingsbrev for 2024. Det er vesentlig risiko knyttet til regelverksetterlevelsen i sektor, blant annet innenfor områdene barnehage- og skolemiljø og innenfor spesialpedagogikk og spesialpedagogisk støtte. For å minimere risikoen arbeider vi innenfor sporet av støtte til innføring av ny lov, i form av tiltak for å øke kunnskap og kompetanse om regelverk i sektor. Samtidig er vi kjent med at kapasitet og ressurser er blant de viktigste forklaringene på hvorfor skoleeier og barnehageeier ikke sikrer bedre regelverksetterlevelse. Dermed vil risikoen, selv med planlagte tiltak tatt i betraktning, være høy.

Det er også høy risiko knyttet til eksamensgjennomføringen, noe som departementet er blitt informert løpende om. Vi har jobbet tett og strukturert med oppfølging av statsforvalterne på området, og foreslått konkrete tiltak for våreksamen 2024. I tillegg er det gjort omfattende

testing og teknisk forbedring av Utdanningsdirektoratets systemer. Dette omtales mer utførlig i del III av årsrapporten.

Vi vurderer videre at det er moderat risiko knyttet til læring, trivsel og motivasjon i skolen, digitaliseringsambisjonen, samt sektors absorpsjonsevne av vedtatte og nye tiltak. Både innenfor digitalisering, læring og trivsel får vi mange oppdrag fra departementet. Mange og fragmenterte oppdrag medfører i seg selv en risiko for at direktoratets ressurser i for stor grad kan bli brukt på oppdukkende og spredte behov, uten en tydelig retning. Vi ønsker derfor å bruke den igangsatte målprosessen og styringsdialogen til å diskutere ambisjonsnivå og prioriteringer med Kunnskapsdepartementet.

Innenfor internkontroll er IT-styring blant de risikoene vi jobber mest med. Systemporteføljen til Utdanningsdirektoratet innenfor IT er omfattende og preget av å ha vært utviklet i flere faser, til ulike formål og av mange aktører. Over tid har dette resultert i en fragmentering av porteføljen som er kostnadsdrivende. Derfor jobber vi med å sikre helhetlig styring av dette området, blant annet gjennom å arbeide tverrgående i team for IT-styring. For 2024 er det også et mål om å i større grad iverksette metodisk porteføljestyling som skal omfatte dette området.

Informasjonsforvaltning er et øvrig fagfelt innenfor internkontroll hvor det jobbes med videreutvikling. Det er et viktig område med mange interessenter, og berører både hensyn til informasjonssikkerhet, personvern og tilgjengeliggjøring av informasjon i nåtid og fremtid. I 2023 er det gjort mange aktiviteter på området, som å publisere informasjon om datasett i Felles datakatalog, lage oversikt over bevaring og kassasjon for datasett i Utdanningsdirektoratet, samt sletting av overflødige data.

Styring av statsforvalterne på utdanningsområdet

I 2023 har samarbeidet med og styringen av statsforvalterne vært preget av blant annet utfordringer knyttet til gjennomføring av eksamen vår 2023 og oppfølging av ukrainske flyktninger.

Vi har hatt tett kontakt og samarbeid med statsforvalterne om oppfølgingen av barnehage- og skoleeiere, og de har gjennom jevnlig rapportering beskrevet tilstanden i sektor. Statsforvalterne har bidratt til at barn og elever får innfridd sine rettigheter også i situasjoner med stort press på skoler og barnehager.

Vi gjennomførte to styringsmøter i 2023, med Statsforvalteren i Møre og Romsdal og med Statsforvalteren i Vestland. Der det har vært behov, har vi gjennomført digitale fagmøter med en eller flere utdanningsdirektører. I tillegg har vi gjennomført tre felles fagmøter med alle utdanningsdirektører til stede.

Styring av De samiske videregående skoler og Sørsamisk kunnskapspark

Direktoratet er etatsstyrer og skole- og virksomhetseier for De samiske videregående skoler, Karasjok og Kautokeino og Åarjelsamien vierhtiesåafoe/Sørsamisk kunnskapspark. De videregående skolene skal gi et landsdekkende opplæringstilbud på samisk, i tillegg til å gi fjernundervisning i nordsamisk. Åarjelsamien vierhtiesåafoe/Sørsamisk kunnskapspark tilbyr samisk språkopplæring i form av fjernundervisning og språksamlinger. I 2023 har direktoratet

hatt tett oppfølging av begge virksomhetene, både som etatsstyrer og administrativt og faglig som eier. Begge skolene har fått kompetanseheving i skolemiljø saker, da det er et særlig risikofylt område. I 2023 har vi benyttet mye tid på å klargjøre hva som er oppdraget for Åarjelsamien vierhtiesåafoe/Sørsamisk kunnskapspark. Departementet har gjennomført konsultasjoner med Sametinget hvor direktoratet har vært observatør. Konsultasjonene fortsetter i 2024. Det er avgjørende for virksomheten at et omforent mandat kommer på plass så raskt som mulig.

Fellesføringer og krav til årsrapporten

LÆRLINGER OG STUDENTER

Direktoratet er tilknyttet opplæringskontoret OK stat og har som mål å ha åtte lærlinger i ulike lærefag. Dette tilsvarer mer enn to lærlinger per hundre ansatte, som er godt over målet i tildelingsbrevet, og et relativt høyt nivå i statlig sammenheng. Vi vurderer at dette er den øvre grensen for hva som er hensiktsmessig med tanke på å kunne yte god og relevant opplæring og oppfølging.

I 2023 har målet blitt nådd, da direktoratet hadde åtte lærlinger. Det ble rekruttert fem nye lærlinger i fire ulike lærefag, noe som er en økning med én lærling fra 2022. Alle lærlingene fikk opplæring på vår lokasjon i Oslo i 2023. Det gjøres en årlig vurdering for rekruttering på øvrige lokasjoner.

Direktoratet har oppnådd godkjenning i ett nytt lærefag i 2023, og gir nå opplæring i følgende:

- Service- og administrasjonsfaget
- IT - driftsfaget
- IT -utviklerfaget
- Mediedesignfaget

KONSULENTBRUK

Konsulentandelen av Utdanningsdirektoratets samlede driftsutgifter på alle kapitler og poster i 2023 var på 15,3 prosent. Dette er en nedgang på 3 prosentpoeng sammenlignet med året før. 97,6 prosent av konsulentbruken, som for 2023 utgjorde 228 mill. kroner og som var en nedgang på om lag 30 mill. kroner fra 2022, er relatert til direktoratets tildelinger på barnehage- og skolefaglige poster. Disse består av mange ulike satsinger og tiltak, og med varierende varighet og budsjettmessige størrelser. Det vil derfor være vanskelig og uhensiktsmessig for direktoratet å inneha egen kompetanse innenfor denne porteføljen.

På driftspost til direktoratet, kap. 220 post 01, ble konsulentbruken redusert fra 6,4 mill. kroner i 2022 til 5,5 mill. kroner i 2023, en nedgang på 14 prosent som i hovedsak skyldes mindre konsulentbruk innenfor utvikling av programvare, IKT-løsninger mv. Om lag 0,4 mill. kroner av dette ble brukt på konsulenttjenester til kommunikasjonsrådgivning, design mv.

Konsulentandelen av lønnsutgifter utgjorde 64,5 prosent i 2023, en nedgang fra 2022 da andelen var 80,2 prosent.

DESENTRALISERT ARBEID

Utdanningsdirektoratet har en desentralisert organisering, med kontorer i Tromsø, Hamar, Molde og Oslo. Ordning med hjemmekontor inntil to dager i uken benyttes av medarbeidere som har lang avstand til kontorlokasjon. Dette gjør det mulig for personer utenfor dagpendlerradius å søke seg til Utdanningsdirektoratet.

Vi har vurdert å utvide muligheten for fjernarbeid, det vil si arbeid som jevnlig utføres fra andre steder enn hjemmekontor eller kontorlokasjon. På nåværende tidspunkt vurderer vi ikke dette som hensiktsmessig. Det skyldes at oppgaveløsningen i direktoratet er kjennetegnet av kollektive arbeidsprosesser, hvor fysisk tilstedeværelse er viktig. Tilstedeværelse er også vesentlig for å sikre et godt faglig og sosialt arbeidsmiljø.

I Tromsø er Utdanningsdirektoratet samlokalisert med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. Vi har vurdert om det finnes ytterligere muligheter for å tilby kontorplasser i våre lokaler i Molde, Hamar og Tromsø for ansatte i andre statlige virksomheter. Vår foreløpige vurdering er at dette ikke er mulig, blant annet på grunn av administrative forhold, tekniske løsninger og arbeidsmiljø.

KLIMA OG MILJØ

Utdanningsdirektoratets virksomhet er av en slik karakter at våre bidrag til redusert klima- og miljøavtrykk i all vesentlighet er knyttet til reiseaktivitet, anskaffelser og forvaltning av bygg.

Direktoratet har fastsatt konkrete mål for omfanget av vår reiseaktivitet. Vi etterlever statens reiseavtale for reiser innlands og utlands, hvor det stilles krav om at det ut fra klimahensyn alltid skal vurderes nødvendigheten av en reise før den foretas. I tillegg har vi også interne retningslinjer som skal bidra til at miljøhensyn vektlegges ved gjennomføring av reiser, for eksempel ved valg av transportmiddel. Sammenlignet med før pandemien har vi i 2023 redusert reisevirksomhet.

Ved gjennomføringen av alle våre anskaffelser vurderer vi konkret om det er relevant og forholdsmessig å stille miljøkrav. Vi har også i løpet av 2023 inngått statlige fellesavtaler om gjenbruk av møbler og datautstyr, som bidrar til økt bærekraft.

Vi vurderer fortløpende om det kan gjøres energisparende tiltak knyttet til kontorlokaler. Det er inngått ny leiekontrakt for kontorlokasjon i Oslo, hvor ombygging og reduksjon av areal vil medføre redusert energibruk.

LIKESTILLING OG MANGFOLD

Rapportering etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26 a er å finne i vedlegg 2 om Aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP).

SIKKERHET OG BEREDSKAP

Utdanningsdirektoratet har gjennomført kartlegging av våre verdier og avhengigheter. Verdiene er lagt til grunn når vi gjør risikovurderinger og i vårt beredskapsarbeid.

Vi reviderer hvert år våre ROS-analyser for IT, personvern og samfunnssikkerhet. De områdene som er identifisert med høyest risiko for virksomheten er uønsket tilgang til informasjon, nedetid i systemer som følge av angrep, og manglende tilgjengelig til informasjon.

I 2023 deltok direktoratet sammen med Kunnskapsdepartementet i en øvelse i regi av Justisdepartementet, samt den nasjonale øvelsen Arctic REIHN. Direktoratet gjennomførte også en intern beredskapsøvelse hvor direktoratets toppledelse og nøkkelpersoner i relevante funksjoner deltok. De viktigste læringspunktene og tiltakene fra den interne øvelsen var følgende:

- Gjennomgå og oppdatere tiltakskortene i henhold til beredskapsplanen
- Iverksette tiltak som sikrer, så langt som mulig, normal drift av virksomheten
- Gjennom planverket legge til rette for at krisestaben i tilstrekkelig grad vurderer verstefallsscenario og videre risiko
- Sikre nødvendig involvering av ressurspersoner innen IT for bedre å kunne vurdere risiko og egnede tiltak ved digitale hendelser. Tilsvarende for HR for bedre å ivareta ansattperspektivet.
- Justere rutiner og praksis for loggføring
- Det bør tilrettelegges for gode fysiske lokaler og tilstrekkelige ressurser

Direktoratet har igjennom flere år utarbeidet og forbedret sitt styringssystem for sikkerhet. Arbeidsområdene består av styrende, utførende, kontrollerende og korrigerende tiltak. Vi har som hovedmål å jobbe planmessig og forebyggende. Styringssystemet omfatter alle elementer som har betydning for sikkerhet, både den fysiske sikkerheten (liv og helse), informasjonssikkerhet og personvern. Sikkerhetstiltakene er basert på risikovurderinger og ledelsens styring av risiko.

Vi har i 2023 blant annet gjennomført tiltak for å kommunisere sikkert når dette kreves ved etablering av Nasjonalt Begrenset Nett, og vi har etablert samarbeid med blant andre NSM og SIKT når det gjelder varsling og håndtering av uønskede hendelser. Dette for å fange opp indikasjoner på angrep, redusere skade og konsekvenser, og være i stand til å gjenopprette sikker drift så raskt som mulig.

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Våre mål for HMS-arbeidet i 2023 har vært:

- Godt og helsefremmende arbeidsmiljø
- God risikostyring og beredskap
- Trygge og funksjonelle arbeidsplasser

Vi jobber systematisk for å sikre et godt arbeidsmiljø i Utdanningsdirektoratet. En del av dette arbeidet er årlig HMS-kartlegging og risikovurdering, hvor vi kartlegger arbeidsmiljøet, vurderer risiko og utarbeider planer og tiltak for å redusere risikoene. Vi gjennomfører medarbeiderundersøkelser og vernerunder annet hvert år. I 2023 gjennomførte vi en medarbeiderundersøkelse for alle ansatte i direktoratet. Vi vurderer de samlede resultatene som gode, målt opp mot forskningsbaserte tilrådinger og kvalitetsmål for sammenlignbare virksomheter. Resultatene fra undersøkelsen viser at det er forholdsvis små endringer i

resultatet for direktoratet samlet sett, sammenlignet med undersøkelsen som ble gjennomført i 2021.

Direktoratets arbeidsmiljøutvalg har regelmessige møter og gjennomfører blant annet risikovurdering og vurderer tiltak knyttet til HMS. I 2023 ble antall deltakere i arbeidsmiljøutvalget utvidet for å sikre fast representasjon fra alle våre fire arbeidslokasjoner.

Gjennom året har vi arrangert ulike aktiviteter for å øke oppmerksomhet og kunnskap om forhold knyttet til helsefremmende arbeidsmiljø, beredskap, og funksjonelle arbeidsplasser. I 2023 har vi hatt særskilt fokus på inkludering som forutsetning for et helsefremmende arbeidsmiljø. Alle medarbeidere har tilgjengelig oversikt over regelverk og interne rutiner, retningslinjer og handlingsplaner HMS-området. Vi gjennomfører også ved behov avgrensede kartlegging av arbeidsmiljø, for eksempel i tilknytning til ombyggingen av våre lokaler i Oslo

Bruken av hjemmekontor i direktoratet evalueres jevnlig for å sikre en god balanse mellom organisasjonens behov for å ivareta faglig og kollegialt arbeidsmiljø, og den enkelte medarbeiders behov for fleksibilitet. Vi reviderte i 2023 retningslinjene på bakgrunn erfaringsinnhenting og innspill fra ledere og medarbeidere. Retningslinjene våre er tilpasset virksomhetens behov og i tråd med krav i forskrift.

FNS BÆREKRAFTSMÅL

Utdanningsdirektoratets portefølje faller i hovedsak innunder bærekraftsmål 4 om god utdanning. Dette målet dreier seg om å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning, samt å fremme muligheter til livslang læring for alle. Utdanningsdirektoratets årsrapport kan i sin helhet leses som en fremstilling av hvordan vi i 2023 har arbeidet for å nå dette målet.

Utover arbeidet med å sikre god utdanning, jobber Utdanningsdirektoratet med bærekraft primært gjennom tiltak for en mest mulig klimavennlig drift innenfor eksisterende rammer. Dette faller innenfor mål 12 Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre og mål 13 om å motvirke klimaendringene. Vår vurdering er at dette er i tråd med Norges rapporter til FN om bærekraftsmålene, som viser at det er disse bærekraftsmålene hvor Norge har størst utfordringer. For mer informasjon om dette, vises det til rapporteringen på klima og miljø. I tillegg bidrar direktoratets arbeid til bærekraftsmål 5 om likestilling mellom kjønnene, og bærekraftsmål 10 om mindre ulikhet, noe som også er beskrevet i del III og del IV av årsrapporten.

OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Vi har i 2023 lyst ut og tildelt 44 ordinære konkurranser. Dette er 3 færre enn i 2022. Statens innkjøpssenter tar seg av flere fellesavtaler for staten, og vi bruker disse avtalene aktivt. Vi har egne rammeavtaler på mange områder, og vi har kjørt omtrent like mange mini-konkurranser i 2023 som i 2022, 74 i 2023 mot 75 i 2022.

Vi har interne retningslinjer for offentlige anskaffelser som blir fulgt opp i direktoratet.

DEL V VURDERING AV FREMTIDSUTSIKTER

I 2024 fyller Utdanningsdirektoratet 20 år. Jubileet vil gi oss og sektoren en anledning til tilbakeblikk og refleksjon. For direktoratet har disse 20 årene i stor grad vært preget av vekst, oppbygging og nye oppgaver. Vi har bygget opp kunnskap, kompetanse og infrastruktur for å levere rammeplaner og læreplaner, forskrifter, støtte og veiledning til sektor, forvaltning av regelverk, etter- og videreutdanningstilbud, kunnskapsgrunnlag og statistikk, tilskudd, eksamen og prøver, samt sektorrettede digitale tjenester. Hensikten har hele tiden vært å sette skoleeiere og barnehageeiere best mulig i stand til å sikre læring, mestring og trivsel for alle som er i barnehage eller opplæringsløpet. Et sterkt fagdirektorat med god sektorkunnskap og solide medarbeidere har gitt barnehage- og opplæringssektoren helt andre forutsetninger til å løse oppgavene sine i forhold til hvordan situasjonen var for 20 år siden.

Omfanget av Utdanningsdirektoratets oppgaver er stort, og porteføljen er bred. Med tanke på mangfoldet og de ulike behovene i sektor vil det alltid være slik at det kreves tiltak på mange ulike felt. Likevel ser vi at den samtidige innsatsen på flere felt er kapasitetskrevene. Risikoen er at det reduserer evnen vår til å arbeide strategisk og målrettet. En stadig tilbakevendende tilbakemelding fra sektor er også at det er for mange innsatser og virkemidler, noe som gjør at det krever mye av brukerne å få oversikt over og ta i bruk mangfoldet av virkemidlene våre. For løst sammenkoblede tiltak kan gi lav effekt, selv om summen av tiltak totalt sett er stor. Derfor er sektorens absorberingsevne en av våre store risikoer. I 2024 kommer vi til å jobbe målrettet for å redusere denne risikoen gjennom å legge grunnlag for tydeligere styring og prioritering av virkemidlene våre.

Nedgangen i lærings- og trivselsresultater, samt manglende regelverksetterlevelse er blant de andre store risikoene i sektoren. Støtte til innføring av ny opplæringslov vil være en av våre viktigste leveranser i 2024. Bredden i tiltakene som skal bidra til bedre etterlevelse er stor, og vi har tro på at dette kan gi effekt både innenfor barnehage- og skolemiljø, og når det gjelder inkluderende og tilpasset opplæring. Samtidig må vi jobbe for å forstå drivkreftene som legger grunnlag for læring og trivsel i barnehage og skole, slik at vi kan snu nedgangen i lærings- og trivselsresultater.

Digitalisering og eksamen er også vesentlige risikoer som kommer til å sette sitt preg på direktoratets arbeid i overskuelig fremtid. Det er krevende å utnytte mulighetene ny teknologi gir for læring, mens vi samtidig skjermer elevene for negative effekter. På kort sikt jobber vi med å finne trygge måter å gjennomføre eksamen og legge forutsetningene til rette for at sektoren kan utnytte ny teknologi. I økende grad ser vi at den tradisjonelle ansvarsdelingen mellom stat, kommune og fylkeskommune utfordres på dette området, og at det er behov for nye vurderinger rundt hva som er den mest hensiktsmessige fordeling av oppgavene i sektor. Bildet kompliseres ytterligere av at teknologi som kunstig intelligens kommer til å påvirke læring og vurdering på måter vi enda ikke kan forutse. Kunstig intelligens vil også ha stor effekt på hva som fremover vil være samfunnslivets og arbeidslivets behov og krav til grunnopplæringen.

For Utdanningsdirektoratet blir 2024 et spennende år. Vi skal arbeide med å konkretisere ambisjonene våre for en ny tid med nye utfordringer. For å snu nedgangen i lærings- og trivselsresultater skal vi jobbe internt med å få mest mulig effekt av ressursene våre, og vi skal etterstrebe å spisse virkemidlene mot det som får mest virkning i sektor. I tillegg skal vi ta plass

i samfunnsdebatten med våre faglige vurderinger, og vi skal bli enda bedre på å formidle praksisrettet og nyttig kunnskap til sektor.

Vi ser frem til 20 nye år med arbeid for barn, unge og voksnes læring, mestring og trivsel.

DEL VI ÅRSREGNSKAPET 2023

Ledelseskommmentar til årsregnskapet 2023

Formål

Utdanningsdirektoratet ble opprettet i 2004 og er underlagt Kunnskapsdepartementet.

Utdanningsdirektoratet er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i samsvar med kontantprinsippet, slik det går fram av prinsippnoten til årsregnskapet.

Utdanningsdirektoratet skal bidra til å nå sektormålene for barnehagen og grunnopplæringen i Prop. 1 S (2022–2023) for KD. De overordnede sektormålene for barnehagen og grunnopplæringen skal danne grunnlaget for prioritering av faglige mål og områder, og for utvikling av nye tiltak eller virkemidler.

Utdanningsdirektoratet har etatsstyringsansvar for de samiske videregående skolene som gir opplæring etter opplæringsloven. Utdanningsdirektoratets styringsansvar innebærer blant annet å utarbeide styringsdokumenter, tildele midler, sørge for styringsdialog og vurdere måloppnåelse.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Kunnskapsdepartementet i virksomhets- og økonomiinstruks for økonomiforvaltningen i Utdanningsdirektoratet. Vi mener regnskapet gir et dekkende bilde av Utdanningsdirektoratets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

Utdanningsdirektoratet har samlet disponert tildelinger på utgiftssiden på 14 921 millioner kroner.

Etter fullmakt fra Finansdepartementet har vi utgiftsført betalt merverdiavgift på kapittel 1633 Nettoordning statlig betalt merverdiavgift, post 01 driftsutgifter med 121 millioner kroner.

Utgifter på 12 002 millioner kroner gjelder tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten.

Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet utgjør 1 490 millioner kroner. Av dette utgjør lønn og sosiale kostnader 23,7 prosent og andre utbetalinger til drift 76,3 prosent. Vi viser til note 2 og 3.

Utdanningsdirektoratet har totale inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet på 199,8 millioner kroner.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen viser en del avvik mellom regnskapsførte utgifter og samlet tildeling, se kolonne for Merutgift (-) og mindreutgift. Dette har en naturlig forklaring fordi de vesentlige avvikene skyldes tildelinger og fullmakter som er gitt til andre statlige virksomheter i samsvar med tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet.

I tillegg har det vært noen mindre avvik mellom tildelte midler på utgiftssiden og regnskapsførte utgifter, som går fram av note B. Utdanningsdirektoratet søker om overføringer innenfor 5-prosentregelen og med henvisning til stikkordet «kan overføres».

Vurderinger av endringer fra 2022 til 2023

Innbetalinger av tilskudd og overføringer fra andre statlige virksomheter økte med 147 pst. fra 2022 til 2023 og gjelder ODA-godkjente utgifter. ODA-godkjente utgifter er inntekter til dekning av tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge over kap. 225 post 64. Økningen skyldes at det var flere asylsøkere og fordrevne, spesielt fra Ukraina.

Kjøp av konsulenttenester er redusert med 29,6 millioner kroner, tilsvarende 11,5 pst. fra 2022 til 2023. Nedgangen er innenfor konsulenttenester til forskning, evaluering og kartlegging, til kommunikasjonsrådgivning og design, til juss - juridisk bistand og til rekruttering.

Tilskuddsforvaltningen og andre overføringer fra staten økte med 652 millioner kroner tilsvarende 5,7 pst. fra 2022 til 2023. Økningen gjelder tilskudd til private skoler og ideelle organisasjoner som skyldes i hovedsak endrede satser både til private grunn- og videregående skoler, i tillegg til noe økning i elevtall.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Utdanningsdirektoratet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2024. Beretningen er unntatt offentlighet fram til Stortinget har fått Dokument 1 fra Riksrevisjonen, men vil bli publisert på udir.no så snart dokumentet er offentlig.

Oslo, den 15.03.2024

Morten Rosenkvist
Utdanningsdirektoratet

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskapet for Utdanningsdirektoratet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (bestemmelsene). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, i nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a. Regnskapet følger kalenderåret
- b. Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c. Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- d. Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Oppstillingen av bevilgnings- og artskontorrapporteringen er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Utdanningsdirektoratet er tilknyttet konsernkontoordningen i Norges Bank i samsvar med krav i bestemmelsene punkt 3.7.1. Ordinære forvaltingsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgangen til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Utdanningsdirektoratet har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva Utdanningsdirektoratet har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrevet for seg og underlagte virksomheter, for hver kombinasjon av kapittel/post. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Utdanningsdirektoratet står oppført med i statens kapitalregnskap. Mottatte fullmakter til å belaste kombinasjonen av kapittel/post i en annen virksomhet (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra Utdanningsdirektoratet selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten, og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene kommer fram i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del, som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del, som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Utdanningsdirektoratet har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering for regnskapsåret 2023

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2023	Merutgift (-) og mindreutgift
0201	Analyse og kunnskapsgrunnlag	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	9 300 000	3 296 408	6 003 592
0220	Utdanningsdirektoratet	01	Driftsutgifter	A,B	411 344 000	408 671 443	2 672 557
0220	Utdanningsdirektoratet	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	217 299 000	221 003 380	-3 704 380
0220	Utdanningsdirektoratet	70	Tilskudd til læremidler	A,B	82 025 000	82 020 131	4 869
0222	Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester	01	Driftsutgifter	A,B	135 442 000	966 095	134 475 905
0222	Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold	A,B	2 338 000		2 338 000
0224	Tilskudd til freds- og menneskerettighetscentr	70	Freds- og menneskerettighetsentre	A,B	116 786 000	116 786 000	0
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	01	Driftsutgifter	A,B	24 089 000		24 089 000
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	121 521 000		121 521 000
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	60	Tilskudd til landslinjer	A,B	256 155 000	256 155 000	0
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	63	Tilskudd til samisk i grunnsopplæringen	A,B	119 267 000	109 403 172	9 863 828
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	A,B	214 493 000	191 473 924	23 019 076
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	66	Tilskudd til skoleturer i forbindelse med handlingsplan mot antisemittisme	A,B	16 257 000	16 160 698	96 302
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	67	Tilskudd til opplæring i kvensk eller finsk	A,B	8 210 000	967 788	7 242 212
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	A,B	326 331 000	311 176 000	15 155 000
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	69	Tiltak for fullføring av videregående opplæring	A,B	468 960 000	468 960 000	0
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	74	Prosjekttilskudd	A,B	4 668 000	4 667 813	187
0225	Tiltak i grunnsopplæringen	75	Grunntilskudd	A,B	103 984 000	103 983 998	2
0226	Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	1 287 106 000	685 624 485	601 481 515
0226	Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen	22	Videreutdanning lærere og skoleledere	A,B	1 592 669 000	1 586 276 911	6 392 089
0226	Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold	A,B	32 006 000	31 999 658	6 342
0226	Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen	61	Tilskuddsordning til veiledn for nyutdannede nytilsatte lærere	A,B	65 036 000	64 548 225	487 775
0227	Tilskudd til særskilte skoler	63	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	A,B	42 784 000	35 609 564	7 174 436
0227	Tilskudd til særskilte skoler	78	Tilskudd	A,B	186 924 000	186 924 000	0
0228	Tilskudd til private skoler mv.	70	Private grunnskoler	A,B	3 768 032 000	3 768 464 725	-432 725
0228	Tilskudd til private skoler mv.	71	Private videregående skoler	A,B	1 953 826 000	1 953 559 743	266 257
0228	Tilskudd til private skoler mv.	72	Diverse skoler som gir yrkesrettet opplæring	A,B	151 752 000	151 751 732	268
0228	Tilskudd til private skoler mv.	73	Private grunnskoler i utlandet	A,B	148 101 000	125 378 107	22 722 893
0228	Tilskudd til private skoler mv.	74	Private videregående skoler i utlandet	A,B	22 153 000	18 331 895	3 821 105
0228	Tilskudd til private skoler mv.	75	Private skoler for funksjonshemmede elever	A,B	502 103 000	512 203 117	-10 100 117
0228	Tilskudd til private skoler mv.	76	Andre private skoler	A,B	65 200 000	65 122 958	77 042
0228	Tilskudd til private skoler mv.	77	Den tysk-norske skolen i Oslo	A,B	32 744 000	32 744 352	-352
0228	Tilskudd til private skoler mv.	78	Kompletererende undervisning	A,B	25 400 000	25 392 150	7 850
0228	Tilskudd til private skoler mv.	79	Toppidrett	A,B	79 375 000	79 375 000	0
0228	Tilskudd til private skoler mv.	81	Elevutveksling til utlandet	A,B	933 000	932 877	123
0228	Tilskudd til private skoler mv.	82	Kapital- og husleietilskudd til private skoler	A,B	72 570 000	72 566 315	3 685
0228	Tilskudd til private skoler mv.	83	Midlertidig støtte til Møbelsnekkerskolen, Plus-skolen og Hjerleid Handverksskole	A,B	5 000 000	5 000 000	0
0228	Tilskudd til private skoler mv.	84	Redusert foreldrebetaling i skolefritidsordningen	A,B	59 443 000	47 088 692	12 354 308
0230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem	01	Driftsutgifter	A,B	36 610 000	36 545 606	64 394
0231	Barnehager	21	Særskilte driftsutgifter	A,B	761 977 000	399 665 179	362 311 821
0231	Barnehager	63	Tilskudd til tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for min.språklige barn i barnehage	A,B	209 047 000	209 046 894	106
0231	Barnehager	66	Tilskudd til økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn	A,B	22 522 000	22 521 954	46
0231	Barnehager	70	Tilskudd for svømming i barnehagene	A,B	75 870 000		75 870 000
0253	Folkehøgskoler	70	Tilskudd til folkehøgskoler	A,B	1 074 012 000	1 073 869 729	142 271
0253	Folkehøgskoler	71	Tilskudd til Folkehøgskolerådet	A,B	5 814 000	5 814 000	0
0253	Folkehøgskoler	72	Tilskudd til Nordiska folkhögskolan	A,B	763 000	763 000	0
0275	Tiltak for høyere utdanning og forskning	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	900 000	456 460	443 540
0601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	21	Spesielle driftsutgifter		375 000	375 000	
0762	Primærhelsejeneste	21	Spesielle driftsutgifter		468 750	468 750	
0765	Psykisk helse og rusarbeid	21	Spesielle driftsutgifter		1 000 000		
0858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	01	Driftsutgifter		375 000	375 000	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Nettoføring for mva i staten		0	120 907 494	
Sum utgiftsført					14 921 359 750	13 615 395 422	
Inntekts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2023	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3220	Utdanningsdirektoratet	01	Inntekter ved oppdrag		2 478 000	960 278	-1 517 722
3222	Statlige videregående skoler og fjernundervis	02	Salgsinntekter		24 052 000		-24 052 000
3225	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	04	Refusjon av ODA-godkjente utgifter		198 749 000	198 749 000	0
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter		0	13 003 527	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		0	44 347 278	
Sum inntektsført					225 279 000	257 060 083	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						13 358 335 339	
Kapitalkontoer							
60053801	Norges Bank KK /innbetalinger					252 788 604	
60053802	Norges Bank KK/utbetalinger					-13 607 749 121	
702832	Endring i mellomværende med statskassen					-3 374 821	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2023	2022	Endring
702832	Mellomværende med statskassen				-29 176 769	-25 801 948	-3 374 821

Note A: Forklaring av samlet tildeling utgifter for 2023

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
020121		9 300 000	9 300 000
022001	9 993 000	401 351 000	411 344 000
022021	6 947 000	210 352 000	217 299 000
022070	3 565 000	78 460 000	82 025 000
022201		135 442 000	135 442 000
022245	522 000	1 816 000	2 338 000
022470		116 786 000	116 786 000
022501	666 000	23 423 000	24 089 000
022521	1 238 000	120 283 000	121 521 000
022560		256 155 000	256 155 000
022563	3 264 000	116 003 000	119 267 000
022564		214 493 000	214 493 000
022566		16 257 000	16 257 000
022567		8 210 000	8 210 000
022568		326 331 000	326 331 000
022569		468 960 000	468 960 000
022574		4 668 000	4 668 000
022575		103 984 000	103 984 000
022621	49 000 000	1 238 106 000	1 287 106 000
022622		1 592 669 000	1 592 669 000
022645	6 151 000	25 855 000	32 006 000
022661		65 036 000	65 036 000
022763		42 784 000	42 784 000
022778		186 924 000	186 924 000
022870		3 768 032 000	3 768 032 000
022871		1 953 826 000	1 953 826 000
022872		151 752 000	151 752 000
022873		148 101 000	148 101 000
022874		22 153 000	22 153 000
022875		502 103 000	502 103 000
022876		65 200 000	65 200 000
022877		32 744 000	32 744 000
022878		25 400 000	25 400 000
022879		79 375 000	79 375 000
022881		933 000	933 000
022882		72 570 000	72 570 000
022883		5 000 000	5 000 000
022884		59 443 000	59 443 000
023001		36 610 000	36 610 000
023121	15 241 000	746 736 000	761 977 000
023163		209 047 000	209 047 000
023166		22 522 000	22 522 000
023170		75 870 000	75 870 000
025370		1 074 012 000	1 074 012 000
025371		5 814 000	5 814 000
025372		763 000	763 000
027521		900 000	900 000

Note B: Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger (-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
020121		6 003 592		6 003 592				6 003 592	465 000	465 000
022001		2 672 557		2 672 557				2 672 557	20 067 550	2 672 557
022021	Kan benyttes under post 70	-3 704 380	-2 025 693	-5 730 073	-1 517 722			-7 247 795	10 517 600	
022070	Kan benyttes under post 21 Kan overføres	4 869		4 869				4 869	153 160 000	4 869
022201		134 475 905	-137 200 820	-2 724 915	-1 149 930			-3 874 845	6 772 100	
022245	Kan overføres	2 338 000	-2 338 000	0				0	3 538 000	
022470		0		0				0		
022501		24 089 000	-27 233 053	-3 144 053				-3 144 053	1 171 150	
022521		121 521 000	-117 008 988	4 512 012				4 512 012	6 014 150	4 512 012
022560		0		0				0		
022563	Kan overføres	9 863 828	-2 982 763	6 881 065				6 881 065	199 850 000	6 881 065
022564		23 019 076	-22 166 386	852 690				852 690		
022566		96 302		96 302				96 302		
022567		7 242 212	-6 020 796	1 221 416				1 221 416		
022568		15 155 000	-15 155 000	0				0		
022569		0		0				0		
022574		187		187				187		
022575		2		2				2		
022621	Kan overføres	601 481 515	-516 076 547	85 404 968				85 404 968	2 908 483 000	85 404 968
022622		6 392 089	-6 533 289	-141 200				-141 200		
022645	Kan overføres	6 342		6 342				6 342	64 855 000	6 342
022661		487 775		487 775				487 775		
022763		7 174 436	-7 161 000	13 436				13 436		
022778		0		0				0		
022870	Overslagsbevilgning	-432 725		-432 725				-432 725		
022871	Overslagsbevilgning	266 257		266 257				266 257		
022872	Overslagsbevilgning	268		268				268		
022873	Overslagsbevilgning	22 722 893	-22 855 862	-132 969				-132 969		
022874	Overslagsbevilgning	3 821 105	-1 435 919	2 385 186				2 385 186		
022875	Overslagsbevilgning	-10 100 117		-10 100 117				-10 100 117		
022876	Overslagsbevilgning	77 042		77 042				77 042		
022877	Overslagsbevilgning	-352		-352				-352		
022878		7 850		7 850				7 850		
022879		0		0				0		
022881		123		123				123		
022882		3 685		3 685				3 685		
022883		0		0				0		
022884		12 354 308		12 354 308				12 354 308		
023001		64 394		64 394				64 394	1 830 500	64 394
023121	Kan overføres	362 311 821	-324 815 421	37 496 400				37 496 400	1 290 826 000	37 496 400
023163		106		106				106		
023166		46		46				46		
023170		75 870 000	-75 063 116	806 884				806 884		
025370		142 271		142 271				142 271		
025371		0		0				0		
025372		0		0				0		
027521	Kan overføres	443 540		443 540				443 540	1 800 000	443 540

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres".

Opplysninger om avgitte belastningsfullmakter på inntektskapitler

Kapittel og post	Merinntekt og mindreinntekt (-)	Inntektsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (+)	Merinntekt og mindreinntekt (-) etter avgitte belastningsfullmakt
322202	-24 052 000	22 902 070	-1 149 930

Forklaring til brukte fullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Utdanningsdirektoratet har mottatt belastningsfullmakt fra andre statlige virksomheter:

- Kr. 375 000 på kap. 601 post 21 fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet.
- Kr. 1 000 000 på kap. 765 post 21 fra Det kongelige helse- og omsorgsdepartement.
- Kr 375 000 på kap. 858 post 01 fra Bufdir (Barne-, ungdoms- og –familiedirektoratet).
- Kr. 468 750 på kap. 762 post 21 fra Helsedirektoratet.

Tildelingsbrev og avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

Utdanningsdirektoratet har gitt tildelingsbrev innenfor flere kapitler/poster i 2023. Mottakerne av tildelingsbrev er statsforvalterne, Sørsamisk kunnskapspark og de samiske videregående skolene. I tillegg har Utdanningsdirektoratet avgitt belastningsfullmakt til 4 andre mottakere. Fordelingen ser slik ut:

Tabell I Avgitte belastningsfullmakter

Kapittel og post	Tildelingsbrev statsforvaltere	Utgiftsført statsforvaltere	Merutgift (-) og mindretgift
022501	23 911 000	27 233 053	-3 322 053
022521	117 488 000	117 008 988	479 012
022563	3 475 000	2 475 263	999 737
022564	24 695 000	22 166 386	2 528 614
022567	6 243 000	6 020 796	222 204
022568	15 155 000	15 155 000	0
022621	514 997 000	510 365 751	4 631 249
022622	1 800 000	1 762 706	37 294
022763	7 161 000	7 161 000	0
022873	22 722 000	22 855 862	-133 862
022874	3 821 000	1 435 919	2 385 081
023121	326 201 000	324 815 421	1 385 579
023170	75 870 000	75 063 116	806 884
076521 *)	1 000 000	1 000 000	0
Sum utg.	1 144 539 000	1 134 519 261	10 019 739

*) På denne har direktoratet mottatt belastningsfullmakter fra andre.

Kapittel og post	Tildelingsbrev Samiske skoler	Utgiftsført Samiske skoler	Merutgift/mindreinntekt (-) og mindretgift/merinntekt
022201	133 905 000	137 200 820	-3 295 820
022245	2 338 000	2 338 001	-1
022563	507 500	507 500	0
022621	956 500	1 019 500	-63 000
022622	5 202 583	4 770 583	432 000
Sum utg.	142 909 583	145 836 404	-2 926 821
322202	-24 052 000	-22 902 070	-1 149 930
Sum innt.	-24 052 000	-22 902 070	-1 149 930

Kapittel og post / Mottaker	Belastningsfullmakt Andre	Utgiftsført Andre	Merutgift (-) og mindretgift
022021 / Statped	2 070 000	2 025 693	44 307
022621 / Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse	5 200 000	4 594 296	605 704
022621 / Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	100 000	97 000	3 000
022621 / Foreldreutvalget for grunnopplæring	119 000	0	119 000
Sum utg.	7 489 000	6 716 989	772 011

Utdanningsdirektoratets mer-/mindretgift er korrigert for utgifter som er rapportert av mottakere av tildelingsbrev/belastningsfullmakter. Det er i tillegg korrigert for mer-/mindreinntekt etter merinntektsfullmakt fra samiske skoler på kapittel/post 022201 (jf. 322202, Samiske skoler).

Av utgiftsført av statsforvaltere, samiske skoler og andre som vist i Tabell I, gjelder følgende tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten:

Tabell II Tilskudd utgiftsført av andre

Tilskudd utgiftsført av andre	
	31.12.2023
Tilskudd til kommuner	352 886 166
Tilskudd til fylkeskommuner	34 696 020
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	37 057 571
Tilskudd til husholdninger	126 500
Tilskudd til ideelle organisasjoner	118 483 831
Tilskudd til statsforvaltningen	303 383 900
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	846 633 988

I oversikten under vises hva som er utgiftsført som tilskuddsforvaltning og øvrige konti på de ulike postene:

Tabell III Oversikt fordeling poster utgiftsført av andre

Belastet av andre på	Tilskuddskonti	Øvrige konti	Sum utgiftsført av andre
Postene 01 - 2x	694 300 646	437 593 165	1 131 893 811
Post 45		2 338 001	2 338 001
Postene 50 - 7x	152 333 342	507 500	152 840 842
Sum	846 633 988	440 438 666	1 287 072 654

Oppstilling av artskontorrapportering for 2023

	Note	2023	2022
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	199 709 278	81 391 141
Andre innbetalinger	1	121 070	39 600
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		<i>199 830 348</i>	<i>81 430 741</i>
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	353 635 331	321 355 650
Andre utbetalinger til drift	3	1 136 282 426	1 084 962 417
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		<i>1 489 917 757</i>	<i>1 406 318 066</i>
Netto rapporterte driftsutgifter		1 290 087 409	1 324 887 326
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	126
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		<i>0</i>	<i>126</i>
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	2 326 827	4 225 654
Utbetaling av finansutgifter	4	9 746	29 447
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		<i>2 336 573</i>	<i>4 255 101</i>
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		2 336 573	4 254 975
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	12 396 263	54 514 647
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		<i>12 396 263</i>	<i>54 514 647</i>
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	12 002 354 667	11 350 633 272
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		<i>12 002 354 667</i>	<i>11 350 633 272</i>
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		607 264	456 495
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		44 347 278	39 563 759
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		120 907 494	118 936 217
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		<i>75 952 951</i>	<i>78 915 963</i>
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		13 358 335 339	12 704 176 889
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		2023	2022
Fordringer på ansatte		835	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk		-15 056 018	-14 481 032
Skyldige offentlige avgifter		-2 120 945	-1 690 082
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		-11 256 343	-7 876 029
Annen gjeld		-744 297	-1 754 805
Sum mellomværende med statskassen	8	-29 176 769	-25 801 948

Note 1: Innbetalinger fra drift

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd og overføringer fra andre statlige virksomheter	198 749 000	80 549 000
Tilskudd fra EU	960 278	842 141
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	199 709 278	81 391 141
<i>Andre innbetalinger</i>		
Annen driftsrelatert inntekt	121 070	39 600
Sum andre innbetalinger	121 070	39 600
Sum innbetalinger fra drift	199 830 348	81 430 741

Innbetalinger av tilskudd og overføringer fra andre statlige virksomheter gjelder ODA-godkjente utgifter. ODA-godkjente utgifter er inntekter til dekning av tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge over kap. 225 post 64. Økningen fra 2022 til 2023 skyldes at det var flere asylsøkere og fordrevne, spesielt fra Ukraina.

Note 2: Utbetalinger til lønn

	31.12.2023	31.12.2022
Lønn	278 856 952	259 206 833
Arbeidsgiveravgift	44 347 278	39 563 759
Pensjonsutgifter	24 399 654	19 010 566
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-18 829 934	-18 719 813
Honorarer, styrer, råd og utvalg	21 091 486	18 545 191
Andre ytelser	3 769 895	3 749 113
Sum utbetalinger til lønn	353 635 331	321 355 650
Antall utførte årsverk:	339	329

Note 3: Andre utbetalinger til drift

	31.12.2023	31.12.2022
Husleie	35 208 304	35 017 411
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	541 104	763 452
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	11 986 755	14 301 970
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	93 944	93 058
Mindre utstyrsanskaffelser	1 766 957	2 339 652
Leie av maskiner, inventar og lignende	42 926 649	28 483 553
Kjøp av konsulenttjenester	228 235 925	257 787 178
Kjøp av fremmede tjenester fra UH sektor, herunder studieplasser	513 265 896	487 195 863
Kjøp av andre fremmede tjenester	222 984 571	194 234 469
Reiser og diett	13 755 788	12 920 606
Øvrige driftsutgifter	65 516 534	51 825 204
Sum andre utbetalinger til drift	1 136 282 426	1 084 962 417

45 prosent av andre utbetalinger til drift gjelder kjøp av studieplasser fra UH sektor.

Størstedelen av nedgangen i 2023 til kjøp av konsulenttjenester, skyldes nedgang i konsulenttjenester til forskning, evaluering, kartlegging etc. og konsulenttjenester til kommunikasjonsrådgivning, design mv. På leie av maskiner, inventar og lignende er det utgifter til ulike lisenser som har økt mye fra 2022 til 2023.

Note 4: Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Valutagevinst	0	126
Sum innbetaling av finansinntekter	0	126
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	9 746	29 355
Valutatap	0	92
Sum utbetaling av finansutgifter	9 746	29 447

Note 5: Utbetaling til investeringer

	31.12.2023	31.12.2022
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	99 322	431 089
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	2 227 506	3 794 564
Sum utbetaling til investeringer	2 326 827	4 225 654

Note 6: Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2023	31.12.2022
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	12 396 263	54 514 647
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	12 396 263	54 514 647

Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten gjelder tilbakebetaling av tidligere års tilskudd gitt av Utdanningsdirektoratet. Nedgangen skyldes hovedsakelig tilbakebetalinger av ubenyttede tilskudd til kommuner i ordningen *Tilskudd til nye og utvidete sommerskoletilbud i forbindelse med koronapandemien i 2022*.

Note 7: Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2023	31.12.2022
Overf. til forv.organer med særskilte fullmakter	32 280 000	39 000 000
Tilskudd til kommuner	1 959 241 562	2 009 573 566
Tilskudd til fylkeskommuner	1 453 639 305	1 421 718 056
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	139 849 819	172 880 141
Tilskudd til private skoler og ideelle organisasjoner	8 252 869 446	7 565 430 970
Tilskudd til statsforvaltningen	8 931 000	12 667 000
Tilskudd til utlandet	155 543 535	129 363 539
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	12 002 354 667	11 350 633 272

Økningen i tilskudd til ideelle organisasjoner skyldes i hovedsak økte satser både til private grunn- og videregående skoler, i tillegg til noe økning i elevtall.

Utgiftene som ODA midlene finansierer ligger under Tilskudd til kommuner. Se note 1.

Viser til *Tabell II Tilskudd utgiftsført av andre*, hvor tilskudd utgiftsført av andre på Utdanningsdirektoratets kapittel og poster framgår.

Note 8: Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2023	31.12.2023	
	Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	Forskjell
Omløpsmidler			
Andre fordringer	835	835	0
<i>Sum</i>	835	835	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-13 759 513	0	-13 759 513
Skyldig skattetrekk	-15 056 018	-15 056 018	0
Skyldige offentlige avgifter	-2 181 633	-2 120 945	-60 687
Annen kortsiktig gjeld	-10 299 789	-12 000 640	1 700 852
<i>Sum</i>	-41 296 952	-29 177 604	-12 119 348
Sum	-41 296 117	-29 176 769	-12 119 348

Forklaring mellomværende med statskassen

Skyldige offentlige avgifter består av merverdiavgift for 4. kvartal 2023.

Saldoen på annen kortsiktig gjeld gjelder periodisering av inngående faktura bokført i 2024, men som har fakturadato i 2023. I tillegg består saldoen av oppdrag som videreføres i 2024, og som balanseføres per 31.12 før overføring til det aktuelle oppdraget i 2024.

VEDLEGG 1: OVERSIKT OVER PÅGÅENDE OG AVSLUTTEDE OPPDRAG OG LØPENDE OPPGAVER FOR UTDANNINGSDIREKTORATET

Pågående oppdrag per 31. desember 2023

Dok	År	Nr	Tittel	Rad
TTB	14	21	Forebyggende tiltak mot radikalisering og voldelig ekstremisme i skolen	1
TTB	16	22	Oppfølging av oppdragsbrev 2015-031: Tiltak for bedre svømmeopplæring	2
TTB	17	4	Oppfølgingsordningen	3
TTB	17	41	Evaluering av fagfornyelsen	4
TTB	17	32	Deltakelse i direktoratsutvalg for tilbakeføring - ledet av Kriminalomsorgsdir.	5
Dig	18		Oppfølging av digitaliseringsstrategien og plan for gjennomføring av tiltak	6
TB	18		Utvikle/videreutvikle funksjonalitet i Feide	7
TTB	18	23	Etablere og drive nettressurs om egnede skolemiljøtiltak	8
Dig. str.	19		Tiltak 1.12: Overvåke virkningen av fagfornyelsen for å sikre elevene opplæring om og i bruk av teknologi	9
Dig. str.	19		Tiltak 3.5: Bidra til økt innsats på utvikling av standarder for læringsteknologi	10
Dig. str.	19		Tiltak 3.4: Utrede støtte og rådgivningstjeneste for bedre håndtering av informasjonssikkerhet og personvern i grunnskolen	11
Dig. str.	19		Tiltak 4.7: I samarbeid med arbeidslivet, sikre at fag- og yrkesopplæringen videreutvikles for å møte endringene som følge av ny teknologi	12
TB	19		Ekstern evaluering av forholdet mellom intensjonene og prinsippene for skolestart for seksåringer (Ref. 317 S (2017-2018) vedtak II)	13
TB	19		Vurdere å styrke ordningene for lærere som ikke har fått stipend- eller vikarordning eller ikke er ansatt i skolen, slik at de kan få videreutdanning innenfor Kompetanse for kvalitet	14
TTB	19	17	Piloter for mer inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO - del 2	15
TTB	20	24	Evaluering av fagfornyelsen yrkesfag	16
TTB	20	31	Oppfølging av Meld. St. 6 (2019-2020), tiltak 5: Vurdere hvordan det statlige tilsynet og den statlige veiledningen bedre kan bidra til at barn og elever får et godt tilpasset og inkluderende tilbud	17
TTB	20	31	Oppfølging av Meld. St. 6 (2019-2020), tiltak 6: Styrke kunnskapsgrunnlaget om inkludering og spesped.	18

TTB	20	31	Oppfølging av Meld. St. 6 (2019-2020), tiltak 11: Styrke utviklingsarbeidet innenfor det spesialpedagogiske området og se det i sammenheng med utviklingsarbeidet for øvrig	19
TTB	20	31	Oppfølging av Meld. St. 6 (2019-2020), tiltak 12: Evaluere prosessen med kompetansebygging	20
TTB	20	40	Kompetanseløft i spesialpedagogikk og inkluderende praksis – igangsette, videreutvikle og følge opp	21
TB	21	2	Utarbeide og sende på høring forslag til endringer i økonomiforskrift til privatskoleloven	22
TB	21	3	Støtte til innføring av ny opplæringslov	23
TB	21	7	Oppfølging av Handlingsplan for digitalisering i grunnopplæringen: Vurdere å utvikle personsentrisk identitet	24
TTB	21	12	Forskning på opplæringstilbud for nyankomne elever	25
TTB	21	20	Ny modell for beregning av tilskudd til frittstående grunnskoler	26
TTB	21	27	TTB 2021-20: Evaluering av samarbeids- og samordningsbestemmelsene i Prop. 100 L (2020-2021)	27
TTB	21	32	Kompetansetiltak for barnehage- og skolemiljø, flere deloppdrag	28
TTB	21	34	Tilskudd til kompetansetjenester på hørselsfeltet fra Signo kompetansesenter og HLF Briskeby	29
TTB	21	39	Sekretariat for Partnerskap mot mobbing	30
TB	22	3	Evaluering av utvidet rett til videregående opplæring	31
TB	22	5	Utredning av eksamensordning for praksiskandidater	32
TB	22	6	Utviklingsprosjekter i barnehagesektoren for å få erfaring med ulike måter å organisere barnehagedagen og personalgruppen på	33
TB	22	7	Utvikling av digitale verktøy for å effektivisere formidlingen til læreplass	34
TB	22	9	Utviklingsarbeid knyttet til samfunnskontrakten for flere læreplasser	35
TTB	22	27	Fravær i grunnskolen og videregående skole	36
TTB	22	24	Oppfølging av Fullføringsreformen – modulstrukturering av opplæring for voksne	37
TTB	22	33	Råd for studieforberedende utdanningsprogram	38
TTB	22	41	Samordne tiltakene for å bygge inkluderende, trygge og gode barnehage- og skolemiljø: Videreføre mobbeombudsordningen ut 2024	39
TB	23	3	Delta i arbeid om mulige justeringer i reglene om kompetansekrav for tilsetning i undervisningsstilling	40

TTB	23	11	Sekretariat for nasjonalt senter for yrkesfag	41
TTB	23	12	Vurdere mulige tilskudd/tilskuddsordninger rettet mot kommuner som kan være aktuelle til å inngå i programfinansiering på området utsatte barn og unge og deres familier	42
TTB	23	17	Håndtering av konsekvensene av teknologiske endringer for grunnopplæringen	43
TTB	23	19	Utarbeide veiledningsmateriell om atomberedskap i barnehage, skole og SFO	44
TTB	23	20	Vurdere om enkelte små fag i vgo-strukturen, som primært har voksne søkere, bør innplasseres som fagskoletilbud	45
TB	23	21	Forskning på trivsel hos barn og elever i barnehage og skole	46
TTB	23	22	Rapportering og statistikk om vold i skolen	47
TTB	23	23	Styrke skolenes arbeid med fagfornyelsen	48
TTB	23	24	Gjennomgang av fag- og timefordelingen for videregående opplæring	49
TTB	23	25	Tverrsektorielt samarbeid knyttet til straffegjennomføring for aldersgruppen 18-24 år	50
TTB	23	26	Oppfølging av nasjonal plan for mobilisering av ressurser	51
TTB	23	27	Utredning av felles støttetjenester for personvern, informasjonssikkerhet og universell utforming	52
TTB	23	28	Plan for håndtering av tiltak i Strategi for digital kompetanse og infrastruktur i barnehage og skole	53
TTB	23	29	Veileder med nasjonal anbefaling om elevers tilgang til og bruk av private mobiltelefoner og smartklokker	54
TTB	23	30	Utrede og utarbeide forslag til endringer i tilskuddsbestemmelsene i lov om folkehøgskoler med tilhørende forskrift	55
TTB	23	31	Nytt nasjonalt samarbeidsforum for samisk språk og kultur	56
TTB	23	31	Forslag til forskriftsendringer ved innføring av ny tilskuddsmodell for private grunnskoler	57
TTB	23	33	Veiledning for bruk av KI i skolen	58
	23		Delta i etatssamarbeidet om utsatte barn og unge	59
TTB	23	Utkast	Forskriftsendringer ved innføring av ny tilskuddsordning for private grunnskoler	60
TTB	23	Utkast	Tiltak for å sikre et likeverdig tilbud til elever med funksjonsnedsettelse i oppfølgingen av Fullføringsreformen	61
TTB	23	RNB	Styrke lærernes kompetanse til å ta i bruk de nye læreplanene i fagfornyelsen	62

Fullførte oppdrag i 2023

Dok	År	Nr	Tittel	Rad
TTB	15	23	Personvern i skolen	1
TTB	15	31	Kvalitet og innhold i SFO: Forskriftsarbeid, endring av tilskuddsordninger, utvikling av kompetansetiltak	2
TTB	16	17	Utvikle kompetansepakker i digital kompetanse for lærere	3
TTB	18	11	Tilskuddsordning for å styrke skolebibliotekenes arbeid med lesestimulering	4
TTB	18	15	Iverksette den teknologiske skolesekken	5
TB	18		Evaluering av implementering av rammeplan for barnehagen	6
TB	18		Utvikle nasjonale rammer for barnehagefaglig kompetanse	7
TTB	19	4	Anskaffe og implementere ny digital løsning for prøve- og eksamensgjennomføring	8
TB	19	4	Anskaffe og implementere ny digital løsning for prøve- og eksamensgjennomføring	9
Dig.str.	19		Tiltak 1.7: Vurdere kvalitetskriterier for læremidler i flere fag, med tilhørende nettbasert veiledningsmaterieell for valg av læremidler.	10
Dig.str.	19		Tiltak 2.6: Øke skolens kapasitet til kompetanseheving gjennom bedre utnyttelse av teknologi i etter- og videreutdanning	11
Dig.str.	19		Tiltak 3.6 Ta et større ansvar for at det utvikles helhetlige digitale fellesløsninger til bruk i opplæringen til nytte for kommuner og fylkeskommuner	12
Dig.str.	19		Tiltak 3.7: Bidra til at elever får likeverdige muligheter til å opparbeide digitale ferdigheter uavhengig av geografi	13
Dig.str.	19		Tiltak 2.6: Øke skolens kapasitet til kompetanseheving gjennom bedre utnyttelse av teknologi i etter- og videreutdanning	14
Dig.str.	19		Tiltak 1.7 Vurdere kvalitetskriterier for læremidler i flere fag, med tilhørende nettbasert veiledningsmaterieell for valg av læremidler	15
TB	21	7	Oppfølging av Handlingsplan for digitalisering i grunnopplæringen, tiltak 2: Nye standarder for læringsressurser	16
TB	21	7	Oppfølging av Handlingsplan for digitalisering i grunnopplæringen, tiltak 3: Utrede og utvikle pilot for nasjonal tjenestekatalog	17
TB	21	7	Tiltak 12 Handlingsplan for digitalisering - Utarbeide en årlig rapport over digitaliseringstilstanden i skolen	18

TB	21	7	Oppfølging av Handlingsplan for digitalisering i grunnsopplæringen, tiltak 7: Tilrettelegge etter- og videreutdanningstilbud for lærere	19
TB	21	7	Oppfølging av Handlingsplan for digitalisering i grunnsopplæringen, tiltak 8: Utvikle veileder for kvalitet i læremidler	20
TB	21	9	Tverrsektoriell veileder for psykisk helsearbeid for barn og unge	21
TTB	21	25	Kartlegginger av lærerkompetanse	22
TTB	21	37	Utarbeide en helhetlig ressurs for å støtte ulike faser i barnehagens arbeid med å styrke de flerspråklige barnas norsk- og samiskspråklige kompetanse.	23
TB	22	8	Oppfølging av Meld. St. 18 (2020-2021) Oppleve skape dele – Kunst og kultur for, med og av barn og unge: Bidra til kulturskoleutvikling	24
TB	22	11	Utredning av fjernundervisning ved opplæring i norsk og samfunnskunnskap	25
TTB	22	15	Kvalitet og deltakelse i SFO, 3 deloppdrag	26
TTB	22	20	Kunnskap om skolemåltid	27
TTB	22	21	Utarbeide en plan for gjennomgang av fag- og timefordelingen i videregående opplæring	28
TTB	22	23	Utarbeide forslag til forskrift om midlertidig godkjenning og midlertidig godkjenning og midlertidig tilskudd ved etablering av barnehager og barnehageplasser for å avhjelpe flyktningssituasjonen	29
TTB	22	23	Bistand i arbeid med ny strategi for digital kompetanse og infrastruktur for barnehage, grunnskolen og videregående opplæring	30
TTB	22	32	Utarbeide forslag til forskriftsregulering om opplæringstilbudet til de som ikke får læreplass, jf. forslag til ny opplæringslov § 5-6	31
TTB	22	32	Utarbeide forslag til forskriftsregulering av rett til læreplass eller annet tilbud på videregående trinn 3	32
TTB	22	34	Utrede grunnfinansiering for private skoler som tilbyr videregående opplæring i tradisjonshåndverksfag	33
TTB	22	35	Oppfølging av kommunesektoren etter lærerstreiken	34
TTB	22	36	Høring og høringskonferanser knyttet til etter- og videreutdanningsutvalg ets NOU 2022:13 – Med videre betydning	35
TTB	22	40	Utarbeide utkast til tilskuddsforskrift for den søknadsbaserte ordningen med grunntilskudd til organisasjoner	36
TTB	22	41	Samordne tiltakene for å bygge inkluderende, trygge og gode barnehage- og skolemiljø: Sammenhenger kompetanseutviklings- og læringsmiljøtiltak	37
TTB	22	41	Utvikling av kunnskap om konsekvenser av pandemien og smitteverntiltak i barnehager og grunnsopplæringen	38

TTB	22	41	Samordne tiltakene for å bygge inkluderende, trygge og gode barnehage- og skolemiljø: Utrede mobbeombudsordningen	39
TTB	22	41	Samordne tiltakene for å bygge inkluderende, trygge og gode barnehage- og skolemiljø: Planlegge og gjennomføre evaluering om hvordan barnehagesektoren tar i bruk regelverket om psykososialt barnehagemiljø	40
TTB	22	42	Oppdrag om beredskapsarbeid	41
TB	22	11	Utredning av digital undervisning, herunder fjernundervisning, ved opplæring i norsk og samfunnskunnskap	42
TTB	22	41	Samordne tiltakene for å bygge inkluderende, trygge og gode barnehage- og skolemiljø og vurdere nye behov	43
TTB	22	26	Koordinering av statlige tilskuddsordninger til læringsmiljø- og antimobbingprogrammer	44
TTB	22	34	Utredning av grunnfinansiering for private skoler som tilbyr videregående opplæring i tradisjonshåndverksfag	45
TB	22	10	Forslag om effektivisering og standardisering av tilskuddsregelverk	46
TTB	22	16	Bidrag til gjennomgang av finansieringen av private skoler	47
TTB	22	21	Utarbeide en plan for gjennomgang av fag- og timefordelingen i VGO	48
TB	23	1	Bidrag til ny leselyststrategi	49
TB	23	2	Gjennomgang av kriteriene for ny kryssløpordning	50
TB	23	4	Utrede og utarbeide forslag til høringsnotat om ny bestemmelse i økonomiforskrift til barnehageloven	51
TB	23	4	Utrede og utarbeide forslag til høringsnotat om ny bestemmelse i økonomiforskrift til barnehageloven	52
TB	23	5	Endringer i forskrift til opplæringsloven om gratis SFO	53
TB	23	5	Endringer i forskrift til opplæringsloven om gratis SFO	54
TB	23	6	Vurdering av innretning på tilskuddene over kap. 231, postene 63 og 66	55
TB	23	7	Vurdere om Fagbrev på jobb kan utvikles til å bli en ordning for Arbeids- og velferdsetatens brukere og deltakere i introduksjonsprogram	56
TB	23	8	Nye retningslinjer for tilskudd til samisk språk i grunnopplæringen	57
TTB	23	13	Oppfølging av NOU 2022:13 – Vurdere forvaltning av ordningene for lokal kompetanseutvikling og videreutdanning	58

TTB	23	13	Oppfølging av NOU 2022: 13 - Vurdere forvaltning av ordningene for lokal kompetanseutvikling og videreutdanning	59
TB	23	16	Etablering av etatsgruppe for digital transformasjon	60
TTB	23	18	Forslag til tiltak som kompenserer for konsekvenser av opptaksutvalgets forslag i NOU 2022:17	61
TTB	23	23	Utrede behovet for ytterligere midlertidige tilpasninger i barnehageloven og opplæringsloven som følge av ankomster fra Ukraina	62
TTB	23	10	Informasjons- og veiledningsmateriell for en trygg og inkluderende russefeiring og skoleavslutning	63
TTB	23	12	Vurdering av tilskuddsordninger til utsatte barn og unge	64
TB	23	8	Nye retningslinjer for tilskudd til samisk språk i grunnsopplæringen	65
TTB	23	15	Kartlegging av klageordninger og gjennomgang av regler om selvbestemmelse og aldersgrenser	66

Oppgaver i VØI og annet løpende

Tittel
Følge opp og forvalte rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, rammeplanen for skolefritidsordningen SFO og læreplanverket for grunnsopplæringen
Forvalte og tolke barnehageloven, opplæringsloven, privatskoleloven og folkehøgskoleloven med tilhørende forskrifter
Forvalte statlige tilskuddsordninger for barnehagen og grunnsopplæringen, årlig utarbeide, kvalitetssikre og informere om satser for tilskudd, gjennomføre årlig tilskuddskontroll samt foreslå tilskuddsordninger som bør effekt- og formålsevalueres påfølgende år.
Ha den overordnede nasjonale, faglige myndigheten for tilsynsarbeid som følger av barnehageloven, opplæringsloven, folkehøgskoleloven og privatskoleloven.
Behandle søknader om godkjenning av nye skoler og driftsendringer etter privatskoleloven, opplæringsloven §§ 2-12 og 3-11
Utvikle, gjennomføre og forvalte det sammenhengende prøve- og vurderingssystemet, inkludert skolering av sensorer til sentralt gitt eksamen med sentral sensur
Behandle søknader om rettferdsvederlag som gjelder grunnsopplæringen

Følge opp de særlige forpliktelsene i opplæringsloven og/eller andre styringsdokumenter og planer overfor samer, nasjonale minoriteter og språklige minoriteter.
Legge til rette for at det blir arrangert skolevalg i videregående opplæring
Bidra i KMDs beregninger til inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner: utarbeide kriteriedata til bruk i korreksjonsordningen og beregninger til bruk i trekkordningen
Sørge for at det foreligger kunnskap (herunder statistikk) om barnehagen, grunnopplæringen og voksne i opplæring som er relevant både for politikktutforming, kompetanseutvikling og for praksis i barnehagen og grunnopplæringen, samt formidle denne
Forvalte og videreutvikle systemene for å vurdere og videreutvikle kvaliteten i barnehagen, grunnopplæringen, og fag- og yrkesopplæringen
Dokumentere den digitale tilstanden i sektorene
Arbeide sammen med lærerutdanningene og ha en pådriverrolle ovenfor dem for å styrke kvaliteten i grunn-, etter- og videreutdanning.
Gi veiledning til og gjennomføre tiltak som kan støtte og utvikle barnehager, barnehageeiere, kommunen som barnehagemyndighet, skoler og skoleeiere i arbeidet med lek, utvikling, læring og trivsel.
Sørge for utvikling av tilbud, og følge opp strategier og planer for kompetanseutvikling for ansatte i barnehage og grunnopplæringen
Systematisere, gi råd og veilede ulike forvaltningsnivåer om erfaringer, god praksis og forskning om nye teknologiske løsninger og infrastruktur som påvirker barnehager og skoler
Utvikle og forvalte fellesløsninger for sektorene og arbeide med nasjonal og internasjonal standardisering innen utdanningsfeltet
Støtte kommuners arbeid med utvikling av kulturskolen der det er relevant
Bidra i utarbeidelse av nye og følge opp gjeldende opptrappingsplaner, strategier og handlingsplaner, også etter initiativ fra og/eller i samarbeid med andre sektorer
Styring av: <ul style="list-style-type: none">• Statsforvalteren på barnehagens og grunnopplæringens område• Sørsamisk kunnskapspark• Samisk videregående skole i Karasjok og Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino

Forvalte og støtte bruk av læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020, inkludert tilbudsstrukturen
Forvalte tilskuddordninger for utvikling av læremidler i smale fag, minoritetsspråklige, læremidler og læremidler med særskilt tilrettelegging
Delta i samstyringsråd mellom KD og KS for digitalisering på grunnopplæringsområdet
Være sekretariat for Samarbeidsrådet for yrkesopplæring og faglige råd
Legge til rette for at det blir arrangert skolevalg i videregående opplæring

VEDLEGG 2: RAPPORTERING OM ARBEID FOR LIKESTILLING OG MANGFOLD SAMT AKTIVITETS- OG REDEGJØRELSESPLIKTEN

Denne delen av årsrapporten gjelder rapportering etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26 a. Første og andre del beskriver faktisk tilstand for kjønnslikestilling i direktoratet. I tredje del beskriver vi hvordan vi jobber for likestilling og mot diskriminering på bakgrunn av alle diskrimineringsgrunnlagene på områdene rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse og utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv.

Del 1: Tilstand for kjønnslikestilling

Rapportering hvert år

KJØNNSFORDELING BLANT ANSATTE

I Utdanningsdirektoratet er vi 383 ansatte ved utgangen av 2023, 253 kvinner og 130 menn. Dette gir oss en kvinneandel på 66 prosent og en mannsandel på 34 prosent. Kjønnfordelingen i 2023 er dermed omtrent lik som forrige år, med en liten økning i kvinneandelen. I toppledelsen var det ved utgangen av 2023 fire kvinner og tre menn. Vi har 24 avdelingsdirektører med en fordeling på 50 prosent kvinner og 50 prosent menn, som er det samme som i 2022.

Nivå	Antall		
	Totalt	Kvinner	Menn
Nivå 1 – Utdanningsdirektoratet	383	253	130
Nivå 2 - Stabs-, divisjons- og avdelingsdirektør	30	16	14
Nivå 3 - Seniorrådgiver	250	173	77
Nivå 4 - Rådgiver	66	43	23
Nivå 5 - Førstekonsulent/konsulent	8	3	5
Nivå X – Prosjektleder og utredningsleder	16	11	6

KJØNN OG DELTID

I Utdanningsdirektoratet er det få ansatte som jobber redusert. Alle stillinger i direktoratet er i utgangspunktet heltidsstillinger. Det må søkes om å jobbe redusert, og ved utgangen av 2023 jobbet 6,5 prosent (25 ansatte, hvorav 18 kvinner og 7 menn) i reduserte stillinger.

Tilrettelegging for individuelle behov ved å innvilge redusert stilling eller permisjon er en del av personalpolitikken til Utdanningsdirektoratet.

KJØNN OG MIDLERTIDIG TILSETTING

Av de ansatte er 4,7 prosent (18 ansatte) tilsatt i midlertidige stillinger enten på engasjement eller i vikariat. Fordelingen av kvinner og menn i midlertidige tilsettingsforhold er jevn, med henholdsvis 10 kvinner og 8 menn. Av de 18 ansatte i midlertidige stillinger er 8 lærlinger. Av disse er 4 kvinner og 4 menn.

KJØNN OG UTTAK AV FORELDREPERMISJON

I 2023 er det tatt ut i alt 395,4 uker foreldrepermisjon i direktoratet. 323,8 uker for kvinner og 71,6 uker for menn. I 2023 har 17 kvinner tatt ut foreldrepermisjon, og gjennomsnittlig lengde på permisjon var 19,1 uker. Tilsvarende har 5 menn tatt ut foreldrepermisjon, og gjennomsnittlig lengde for permisjonen var 14,3 uker.

Rapportering annethvert år

LØNSFORDELING MELLOM KJØNN

Å bidra til likelønn er et av de fastsatte målene i den lokale lønnspolitikken til Utdanningsdirektoratet. Målet blir fulgt opp i gjennomføringen av lokale lønnsforhandlinger og ved fastsetting av lønn ved nye stillinger. Før stillinger blir lyst ut, blir kunngjøringsteksten med tilhørende lønsspenn og stillingskode drøftet mellom arbeidsgiver og de tillitsvalgte.

Kvalifikasjonskrav, ansvar og oppgaver til de to største stillingskategoriene i Utdanningsdirektoratet, rådgiver og seniorrådgiver, er fastsatt i lokal lønnspolitikk og er tilsvarende for alle tilsatte på disse stillingsnivåene.

I 2023 ligger menn noe høyere i lønn enn kvinner på virksomhetsnivå på seniorrådgiver-, rådgiver- og førstekonsulentnivå, mens kvinner ligger noe høyere enn menn på ledernivå og prosjektleder- og utredningsledernivå. Ved utgangen av 2023 er kvinners andel av menns lønn 98,3% totalt i direktoratet, som er en liten reduksjon fra 2022. Den største stillingsgruppen i direktoratet er seniorrådgivere, hvor kvinners andel av menns lønn er 97,1 % av menns lønn. Lønnsforskjellen mellom menn og kvinner på seniorrådgivernivå har økt noe sammenlignet med 2022.

Arbeidsgiver og tillitsvalgte har gjennomført en omfattende likelønnskartlegging i 2023 ved å se på alle lønnsarter for de forskjellige stillingsnivåene, inkludert fast lønn, uregelmessige tillegg og overtidsgodtgjørelser. Gjennomsnittlig lønn for kvinner i direktoratet er noe lavere enn for menns lønn (98,3%). Vår kartlegging gir oss allikevel ikke noe grunnlag for annet enn at dette kommer av individuelle forskjeller i lønnsfastsetting, og ikke på bakgrunn av kjønn.

Likelønn lå til grunn for gjennomføring av lokale lønnsforhandlinger mellom arbeidsgiver og tillitsvalgte ved 2.5.1-fohandlingene høsten 2023.

Tabellen på neste side viser gjennomsnittslønnen totalt og fordelt på kjønn på virksomhetsnivå, og for de mest brukte stillingskodene i direktoratet. I tillegg viser tabellen kvinners andel av menns lønn på virksomhetsnivå og på de forskjellige nivåene, samt forskjellen mellom kvinners og menns lønn i kroner. Alle stillingskoder som brukes i direktoratet er drøftet med de tillitsvalgte. Stillingsnivåene er baserte på eksisterende stillingskategorier.

LØNNSOVERSIKT I UDIR

Nivå	Gjennomsnittslønn			Andel	
	Totalt	Kvinner	Menn	Differanse kvinner og menns lønn (kr)	Kvinner andel av menns lønn (%)
Nivå 1 - Utdanningsdirektoratet	740 720	734 359	747 080	-12 721	98,3%
Nivå 2 - Stabs-, divisjons- og avdelingsdirektør	1 061 760	1 073 197	1 050 322	22 875	102,2%
Nivå 3 - Seniorrådgiver	749 018	738 163	759 872	-21 709	97,1%
Nivå 4 - Rådgiver	620 619	619 291	621 946	-2 655	99,6%
Nivå 5 - Førstekonsulent/konsulent	530 786	529 267	532 304	-3 037	99,4%
Nivå X - Prosjektleder og utredningsleder	819 195	828 077	810 313	17 764	102,2%

KJØNN OG OVERTID

Overtid skal være pålagt og avtalt med nærmeste personalleder. Overtid blir regnet ut som en prosent av den avtalte lønnen til den tilsatte. I 2023 jobbet totalt 130 kvinner og 67 menn overtid i direktoratet. Totalt for direktoratet er kvinners andel av antall overtidstimer 162,7% av antall overtidstimer menn jobbet, mens kvinners andel av overtidsgodtgjørelser er 77,3%.

Overtidsarbeidet er utført av ansatte på forskjellige stillingsnivåer, og det er et stort spenn i grunnlønnen til de ansatte, som blir utslagsgivende for denne forskjellen.

Overtidskompensasjon vil variere avhengig av hvilken tid på døgnet overtiden blir utført, om overtiden løser ut 50 prosent eller 100 prosent godtgjørelse, og ut fra hvordan overtiden skal kompenseres – som avspasering eller som utbetaling. Vi har sett på statistikken for overtidstimer og utbetaling av overtid fordelt på kvinner og menn i 2023, og har ikke grunnlag for å mene at det er systematisk forskjellsbehandling på bakgrunn av kjønn.

KJØNN OG SKATTEPLIKTIGE NATURALYTELSER

Det er ingen forskjell mellom kjønn når det gjelder skattepliktige naturalytelser. Alle ansatte i Utdanningsdirektoratet får tilbud om tjenestetelefon. Noen velger selv å ikke ha tjenestetelefon og blir tilbudt alternativ telefonløsning.

KARTLEGGING AV UFRIVILLIG DELTID

Noen av de ansatte har behov for å jobbe i reduserte stillinger i en periode av ulike årsaker, for eksempel delvis omsorgspermisjon, studiepermisjon eller permisjon på grunn av egen helse. Vi gjennomførte en kartlegging av ufrivillig deltid i 2023, og alle rapporterte at prosentandelen de jobbet var ønsket og at de ikke ønsket å endre stillingsprosent på daværende tidspunkt.

Del 2: Andre diskrimineringsgrunnlag

ANSETTELSE AV PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE OG HULL I CV

Vi har ambisjoner om å rekruttere bredere og øke mangfoldet i direktoratet, inkludert personer med innvandrerbakgrunn, nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Videre har vi tatt arbeidet med å rekruttere personer i disse målgruppene, inn i mangfolds- og inkluderingsarbeidet vårt, som også er en del av aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP).

Utdanningsdirektoratet ønsker å få søkere med innvandrerbakgrunn, nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en, og har gode rutiner for å avdekke slike kandidater i søkermassen. Søkere som kjenner seg igjen i en av disse kategoriene, kan krysse av for dette når de søker på en stilling i direktoratet. Vi kaller inn minst én kvalifisert søker til intervju i hver gruppe. Vi ser imidlertid at selv om vi har gode rutiner for dette, lykkes vi i liten grad med å tilsette søkere fra disse målgruppene.

I 2023 var 135 av søkerne til alle stillinger personer med innvandrerbakgrunn, og av disse ble 9,6 prosent kalt inn til intervju, og én person ble tilsatt. 22 av alle søkere hadde hull i CV-en, hvor én av disse søkerne var kvalifisert og ble kalt inn til intervju, men ble ikke tilsatt. Det var totalt 27 søkere med nedsatt funksjonsevne, hvorav to ble kalt inn til intervju og ingen ble ansatt.

Vi har likevel tilsatt søkere fra de ulike målgruppene som selv ikke har opplyst om dette i søknadsprosessen, og som dermed ikke inngår i de rapporterte tallene.

Det rapporteres på dette til ledergruppen hvert tertial.

Del 3: Vårt arbeid for likestilling og mot diskriminering

I vårt arbeid med likestilling og mot diskriminering følges Bufdirs fire-trinns metode – a) kartlegge og undersøke, b) analysere årsaker, c) iverksette tiltak og d) vurdere resultater.

Illustrasjon: Bufdir

OPPFØLGING AV ARBEIDET FRA 2022

I slutten av 2022 etablerte vi en partssammensatt arbeidsgruppe som jobber med aktivitets- og redegjørelsesplikten i direktoratet. Arbeidsgruppen har hatt jevnlige møter gjennom hele 2023. På bakgrunn av en gjennomgang av våre personalpolitiske dokumenter, jobber arbeidsgiver i samarbeid med tillitsvalgte med å revidere våre varslingsrutiner, retningslinjer mot mobbing og trakassering og etisk vær varsom-plakat. Dette arbeidet vil være ferdig primo 2024. Dette er også en del av arbeidet med å søke å hindre mobbing, trakassering og seksuell trakassering.

For å jobbe mer systematisk med mangfold og inkludering, og å gjøre det enklere for oss å anvende regelverket i likestillings- og diskrimineringsloven utarbeidet vi våren 2023 et rammeverk for mangfolds- og inkluderingsarbeidet i direktoratet. Rammeverket danner grunnlaget for ledelsens ansvar for, og medarbeidernes bidrag til, arbeidet med å styrke mangfold og inkludering internt i Utdanningsdirektoratet. Rammeverket sier også noe om bakgrunnen for og mål for arbeidet, hvor vi har satt ettårs-, toårs- og femårsmål. Ett mål i rammeverket er å få på plass en strategi med handlingsplan for mangfolds- og inkluderingsarbeidet i direktoratet, som skal være ferdig medio 2024. Mål og tiltak i strategien vil være basert på resultater fra risikovurderinger og kartlegginger av diskrimineringsgrunnlagene og områdene som er nevnt i loven. Vi har satt ned en arbeidsgruppe som skal jobbe med mangfold og inkludering og utarbeide strategien.

Ett tiltak i 2022 var å jobbe med å forbedre våre kunngjøringstekster, blant annet med fokus på likestilling og ikke-diskriminering. Vi har jobbet kontinuerlig med dette i løpet av 2023, slik at vi skal kunne nå et bredere mangfold blant søkerne. Et annet tiltak etter kartlegging i 2022, var å heve ansattes og ledernes kunnskap om likestilling, mangfold og inkludering. I løpet 2023 har vi gjennomført flere tiltak knyttet til dette, bla. ved å gjennomføre workshop med dette som tema for ledergruppen og alle divisjoner, og å ha mangfold og inkludering som tema på våre årlige HMS-uker.

UNDERSØKE OG KARTLEGGE

Den partssammensatte arbeidsgruppen har gått gjennom våre personalpolitiske dokumenter for å kartlegge eventuelle risikoer for diskriminering og hindre for likestilling. Vår vurdering er at dokumentene i all hovedsak er gode, med et nøytralt og inkluderende språk. Vi ser samtidig at vår rekrutteringspolicy kan inneholde mer informasjon og mål om mangfoldsrekruttering. På bakgrunn av dette, vil vi vurdere å revidere denne. Gjennomgangen viser også at til tross for at direktoratets lønnspolitikk har tydelig mål om likelønn, er det for noen stillingsgrupper økt lønns-gap mellom kvinner og menn. Det ble også stilt spørsmål eller kommentarer til praksis og hvordan dokumentene blir brukt, ansattes kjennskap til dem, og om det er noen utilsiktede negative konsekvenser av nøytrale retningslinjer.

I forbindelse med gjennomgangen gjennomførte vi en workshop med den partssammensatte arbeidsgruppen for å kartlegge risikoer for diskriminering og hindre for likestilling knyttet opp mot lønns- og arbeidsvilkår. Dette viste seg som en effektiv måte å gjennomføre risikovurderingen på, og vi tar sikte på å bruke samme metode for å kartlegge risikoer på de andre områdene.

Som en del av arbeidet med å kartlegge og undersøke risiko for diskriminering og hindre for likestilling i direktoratet, ble alle ansatte i direktoratet invitert til å delta i en spørreundersøkelse høsten 2023. Vi stilte spørsmål knyttet til alle diskrimineringsgrunnlagene, sett opp mot

områdene rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse og utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere jobb og familieliv. Resultatene fra undersøkelsen viser at vi ikke har store utfordringer, samtidig pekte noen områder seg noe ut, som kjønn, alder, funksjonsnedsettelse og etnisitet.

Som oppfølging på spørreskjemaundersøkelsen gjennomførte vi workshops i alle divisjonene og staben i direktoratet. De mest relevante likestillingsutfordringer ble valgt basert på divisjonens og stabens svar i undersøkelsen, og de ansatte diskuterte og analyserte årsaker og ga forslag til tiltak innen de ulike områdene.

Resultatet fra kartleggingen vil danne grunnlaget for Utdanningsdirektoratets strategi for mangfolds- og inkluderingsarbeid. Vi vil, i samarbeid med den partssammensatte arbeidsgruppen, prioritere å iverksette tiltak for områdene som pekte seg ut i kartleggingen – blant annet kjønn, alder og funksjonsnedsettelse og etnisitet. Samtidig vil vi på sikt jobbe med tiltak for alle diskrimineringsgrunnlagene og arbeidet vil omfatte alle områdene rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse og utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv. I tillegg vil vi jobbe for å hindre trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold.

ANALYSERE ÅRSAKER

De forskjellige metodene som er brukt for kartlegging av risiko for diskriminering og hindre for likestilling, har gitt et godt datagrunnlag for det videre arbeidet. For spørreundersøkelsen og workshopene var det særlig sentralt å se på mulige årsaker innen områder der det ble meldt at noen hadde opplevd likestillingsutfordringer. Analysen begrenset seg derimot ikke kun til disse, da det også var interessant å se nærmere på risikoen for diskriminering innen andre områder (alle diskrimineringsgrunnlag). Basert på dette fikk vi oversikt over områder for forbedring og områder det kan jobbes forebyggende i enda større grad enn i dag. Dette vil i sin tur være et svært viktig grunnlag i utarbeidelsen av vår strategi for mangfold og inkludering. Vi vil kontinuerlig vurdere hva som er beste fremgangsmåte for å kartlegge risikoer for diskriminering og hindre for likestilling.

IVERKSETTE TILTAK

I 2023 har vi gjennomført en rekke tiltak for å motvirke diskriminering, og bidra til økt likestilling og mangfold i direktoratet. Vi ser det som mest hensiktsmessig å ikke sette i gang mange forskjellige tiltak, eller tiltak på alle diskrimineringsgrunnlagene og områdene samtidig, men å sette i gang tiltak på de områdene som har pekt seg ut gjennom vårt kartleggingsarbeid, i tillegg til forebyggende tiltak som holdningsskapende arbeid og kompetanseheving. Dette gjør at vi kan gjennomføre tiltakene grundigere, og gjør det enklere for oss å vurdere tiltakene i etterkant.

Utdanningsdirektoratet skal i 2024 vedta en strategi for mangfold og inkludering, i tråd med vårt rammeverk for mangfolds- og inkluderingsarbeidet. Strategien skal adressere alle diskrimineringsgrunnlag og områdene, og belyse overordnet tilnærming til arbeidet, samt særlige satsningsområder fremover. Disse satsningsområdene vil basere seg på analysen som gjøres av resultatene fra ovennevnte risikovurderinger og kartlegginger. Strategien vil inneholde konkrete tiltak knyttet til hvert satsningsområde.

VURDERE RESULTATER

En annen viktig del av strategien vil ta for seg hvordan Utdanningsdirektoratet skal følge opp dette arbeidet over tid. I dette ligger det også at det etableres rutiner/prosedyrer for jevnlig evaluering av arbeidet som er gjort, samt at det tydeliggjøres hvordan det legges opp til kontinuerlig arbeid med alle diskrimineringsgrunnlagene og områdene knyttet til aktivitets- og redegjørelsesplikten.

KOMPETANSEHEVING OG BEVISSTGJØRING I ORGANISASJONEN

Som en del av arbeidet for å øke bevisstheten rundt temaet og forankre arbeidet i ledergruppen, gjennomførte vi våren 2023 en workshop om mangfold og inkludering med vår ledergruppe. Workshopen med ledergruppen, og spørreundersøkelsen og workshoper med alle ansatte har også vært ett ledd i å jobbe for å sikre kompetanse om mangfold og inkludering blant ledere og ansatte, som er nedfelt i vårt rammeverk for mangfolds- og inkluderingsarbeidet. I tillegg var temaet for årets HMS-uker mangfold og inkludering, hvor vi blant annet hadde en ekstern foredragsholder som snakket om temaet seksuell orientering/kjønnsidentitet/kjønnsuttrykk.

